

Академія наук вищої освіти України

Науково-інформаційний вісник

*№ 2(85)
березень-квітень*

В номері:

- * Офіційні матеріали*
- * З подій сьогодення*
- * Цікаво знати*
- * Постаті*
- * Нові публікації*
- * Рецензуємо*
- * Наші ювіляри*
- * Хроніка*

Київ – 2013

Редакційна колегія: Зозуля І.С., д.м.н., проф. (голова); Александров Є.Є. д.т.н., проф.; Андрейцев В.І., д.ю.н., проф.; Андрущенко В.П., д.філос.н., д.філол.н., проф.; Говоров П.П., д.т.н., проф.; Горбачук І.Т., д.ф.-м.н., проф.; Грицаєнко З.М., д.с.-г.н., проф.; Дейнега І.І., Дубина М.І., д.філол.н., проф.; Зіменковський Б.С., д.фарм.н., проф.; Євтушенко С.К., д.м.н., проф.; Ільницький І.Г., д.м.н., проф.; Кирилів Я.І., д.с.-г.н., професор; Кузнецов Ю.М., д.т.н., проф.; Курило В.І., д.ю.н., проф.; Литвин В.П., д.в.н., проф.; Працьовитий М.В., д.ф.-м.н., проф.; Михайленко В.Є., д.т.н., проф.; Мірошніченко С.І., д.т.н., проф.; Ніколайчук В.І., д.б.н., проф.; Падалка О.С., д.пед.н., проф.; Поляков М.В., д.ф.-м.н., проф.; Попов М.В., д.філос.н., проф.; Процюк Р.Г., д.м.н., проф.; Рудик С.К., д.в.н., проф.; Сминтина В.А., д.ф.н., проф.; Стецюк В.В., д.г.н., проф.; Табачников С.І., д.м.н., проф.; Товажнянський Л.Л., д.т.н., проф.; Тугай А.М., д.т.н., проф.; Хомич В.Т., д.б.н., проф.; Шакун В.І., д.ю.н., проф.; Шпак В.І., д.ф.н., проф.; Шевчук С.В., проф. (відповідальний секретар).

Друкується за ухвалою Президії АН ВО України від 15 березня 2013 р.

Свідоцтво про державну реєстрацію – серія КВ №6664

від 31.10.2002 р.

© АН ВО України, 2012

№ 2(85) 2013

Засновник і видавець:
Академія наук вищої освіти України
Голова редколегії – акад. Зозуля І.С.
Редактор – акад. Шевчук С.В.

Видання зареєстроване в Державному
комітеті інформаційної політики,
телебачення та радіомовлення України
свідцтво серія КВ № 6664
від 31.10.2002 р.

Видається українською мовою
Загальний наклад – 450 прим.

Адреса редакції: 01054, м. Київ-54
вул. Тургенєвська, 11
офіс 1.1
т/факс: 486-89-16
E-mail: anvuz@ukr.net
сайт: www.anvou.org.ua

Редакція може не поділяти
точки зору авторів

*Друкується за ухвалою
Президії АН ВО України
від 15 березня 2013 р.*

© АН ВО України, 2013 р.

ЗМІСТ

Офіційні матеріали	4	Мікульонюк І. Ножівка як останній аргумент конструктора.....	76
Вітання жінок з 8 березня	4	Нові публікації	81
Привітання ректора Дрогобицького педуніверситету ім. І.Франка з 20-ю річницею АН ВОУ.....	5	Погребенник В. Літературні й наукові осяги Осипа Бродського.....	81
Кудрявцев М. До 200-річчя з дня народження Т.Шевченка	6	Дубина М.М. М.В.Гоголь і його повість «Тарас Бульба»	87
Нові нагороди	12	Шостак А., Наукометрія як засіб інтеграції у світовий інтелектуальний простір.....	93
Олександр Зінченко – 85	18	Лазуренко О., Англomовне викладання у національній вищій школі	104
З подій сьогодення	21	Малицький Б., Місце України на науковій карті світу.....	111
Українська мова: заяви загальних зборів обласних організацій НСПУ	21	Масляк П., Передчуття апокаліпсису.....	116
Литвин В., Рідна мова була і залишається основою національної безпеки кожної держави світу	31	Плчинда С., Трагічна подія в історії України	120
Базилевський В. Хам на марші	40	Заповіт Петра І російському народу.....	125
Слабошпицький М., Нам оголосили війну.....	41	Генеральна прокуратура України.....	127
Вербовий І., Орден на замовлення	43	Баранівський В., Про душу, її чесноти та призначення	128
Живий ланцюг єдності українського народу.....	44	Рецензусмо	130
Діти України	47	На цю книгу чекали 157 років	130
Какие сонеты услышал премьер от ученых?.....	48	Буравченков А., Реценція на підручник 9 класу «Історія України	131
Звернення міжнародного форуму «Григорій Сковорода, як гасло часу»	50	Наші ювіляри	133
Цікаво знати	53	Ігорю Мікульонку – 50	135
Старосільський М., А Муравйов був розстріляний.....	53	Нам пишуть	137
Череп А.В., Круглий стіл «Інтеграція освіти, науки і бізнесу»	55	Лист Рудику С.К. з Інституту Св.Володимира м.Торонто, (Канада)	137
Свентях А., Дневники Александра Довженко.....	60	Хроніка	138
Стригун Л., Останній путь козака Микити.....	61	За єдність учених вузів	138
Кожина Г., Маркова М., Взірець науковця і вчителя	62	Фінансовий звіт АН ВОУ на 15.03.2013 р.	139
Постаті	67		
Олійник Б. «Я з пісні народної виріс»	67		
Вербовий І., Один з організаторів української держави	71		

ДОРОГІ ЖІНКИ !

ВІТАЄМО ВАС ЗІ СВЯТОМ ВЕСНИ – 8 БЕРЕЗНЯ !

***БАЖАЄМО ВАМ МІЦНОГО ЗДОРОВ'Я,
ВПЕВНЕНOSTІ В СВОЇЙ
КРАСІ ТА ДОСКОНАЛОСТІ, ТВОРЧИХ УСПІХІВ,
КВІТУЧОГО
НАСТРОЮ ТА БОЖОЇ БЛАГОДАТІ.***

ПРЕЗИДІЯ АН ВО УКРАЇНИ

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
ДРОГОБИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ІВАНА ФРАНКА

**ШАНОВНА АКАДЕМІЧНА ГРОМАДО!
ДОРОГІ КОЛЕГИ!**

Рада від колективу Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка і від себе особисто вітати Вас із 20-річчям від дня створення Академії наук вищої освіти України. Бажаю усьому колективу добра, щастя, благополуччя, оптимізму, нових успіхів у праці на благо незалежної Української держави і її народу.

Незважаючи на молодий вік, Всеукраїнська громадська організація «Академія наук вищої освіти України», що об'єднала провідних фахівців університетської ланки науки, зуміла сформувати чітку структуру, виробити пріоритетні напрямки діяльності, здобула добру славу й авторитет. Сьогодні Академія має нині 23 наукові відділення, які відповідають усім основним галузям науки, і об'єднує у своєму складі 25 регіональних відділень та 5 наукових центрів – Південний, Придніпровський, Східний, Донецький і Західний. Академіками є понад 400 відомих учених – докторів наук, які представляють понад 110 навчальних закладів країни. Серед зарубіжних академіків – вчені з Австрії, Голландії, Греції, Італії, Канади, Німеччини, Польщі, Росії, США, Франції. Своєю чергою, науковці Академії входять до 18 наукових установ зарубіжжя.

Високий рівень АН ВОУ засвідчує те, що практично всі її академіки й почесні академіки є фундаторами власних наукових шкіл, збагатили науку результатами першорядного значення, активно працюють на освітянській ниві, беруть активну участь у діяльності різних спеціалізованих та експертних рад, редакційних колегій відомих наукових видань, вшановані державними та науковими відзнаками. Чимало їх обрано членами та членами-кореспондентами найпрестижніших міжнародних наукових товариств та державних академій України.

У Дрогобицькому педагогічному високо цінують Ваш вклад у розвиток педагогічної думки, обґрунтування цілей і цінностей національної системи освіти та виховання, створення підручників і навчальних посібників нового покоління; розробку прогресивних технологій педагогічної діяльності. Уся ця робота має одну мету – виховати молоде покоління українців патріотами, професіоналами, творцями-будівничими.

Вітаючи колектив Академії зі славним ювілеєм, бажаю усім співробітникам сили, віри і впевненості. Нехай усі Ваші дні будуть сповнені творчою працею, хорошими справами, добрим настроєм.

Переконана, що наша співпраця й надалі буде розвиватися, поглиблюватися, набиратиме нових форм, а результати її будуть ще пліднішими.

РЕКТОР

професор Надія Скотна

ТАРАС ШЕВЧЕНКО В НАЦІОНАЛЬНО-ІСТОРИЧНОМУ КОНТЕКСТІ (до 200-річчя з дня народження)

Тарас Шевченко прийшов у світ зі своїм словом, коли права і гідність українського суспільства були потоптані і зневажені до крайньої межі. Роз'єднаний по різних імперіях український народ, ліквідована у XVIII ст. гетьманська Україна, здеморалізована й зденаціоналізована еліта, остаточне закріпачення після поділу Польщі Катериною II українського селянства, по-благливе ставлення до синдрому малоросійщини у козацькій романтиці, в етнографічній екзотиці поступово витісняються космополітичними орієнтаціями лібералів-західників, що, попри всі демагогічні сентенції про свободу, намагалися адаптувати українську літературу в загальноросійський літературний процес.

Саме тоді з середовища упосліджених «рабів німих», хрещених представників живого товару явило себе полум'яне слово, яке стало на захист зневаженої національної і людської гідності, слово, що стало каталізатором визвольних процесів, генератором духовності, животворчого поступу народу до самовизначення, до морального катарсису, до утвердження українства як нації. Врешті одним з найбільших речників соціальної справедливості у її біблійному розумінні, а не ідеократичних рецепціях у світовій літературі був і залишатиметься Т.Шевченко, зі своїми ідеями і прозорливістю, з власними болісними шуканнями істини, шляхів єднання Людини з Небом.

Теза Є.Маланюка про те, що поет тим могутніший, чим більше його істота пов'язана з нацією, є визначенням передусім Кобзарєвої сутності, до якої у плані соціально-етичному, у захисті скривджених та упосліджених, експлуатованих і гноблених (чи то конкретна особистість, чи суспільство загалом) не досяг ніхто з представників тогочасних європейських культур. Як слушно зазначав академік О.Білецький, поетів, які обстоювали інтереси трудящих мас, було немало у часи Шевченка й значно раніше, але ніхто з них -»ні поети чартистського руху, ні французькі поети липневої революції – не піднімалися до висоти такого гнівного, пристрасного протесту проти ладу, заснованого на експлуатації людини людиною» [1; 23].

Реакція на соціальні кривди народжувала твори, у яких сконцентрувався духовно-моральний світ національно-історичних, християнсько-етичних цінностей українського народу, авторський інтуїтивізм у безпомилковому сприйнятті вітчизняної історії, у передчутті на цілі століття грядущих бід і катастроф, застережливі візії пророка, що в пошуках земної гармонії не був ортодоксально тотожним, а часом і суперечливим, бо суперечливою є сама людська душа. Шевченко ж був смертною людиною, і ніщо людське не було йому чуже.

Звідси й намагання часом оскаржити самого Творця, і звернення до Нього як до найвищої справедливості явити свій голос, покарати зло і кривду. Тому домінантою у поетовій музі завжди виступають інтереси гноблених мас, заклики жити по правді, за заповідями Божими, прагнення справедливої кари над носіями скверни, насильства, над експлуататорами, проблеми поступу до прогресу, до соціальної справедливості, головною парадигмою якої у Шевченковому розумінні є насамперед пріоритет роду, нації, Вітчизни, а не класу, як про це твердили протягом десятиліть послідовники марксизму-ленінізму.

Зневажена людська гідність, експлуатована особистість ототожнюється у Шевченка з долею його поневоленого народу в творах на історико-патріотичну тематику: «Гайдамаках», «Тарасовій ночі», «Холодному яру», «Великому льосі» та ін.

Скільки болю над долею сироти Яреми (сирітська проблема у Кобзаря завжди є частиною загальносуспільної), сльози, біди якого байдужі людям, які теж можуть бути об'єктом глуму й знущань:

Сирота Ярема, сирота убогий:
Ні сестри, ні брата, нікого нема!
Попихач жидівський, виріс у порогу;
А не клене долі, людей не займа.
Та й за що їх лаять? Хіба вони знають
Кого треба гладить, кого катувать?
Нехай бенкетують... У їх доля дбає,
А сироті треба самому придбать.
«Гайдамаки»

Людська й національна байдужість сприяла оскверненню чужинцями рідної землі, безчестю найдорожчого і найсвятішого, розпаду родини, поляризації народу. Звідси і втрата історичної пам'яті, національний нігілізм, зрештою самознищення.

Мрія про козацьку вольницю, прагнення скинути з себе ярмо вічного наймита, мати право на особисте щастя приводять Ярему у табір повстанців. Наймит у постолах, а не представник вищого світу, як це змальовувалось у творах європейських романтиків, виступає героєм у поемі Шевченка. Тому, передбачаючи обурення ситих ревнителів старовини, псевдопатріотів, для яких минуле – всього лиш історична екзотика, автор «Гайдамаків» кидає виклик тим, для кого патріотизм – це возвеличення гетьманів, ідеалізація трагічних сторінок історії й ігнорування ролі простого народу в ній.

Варто нагадати, що пізніше І.Франко дасть аналогічну оцінку такому українофільству:

Ти любиш в ній князів, гетьмання, панування –
Мене ж болить її одвічне страждання..

«Сідоглавому»

Викриття фальшивого народолобства ліберального й демократичного панства з його показним і лицемірним патріотизмом бачимо у багатьох творах Т.Шевченка: У «Розритій могилі» (зденаціоналізовані перевертні допомагають «з матері полатану сорочку знімати»), і в «Сні» («...отечество так любить, так за ним бідкує, так із його сердешного, кров, як воду точить...»), у віршах і поемах, написаних на засланні («П.С.», «Княжна» тощо).

Однак узагальнений сатиричний образ користолюбного українського панства подає поет у славнозвісному посланні «І мертвим, і живим...»

Ця сатира – «плід роздумів поета над долею України і його уважних спостережень над життям помісного і служилого українського панства» [2; 156]. Проте «Послання» – це і ключ до розуміння одвічної трагедії України як держави, що не може утвердитися через брак національної патріотичної еліти, через віддаленість поводирів од насущних потреб народу, через втрату ними образу Божого, милосердя й любові до ближнього. Думка ця, що лейтмотивом проходить через усю поему, висловлена в епіграфі: «Аще кто речет, яко люблю Бога, а брата свого ненавидит, ложь есть».

Безперечно, що в «Посланні» Шевченко викладає часом зовні полярні думки: то він лякає (радіше навіть застерігає) нечестивих соціальним вибухом, народною революцією, кривавою розплатою за гріхи, то благає панство повернутися лицем до народу, полюбити й обняти «найменшого брата». Однак у заключних акордах твору висловлюється віра в Божу десницю, що зласкавиться над Україною, приведе її людей до братолобія, до національної злагоди: «...з усієї політичної програми, викладеної в посланні «І мертвим, і живим...», впливає заклик не до свячених ножів, а до національної злагоди, миру, обопільних поступок, спільної праці задля усміху заплаканої матері-України» [3; 27].

Отже, суть соціальної етики Шевченка, виходячи з його безсмертного «Послання», яке по праву можемо вважати моральним кодексом українського словотворення, у любові до ближнього, у виконанні заповідей Спасителя, Його мудрих застережень. «Глядіть остерігайтеся всякої зажерливості, – бо життя чоловіка не залежить від достатку маєтку його».

Характерно, що в поемі «І мертвим, і живим...» поет виступає за правдиве, а не надумане трактування національної історії, проти ідеалізації минулого, майстерно пародіюючи демагогічну фразеологію «землячків», які, гноблячи немилосердно трудовий, покріпачений люд, твердили, що історичний шлях України – то «поема вольного народу», де воля «виростала, Дніпром

умивалась, у голови гори слала, степом укривалась». Насправді ж для простого козацтва, яке було виборювачем свободи, воля ця, зазначає поет, умивалась кров'ю, «а спала на купах, на козацьких вольних трупах. Окрадених трупах!».

І сучасні лицеміри, прикриваючись патріотичними фразами, плекають передусім «дідами крадене добро»: тобто, їхні статки засновані на горі й сльозах народу, який у свій час теж грабувала козацько-старшинська верхівка, що мало чим відрізнялась од своїх лукавих і продажних нащадків.

Трагедія України у розумінні Шевченка насамперед полягає у продажності національної еліти, у відсутності в неї державного мислення, у здобуванні примарної слави служінням інтересам чужих правителів. Звідси і спадкоємність холуйства перед чужою владою, сумнівна васальна слава раба:

Так от як кров свою лили
Батьки за Москву і. Варшаву,
І вам, синам, передали
Свої кайдани, свою славу!

Отже, як стверджує поет, елітарна козацько-старшинська верхівка, що вершила в минулому долю українського народу, насправді не гідна поваги, не може бути взірцем для наслідування, героїзму й звитяги, самовідданості національній справі:

Раби, подножки, грязь Москви,
Варшавське сміття – ваші пани,
Ясновельможнії гетьмани.

Гідними прислужників російського царизму і польської шляхти (згадаймо гоголівське: «Не встанемо, мамо, не встанемо...») виступають і Шевченкові сучасники – лжепатріоти-ліберали, лицемірні демагоги, які з чужих країв привозили лише «великих слов велику силу та й більш нічого».

Доборолась Україна
До самого краю.
Гірше ляха свої діти
її розпинають, –

писав Т.Шевченко в 40-х рр. позаминулого століття не тільки про своїх сучасників, а й про майбутню трагічну долю свого нещасного народу, наче передбачаючи шляхи й діяння багатьох представників елітарного прошарку

України нинішньої, які за демагогічною тріскотною про демократичні свободи несуть насправді хаос і спустошення, ставши, по суті, на шлях неслави, прикривши ліберально-демократичними фразами про загальнолюдські цінності наших духовно-моральних, національно-історичних, нагромаджених трудом багатьох поколінь матеріальних надбань, перетворюючи особистість як національний суб'єкт у слухняного біоробота. Шевченкові екскурси в минуле є ключем до розуміння сучасності, морально-етичними пересторогами на майбутнє. Тому спроба зрозуміти сучасне та минуле здійснюється поетом у творах «Розрив», «Чигрине, Чигрине», «Великий льох».

У «Сні» поет, наприклад, оспівує царя волі, «штемпом увінчаного», у якому радянські історики літератури вбачали саме декабриста, декабристська тема навіяла пізніше Шевченку і «Неофіти», і «Юродивого». Водночас у містерії «Великий льох» спостерігаємо інше: утаємничене зло стояло і за тими, хто кинув, здавалося б, виклик тиранії і деспотизму.

Тарас Шевченко добро і зло в історичних процесах, у певній соціальній, моральній, побутовій конкретиці силою підсвідомого інтуїтивізму відчував безпомилково, душею поета-християнина. Слід відзначити, що неабияким даром прозорливості володів великий українець у російському письменстві М.Гоголь – письменник релігійно-соціальних шукань, фантастичний реаліст, який, за визначенням М.Бердяєва, зобразив не так живих людей, як злих духів, що оволоділи Росією. Тому й поставив сакраментальне запитання, куди ж – до прогресу чи до прірви – летить Русь?

У Шевченковому розумінні пізнання Бога лежить через животворну любов, через пошуки образу Божого в конкретній людській особистості, яка до того ж є національним суб'єктом. Його персонажі скривджені й знедолені, гнані й переслідувані людьми. Але вони не стають заручниками злих сил, а проходять через горе і страждання шлях духовно-морального катарсису. Такими є Ганна («Наймичка»), Варнак з однойменних поеми та повісті,

(«Княжна»), покритка Лукія («Відьма») москаль-каліка Максим з «Москалевої криниці».

Через понівечену долю конкретної особистості поет бачив трагедію певної епохи, одним штрихом окреслюючи її соціальний стан, як це неповторно майстерно зроблено у деяких поезіях з циклу «В казематі» («Ой три шляхи широкії», «Рано-вранці новобранці»), в автобіографічній ліриці, у вірші «На Великдень, на соломі» тощо. Водночас Шевченко ніколи не проповідував непротивлення злу, пасивне його споглядання.

Християнське смирення тут слід розуміти як смирення не перед злом, а перед Богом (сам Христос ніколи не був пасивним споглядальником зла, викривав фарисеїв, навіть застосовував силу, виганяючи торговців із храму).

Євангельська теза про підставлення другої щоки означає прощення во-

рогові власної образи: тобто, не мститися, примножуючи зло. Але ні в якому разі не підставляй ворогу щоки ближнього, його захисти ціною свого благополуччя, навіть життя (пожертвуй собою за други своя!).

Так одним із провідних мотивів у творчості Шевченка виступає мотив жертвності. Свідченням активного протистояння злу і насильству є яскраві епізоди з поеми «Якби тобі довелося»: дівчина залишає власне весілля, їде в Сибір за своїм рятівником-юнаком, який не дав паничам збезчестити її.

Суботкові, молився зате, «щоб москаль добром і лихом з козаком ділився». Однак приятелі-москалі не виправдали довір'я, занапали сироту Україну, російський царизм зрадив програмним засадам Переяславських угод, пригноблював український народ у соціальному й національному плані. І Шевченко зі співчуттям говорить про самого ж зрадженого Богдана: «Мир душі твоєї, Богдане!».

Молиться за Україну у чернецькій келії й колишній фастівський полковник Семен Палій, каючись і у власних гріхах. Не випадково «сивий гетьман, мов сова ченцеві зазирає в вічі»: тобто, привид Мазепи тут як докір полковнику за те, що той не з гетьманом, а царем – гнобителем України був у Полтавській битві. У поемі «Іржавець» Шевченко про це пише так:

Нарадила мати,
Як пшениченьку пожати,
Полтаву достати.
Ой пожали б, якби були
Одностайне стали
Та з фастовським полковником
Гетьмана еднали.

Отже, єдність нації в ім'я державності – одна з головних проблем у творчості Шевченка. Але не може національна ідея реалізуватися без любові до ближнього, до зневаженої й скривдженої особистості, без додержання Божих заповідей, без спокути гріхів – чужих і власних.

На утвердження цих вічних і незаперечних істин був спрямований поетичний геній Тараса Шевченка.

*Михайло Кудряцев,
д.філол.наук, професор
Кам'янець-Подільського педуніверситету*

НАГОРОДИ ЧЛЕНАМ АН ВО УКРАЇНИ

УКАЗ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ

Про призначення довічних державних стипендій видатним діячам науки

Відповідно до Указу Президента України від 10 вересня 2011 року №906 «Про державні стипендії для видатних діячів науки, освіти, культури і мистецтва, охорони здоров'я, фізичної культури і спорту та інформаційної сфери» **ПОСТАНОВЛЯЮ:**

Призначити довічні державні стипендії видатним діячам науки, які досягли сімдесятирічного віку:

МИХАЙЛЕНКУ Всеволоду Євдокимовичу – 1927 року народження, докторові технічних наук, професорові, заслуженому діячеві науки і техніки Української РСР

СИРОМЯТНИКОВУ Володимирі Георгійовичу – 1938 року народження, докторові хімічних наук, професорові, лауреатові Державної премії України в галузі науки і техніки

Президент України **В. ЯНУКОВИЧ**

м. Київ

29 листопада 2012 року

№661/2012

х х х

«...Фізична праця необхідна для розвитку і підтримання в тілі людини фізичних сил, здоров'я і фізичних здібностей, цього доводити немає потреби. Але необхідність розумової праці для розвитку сил і здорового, і нормального стану людського тіла не всі усвідомлюють чітко».

«...Хоч би якими були наші погляди, читачу, на філософію і психологію, погодьтесь, що коли ми говоримо про виховання людини, то повинні заздалегідь скласти собі уявлення про людину...».

Костянтин Ушинський
видатний педагог-класик

Перед початком подачі документів абітурієнтами газета «Освіта України» опублікувала рейтинги найкращих ВНЗ України, складені Інститутом інноваційних технологій і змісту освіти МОНмолодьспорту України.

(№26, 25 червня 2012 року)

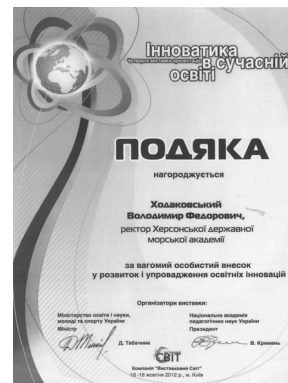
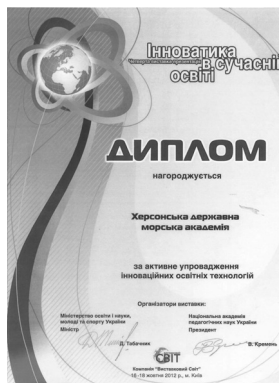
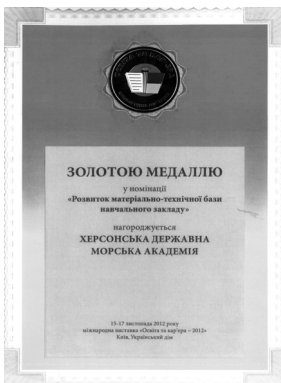
**ХЕРСОНЬСЬКА ДЕРЖАВНА МОРСЬКА АКАДЕМІЯ СЕРЕД МОРСЬКИХ
ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ УКРАЇНИ ПОСІЛА ПЕРШЕ МІСЦЕ.**

Почесним доктором наук Російської Академії
Природознавства обрано доцента кафедри
технічного сервісу та інженерного менеджменту
ім. М.П. Момотенка
Шостака Анатолія Вікторовича!!!

*Ходаковський Володимир
Федорович,
ректор Херсонської державної
Морської академії*

❖ Американська Академія церебрального параліча нагородила академіка АН вищої освіти України, професора С.К.Свтушенка – іменною бронзовою фігурою Оскара «За досягнення в розвитку нейропедіатрії»

С.К.Свтушенко за наукові успіхи в галузі вивчення дитячого церебрального параліча нагороджений також почесною медаллю АН ВО України «О.О.Богомолець»

«Ставлення до іншої людини, до людей є основою людського життя, його серцевиною.

«Серце» людини містить людські ставлення до інших, те, з чого воно складається цілком визначається і тим, до яких взаємин особистість прагне, які взаємини вона здатна встановлювати»..

Сергій Рубінштейн
український психолог і філософ

ІНФОРМАЦІЇ ТА ПОДІЇ

❖ Щиро вітаємо Президента АН ВО України, д.філол.н., професора, заслуженого працівника народної освіти України, відмінника освіти України, академіка АН ВОУ Дубину Миколу Івановича, а також головного вченого секретаря та віце-президента АН ВОУ, завідувача відділом соціальної та клінічної наркології УНДІ ССПН МОЗ України, д.мед.н., професора, дійсного члена Академії ВО України, відмінника освіти України Табачнікова Станіслава Ісаковича та академіка-секретаря Відділення психічного здоров'я АН ВО України, завідувача кафедри психіатрії, наркології та медичної психології Харківського національного медичного університету, д.мед.н., професора, дійсного члена АН ВО України Кожину Ганну Михайлівну з активною їх участю у Міжнародному проекті «Україна й українці – цвіт нації, гордість країни» та високою нагородою Адміністрації Президента України Орденом «Патріот України». Бажаємо вам, дорогі колеги, ще більше здобутків на благо нашої Вітчизни, щастя, благополуччя, наснаги та міцного здоров'я.

Президія АН ВО України

ОЛЕКСАНДРУ ЗІНЧЕНКО – 85

25 лютого 2013 року виповнилося 85 років відомому вченому аграрнику, академіку АН вищої освіти України, доктору сільськогосподарських наук, професору, завідувачу кафедри рослинництва Уманського Державного аграрного університету Олександрові Івановичу Зінченку.

Народився Олександр Іванович в с. Петропавлівка Апостолівського району Дніпро-петровської області. Після закінчення Єрастівського сільськогосподарського технікуму в 1948-1953 рр. навчався в Уманському сільськогосподарському інституті, який закінчив із відзнакою. У 1953-1954 роках – науковий співробітник Уманського селекційного пункту Всесоюзного науково-дослідного інституту цукрових буряків. У 1955-1962 роках завідував дільницею навчально-дослідного господарства, а з 1962 до 1965 року аспірант Уманського сільськогосподарського інституту при кафедрі загального землеробства, де в 1965 році захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата сільськогосподарських наук. Всі наступні роки Олександра Івановича пов'язані з роботою в Уманському Державному аграрному університеті – асистент, доцент, завідувач кафедри рослинництва і кормовиробництва.

У 1982 р. Олександр Іванович захистив докторську дисертацію на тему «Наукові і практичні основи підвищення продуктивності кормових культур у південній та південно-західній частині правобережного Лісостепу Української РСР у зв'язку з спеціалізацією та концентрацією тваринництва». У ній вперше розроблені наукові основи запровадження інтенсивних сівозмін при тваринницьких комплексах і великих фермах з виробництва молока та яловичини, методики планування та аналізу системи конвеєрного виробництва зелених і штучно висушених кормів при інтенсивному використанні ріллі, введені математичні моделі прогнозу врожайності проміжних культур за рівнем зволоження, досліджені питання укісно-пасовищного використання зелених кормів і їх продуктивного впливу дії останніх на молодняк великої рогатої худоби, запропонована методика оцінки кормових культур за ефективністю використання тривалості вегетації тощо.

Більше 40 років О.І. Зінченко присвятив науковій розробці і практичному вирішенню екологічних, біологічних та агротехнічних проблем у рослинництві і кормовиробництві. У 1968-1986 рр. групою науковців під ке-

рівництвом О.І. Зінченка виконані унікальні і трудомісткі дослідження кореневої системи та фітоклімату польових і кормових культур, що знайшло своє відображення у багатьох наукових публікаціях, навчальній літературі, дисертаціях, навчальних програмах вишів.

Олександр Іванович та очолюваний ним колектив науковців приділяють велику увагу ролі екологічних і біологічних факторів вирощування культур в альтернативному рослинництві, питанням біотехнології, агротехнічним і біологічним методам захисту бур'янів, при вирощуванні польових культур. Дослідження проводяться на основі розроблених ним біологічних основ ведення сівозмін, де запроваджено екологічно доцільні, енергозберігаючі технології вирощування зернових, технічних і кормових культур. На цій основі читається спецкурс «Еколого-біологічне рослинництво».

У 1993 році О.І. Зінченка обрано академіком АН ВО України, а в 1996 році він став лауреатом академічної нагороди Ярослава Мудрого, у 2007 році нагороджений відзнакою Міністерства науки і освіти «Петро Могила». Академік О.І. Зінченко – Заслужений діяч освіти України, Заслужений професор Уманського ДАУ. Він нагороджений п'ятьма медалями, численними почесними грамотами Міністерства освіти за наукову роботу, в т.ч. ще студентом, Міністра АПУ, Голови Черкаської обласної державної адміністрації тощо.

Академік О.І. Зінченко належить до визначних вчених аграріїв України, наукові праці якого відомі в багатьох країнах світу. Результати його досліджень викладені у більше ніж 300 наукових працях, серед яких монографії, підручники і навчальні посібники, що не мають аналогів. Серед них підручник «Рослинництво» і навчальні посібники нагороджені премією міністерства АПУ, а підручник «Рослинництво» визнано кращим в АН вищої освіти України.

Великим науковим і практичним досвідом академік О.І. Зінченко щедро ділиться з молодими вченими, студентами, аспірантами, спеціалістами-практиками, виступає з науковими доповідями на вітчизняних та міжнародних наукових і науково-методичних конференціях, семінарах та симпозіумах. Під його керівництвом підготовлені чотири доктори с.-г. наук, шістнадцять кандидатів с.-г. наук та багато дипломників і магістрів. Академік О.І. Зінченко провів докорінну реконструкцію приміщень кафедри, за його клопотанням придбано дві лабораторії: хімічну і насінневого аналізу, розширена навчальна база (створені колекційно-демонстраційні розсадники, філіали кафедри на виробництві і в науково-дослідних установах). Колеги цінують Олександра Івановича як висококваліфікованого фахівця, чуйну і доброзичливу людину.

Починаючи з 1968 р. академік О.І. Зінченко є членом Проблемних рад з

кормовиробництва ВАСГНІЛ, Південного відділення ВАСГНІЛ, Інституту кормів УААН, союзних навчально-методичних об'єднань (НМО) з рослинництва і кормовиробництва (1984-1992), спецрад із захисту докторських та кандидатських дисертацій, з 1974 – він часто головує на ДЕК у ряді ВНЗ країни, експерт ВАК України (1993-1997), Міністерства освіти і науки, член редколегій і відповідальний редактор багатьох наукових збірників.

Президія Академії наук вищої освіти України, члени Аграрного Відділення академії щиро вітають шановного академіка Олександра Івановича Зінченка зі славним ювілеєм, зичать йому міцного здоров'я, творчої наснаги та нових звершень у науковій діяльності на користь рідній Україні.

Президія АН ВО України

ДІТИ УКРАЇНИ (ДЕЯКІ СТАТИСТИЧНІ ДАНІ)

демографія	смертність	захворюваність	освіта	злочинність
1991р. – 13млн.187 тис.	1991р. -12,8%	на 100000 дітей	За 20 років дитячих освітніх установ скоротилося в троє	Без батьківської опіки: 2000 р. – 6039; 2010 р. – 7939
2010 р. – 8 млн. 81тис.	2010р. – 9,4%	114403 в 2013р.- 154,334 дітей-інвалідів	1990 р. було 24,5 тис. Дит. Садками і яслями оховачена половина дітей – 56%, а в сільській місцевості – 33%	В дит.будинках: 1995 р.- 2936; 2010 р.- 5154; В школах-інтернатах було – 8582 дітей, стало – 10697
1991 р. – 630,8тис.	Рівень смертності в 2 рази перевищує аналогічний показник у різних країнах	2010 – 157474 На ВІЧ (Снід) 1995 р. – 8 2010 р. – 93	На 10% зменшилось шкіл; 1990-1991рр.-21825; 2010-2011рр.-20576; Закривались передусім сільські школи	Діти в притулках: 2001 р. – 28477; 2010 р. -14242.
2010 р. – 512,5тис.		1995р. на 100000 хворих тbc – 9,4; 2010 р. – 31,2	проф.-технічні заклади: 1990р. – 1246 -711-300 учнів; 2010 р. – 975-424-313 учнів	Здійснено злочинів і засуджені- 8555 дітей, 85,3% проживають в неповних сім'ях; 14,6-в спецшколах і ПТУ соціальної реабілітації; 24,2%-не навчалися і не працювали.

З ПОДІЙ СЬОГОДЕННЯ

УКРАЇНСЬКА МОВА: ВИСОКІСТЬ ДУХУ І НЕЗБОРИМІСТЬ ПРАГНЕНЬ

Гарячі події 3 липня у Верховній Раді України стали моментом істини щодо мовної ситуації в державі: відкинуто «умовності» правового демократичного розв'язання соціально важливих проблем і продемонстровано силу беззаконня й цинізму в політиці. І все це задля досягнення однієї мети – демонтажу суверенної і незалежної України через знищення реального державного статусу української мови, утвердження російської мови як другої державної, а на практиці – єдиної державної.

Що кінцеві наслідки втілення таких законів можуть бути іншими, ніж солодко задекларовані положення статей цих законів, засвідчують результати втілення на позір демократичної ленінської національної політики в СРСР, про яке сучасні мовознавці Російської академії наук зазначають недвозначно: *«В области языковой политики это проявилось в принижении уровня и качества функционирования языка каждого из «советских народов» по отношению к русскому языку. Это привело к такому негативному явлению, как национально-культурный и языковой нигилизм по отношению к национальной культуре и родному языку»* (Государственные и титульные языки России. Москва, РАН, 2002, с. 6). Масова манкуртизація неросіян у СРСР, яка завжди розпочиналася з мови як визначального маркера національної ідентичності, сьогодні вченими багатьох країн визнається як факт

незаперечний. Навіть переконані прихильники відродження колишньої радянської імперії вбачають у приниженні статусу національних мов колишніх республік одну з передумов самознищення й розпаду СРСР.

В умовах сьогодення ці промовисті реалії масової манкуртизації з недалекого минулого мали б стати живим нагадуванням і застереженням політикам перед реальною загрозою національно-мовного, культурного вирождження, загрозою втрати своєї національної ідентичності, зрештою – своєї державності.

Проте події гарячого липня засвідчують існування для значної частини українського політикуму інших пріоритетів, далеких від ідеї побудови і зміцнення незалежної демократичної України. Ба більше, для багатьох «політиків» українське виявилось їм не лише не рідним, а чужим, що викликає неприховане роздратування. (Про яку політичну культуру, високі моральні стандарти таких горе-слуг-народу може йтися?)

Сьогодні мовне життя українського суспільства, українську мову виставлено на політичні торги, вкинуто в рулетку цинізму політичної гри. Ці гравці добре усвідомлюють суспільну значущість мови як серцевини державності, залежність сили чи безсилля соціуму від його мовного буття, правильно оцінюють нерозривність між людиною і мовою. Тому за будь-яку ціну прагнуть підпорядкувати мовне життя в Україні своїм політичним далекосяжним планам. Для цього їм знадобилися організаційні й піармедіальні багатоходівки, щоб лише досягти удержавлення (де-факто і де-юре) російської мови в Україні. Для цього й виникла потреба прийняти хоча б закон про засади мовної політики в Україні з російською мовою як регіональною з особливими правами, якщо одразу не вдається проштовхнути закон про російську мову як другу державну.

Цих політиків не зупиняє ні те, що українські й зарубіжні правники одностанно оцінили проект розглянутого закону як невідповідний Конституції України, Європейській хартії регіональних і міноритарних мов, Європейській рамковій конвенції про захист прав національних меншин; ні те, що однозначно негативними були висновки експертних комісій кількох інститутів Національної академії наук України та університетів України, Мін'юсту України, комітетів і Головного науково-експертного управління Верховної Ради України. Усі, хто неупереджено вивчав цей законопроект, були однозгідними в оцінці, що такий правовий документ не можна виносити на розгляд і затвердження Верховною Радою України. Чітко визначеною, донесеною до українського суспільства була позиція щодо цього закону багатьох провідних політологів, культурологів, релігійних діячів, лідерів національних меншин, носіїв: вона зводилася до визнання необхідності вивчати і розв'язувати питання мовного будівництва в Україні, проте поза політизацією цих проблем і поза ситуативною боротьбою за електорат на виборах у жовтні.

На переконання провідних українських мислителів (які гостроту поглядів відточували десятиліттями наполегливою інтелектуальною працею, гартуючи свої позиції в політичному протистоянні режимові ще з початку 70-х років минулого століття), цей законопроект закладав своєю силою значне суспільне протистояння, неприховано зміцнював русифікацію, руйнував національні основи України як незалежної держави.

Антиукраїнське лобі Верховної Ради та частина сучасних високопосадовців виконавчої влади демонструють невиліковну глухоту до вирування думок і настроїв (реальних, не профінансованих!) у суспільстві, провокуючи й посилюючи своєю зверхністю та ігноруванням прагнень народу бути почутим наростання протесту. Та і як той народ можна почути, коли влада виявилася розділеною з ним багатошереновими синіми мундирами міліції чи чорними хмарами зашоломлених «беркутівців»? Як народові можна дістатися до Його Величності (найнятого й утримуваного за народні гроші строковика), коли меншоВеличність – Держслужбовець зі свити Самого і натовп охоронців так ретельно пильнують доступ до (справді безцінного) тіла! Діалог між владою і народом – потрібний і довгоочікуваний, з надіями на творяще порозуміння та об'єднання зусиль в єдиному чині – сьогодні усталився й зміцнів у форматі двох автономних монологів, які поширюються на різних частотах, не накладаються й не перетинаються: влада говорить виключно для себе (хвалячи себе за небачене досі покращення життя [без уточнень – *чийого і чийм коштом?*]), а речники народу промовляють до себе та трохи – для народу...

Для прийняття цього закону його натхненники вигадували різні форми, точніше – словесні формули, пропонували різну (подібну до правди й не дуже) мотивацію. Адже все мусило мати вигляд історично зумовленого усправедливлення прагнень українців, акту невідворотного і юридично бездоганного, розв'язання проблем мовного життя – досягнення мовної гармонії в українському суспільстві, довгоочікуваного спасіння від «протиправної українізації України». З такими ідеологічними домінантами в численних словесних варіантах ідея прийняття закону подавалася піартехнологами в різноманітних засобах масової комунікації, у телешоу. Сьогодні істинний зміст цього закону, мету його прийняття ініціатори вже не ховають за словесною мішурою, відверто заявляючи про утвердження російської мови як другої державної.

Слід чітко усвідомити, що введення в дію цього закону здатне зруйнувати українську основу держави, оскільки створює реальні передумови звуження сфери функціонування української мови як *державної*, зводить нанівець її роль інтегратора і важливого ціннісного орієнтира суспільства, форми презентації України як незалежного й національно визначеного суб'єкта міжна-

родних відносин. Адже якщо українська мова, що її чинною Конституцією України визначено як державну (= обов'язкову для всіх громадян України), для значної верстви Української держави в офіційному, діловому спілкуванні на значній території може бути замінено іншою (= російською) мовою, і вона може стати необов'язковою в системі освіти загальної (мову освіти можуть за уподобанням обирати батьки) і вищої, у засобах радіо-і телекомунікації, а державні службовці, депутати можуть ігнорувати її при виконанні службових обов'язків, то за таких умов українська мова перестає бути державною, її місце посідає російська.

Звуження сфер застосування української мови, заступлення її в соціально престижних сферах російською мовою на тлі цілеспрямованого й послідовного заниження її оцінок (бомбування через ЗМІ ідеями *недо-*: недомова, непрестижна, неперспективна, сільська мова...) здатне змінити ставлення до української мови в суспільстві, обмежити творчі сили інтелігенції одвічною обороною мови, роз'ясненнями, відстоюванням істини щодо української мови. А в цей час в Україні зміцнюватиме свої позиції державний службовець, всевладний чиновник, який свідомо-демонстративно виводить себе поза сферу українського (нижчого, непрестижного): він не володіє державною мовою, не послуговується нею, демонструючи її непотрібність, надлишковість; він весь у силовому полі (майже) російської мови, яка є визначальним символом насамперед державності іншої країни. То якій державі служить такий службовець, користуючись при цьому матеріальними благами України, а при цьому ще нерідко відкрито грабуючи її?

Усе це ми спостерігаємо вже сьогодні: і на засіданнях Верховної Ради України, де з подиву гідною затятістю частина депутатів постійно ігнорує державну мову, і на офіційних міжнародних зустрічах, коли іноземці не зрікаються своєї мови, зате наші високопосадовці, демонструючи перед усім світом свою нездатність сказати хоча б кілька фраз державною українською, спілкуються з гостями російською (чи радше – російськподібною) мовою. Прояви публічного приниження-безчещення державної української мови спостерігаємо щодня. Чому всього цього не бачить всевидяще око Гаранта Конституції? Гадаємо, бачить. І погоджується, і благословляє, бо не без його участі-згоди дібрано-призначено-леліано такі кадри у виконавчих структурах, представники політичної сили, очолюваної Президентом, демонстративно ігнорують державну мову.

Під час розгляду питання про засади мовної політики спекулятивно експлуатовано положення про пріоритет людини над державою: держава для людини, а не людина для держави. Та при цьому замовчувано, що людина, конкретна особистість і є часткою держави, своїм чином творить цю державу чи руйнує її; що кожен громадянин має не лише права, а й обов'язки пе-

ред державою, суспільством, ближніми. Тому ніколи демократію не ототожнюють зі вседозволеністю, охлократизмом. Та кожна людина вільна жити там, де вона вважає за потрібне, де найповніше відчуває внутрішній психоемоційний комфорт, відповідність між мовно-культурним середовищем і власними потребами. Людина шукає для себе таке середовище, творить його собі й навколо себе.

Проте держава як структура з консервативним стабільним осердям не може змінюватися під кожного громадянина, особливо ж коли його вигоди не суголосні державотворчим процесам, пов'язані не з кращими рисами його особистості. Тому виникає запитання: чи маємо скасовувати обов'язковість вивчення державної української мови (*і цим закладати в майбутньому виведення значної частини громадян за межі українського соціуму, готуючи робочу силу для інших держав*) тільки через те, що хтось із сучасних українофобів-«політиків» не захотів вивчати її в дитинстві чи в зрілому віці, коли приїхав в Україну «в гонитві за матеріальними благами й чинами»? А тепер цей Хтось, винесений не завжди чистими потоками на високі щаблі державної управлінської піраміди, вимагає, щоб його *безмовність* і *напів'язикість*, його низький рівень культури зробили нормою буття українського суспільства, поклали в основу мовної політики держави.

У такий спосіб не формує мовну й соціальну політику жодна країна світу: Україна своєю Конституцією визначила прийнятну (оцінену багатьма зарубіжними експертами як зразкову) парадигму мовного буття суспільства: українська мова – єдина державна (з усіма визначеними сферами і правилами застосування), окресливши статус, функції й сфери використання всіх інших мов, що побутують у державі. Із цих засадничих вимог Основного закону України необхідно послідовно дотримуватися, удосконалюючи форми забезпечення мовно-освітнього культурного розвитку громадян з їхніми різними мовними й національно-культурними пріоритетами. Цей шлях – вдумливе, неметушливе й толерантне розв'язання проблем мовного, духовного життя громадян – єдиний з можливих у сучасних українських реаліях. Адже не треба забувати, що українці виростили, виховувались на великій культурі, літературі, мають розвинену наукову інфраструктуру, свої академії й університети, частина з яких належить до кола найстаріших у Європі, мають великий досвід боротьби за незалежність і свободу, за свою мову і свою церкву. Тому такі ігри з мовою, які сьогодні нам нав'язують, в Україні не мають перспективи. Для нашого народу солодке ярмо, навіть оздоблене подачками перед черговими виборами, є неприйнятним.

Обговорюваний законопроект не забезпечує розв'язання питань мовного будівництва в Україні, бо в ньому домінує антиукраїнська перспектива – демонтаж мети Незалежної Української Держави. Водночас закон закладає під-

валини Великої китайської стіни між українцями й росіянами, створює поле недовіри чи й ненависті між народами, провокує на боротьбу з російською мовою, відмову від російської мови і культури. На цей гачок провокації українці не мають впійматися, бо це означало б значний програш: адже ми завжди були мовно відкритими, толерантними до сусідів, їхніх культур, брали безпосередню участь у формуванні й розбудові культур сусідніх народів. А головне, завдяки силі знань, інтелекту, високій культурі, знанню мов українці перемагали в багатьох протистояннях і випробуваннях, з гідністю відповідали на виклики історії. Ці традиційні переваги необхідно зберегти сьогодні, коли загроза знищити це надбання стала реальною внаслідок бездумних законотворчих експериментів любителів політичного екстриму. Необхідно зберегти традицію доброго володіння російською мовою – не на рівні безмовних політиканів, а на рівні зразкових її носіїв; необхідно розширити вивчення мов польської – мови нашого західного сусіда, мов румунської – нашого південного сусіда, мов словацької, білоруської, угорської, мов лідерів світової культури й науки. При цьому основою, міцним мовним фундаментом і предметом особливої гордості має залишатися мова українська!

Ось де поле для законодавчих ініціатив, справді державотворчих і перспективних, царина використання фінансового потенціалу. Бо цим зможемо ширше відкрити новому поколінню українців світи, ще більше утвердити незалежну і суверенну Україну.

ВІДСТОЇМО МОВУ – ЗАХИСТИМО УКРАЇНУ

На критичних точках історії українські майстри слова завжди ставали на захист інтересів свого народу, а нерідко й очолювали цю боротьбу. Сьогодні знову такий момент. Темні сили реакції замахнулися на нашу душу – українську мову. Тому волинські письменники хочуть зробити заяву із цього приводу.

Стаття 10 Конституції України говорить: «Державною мовою в Україні є «українська мова». Якоїсь офіційної мови з регіональних мов, які б застосовувались на одному рівні з державною, Конституція не передбачає. Отже, законопроект «Про засади державної мовної політики», прийнятий Верховною Радою, є документом антиконституційним.

Основний закон також стверджує: «Україні гарантується вільний розвиток, використання і захист російської, інших мов національних меншин України». Отже, і російську мову в нашій державі немає потреби захищати – вона захищена на найвищому законодавчому рівні, до того ж в окремих регіонах її використовують навіть ширше, ніж державну українську, не знаючи в цьому жодних перешкод. Через те законодавчо надавати їй якогось офіційного статусу також немає потреби.

Згаданий законопроект не спрямовано на захист регіональних мов. У ньому йдеться головним чином про розширення вживання російської. У східних областях України є компактні анклавні національних меншин, але місцева російськомовна влада й чути не хоче про вживання їхніх мов в офіційному порядку. Тож ініціатори ухваленого законопроекту мають на меті не захист прав меншин, а прагнуть законодавчо закріпити в Україні російсько-українську двомовність.

При цьому ініціатори двомовності посилаються на досвід Швейцарії, Канади, Фінляндії та інших країн, де офіційна багатомовність є конституційним фактом. Тим часом справжній досвід багатомовності значно ближче – у країнах колишнього Радянського Союзу, та й на території самої України. Так, в Автономній Республіці Крим офіційними є три мови – українська, російська та кримськотатарська. І що ж, у Криму справді вільно й рівноправно функціонують усі три офіційні мови? Загальновідомо, що офіційне використання російської там наближається до ста відсотків.

Зовсім поруч з Україною є Придністров'я, де теж три офіційні мови – молдавська, українська та російська. Що ж на практиці? Абсолютну перевагу там має російська.

У Білорусі з її офіційною двомовністю стан справ і зовсім катастрофічний: мову корінного населення – білоруську – повністю витіснено на задвірки.

Досвід свідчить: на пострадянському просторі офіційна двомовність на практиці означає домінування російської мови, і лише її. Жодного винятку із цього правила не існує. Отже, законопроект «Про засади державної мовної політики» має на меті не встановлення в Україні паритетної двомовності, а фактично підвищення, російської мови до статусу державної. Це на першому етапі. У перспективі ж має відбутися повна заміна української мови російською. За білоруським зразком.

Якщо цей підступний законопроект стане повноцінним законом, через декілька років ми апелюватимемо до Європейської хартії регіональних мов або мов національних меншин задля захисту української мови як зникаючої. Україна стане російськомовною.

Цього допустити не можна.

Тому ми звертаємося до всіх українців, котрі мешкають в Україні та за кордоном, з переконливим проханням висловити в будь-який конституційний спосіб свою принципову незгоду із запровадженням законом, який парламентарії-українофоби протискують через Верховну Раду поза Конституцією України. Такі дії потрібно кваліфікувати як відверто ворожі щодо держави України.

Звертаємося до всіх мешканців Волинської області. За згаданий анти-

конституційний законопроект у Верховній Раді проголосувало троє народних депутатів-волинян: комуніст Адам Мартинюк, Анатолій Горбатюк та Григорій Смітюх з Партії регіонів. Закликаємо віднині вважати цих українофобів місцевого розливу персонами нон грата на території всієї Волині. На наступних виборах вони знову балотуватимуться до Верховної Ради. Не віддайте за них жодного свого голосу! Не віддайте на виборах жодного свого голосу за Компартію, Партію регіонів і Народну партію В. Литвина – політичні сили, які проголосували за знищення української мови в Україні.

На Волині по мажоритарних округах також балотуватимуться до Верховної Ради бізнесмени-мільйонери Ігор Єремєєв, Степан Івахів та Ігор Палиця. Перший з них, Ігор Єремєєв, належить до команди В. Литвина. Степан Івахів уже сьогодні представляє Партію регіонів у Волинській обласній раді. Нинішній народний депутат Ігор Палиця пройшов до Верховної Ради з «Нашою Україною», одним з перших зрадив цю політичну силу й тепер вірно служить Партії регіонів. Нині вони наліво-направо роздають матеріальні допомоги, асфальтують дороги, встановлюють на вулицях ліхтарі, купують для шкіл спортмайданчики і т. п. Знайте: це не з благородних намірів. Таким чином вони намагаються купити ваші голоси на майбутніх виборах. Уставляти вікна в сільських клубах, латати дахи в будинках культури зобов'язана виконавча влада. Обов'язок депутатів Верховної Ради – приймати корисні для держави та суспільства закони. А згадані вище особи в Парламенті голосуватимуть за помахом «руки Чечетова». Уся їхня нинішня опозиційність – лицемірство. Не голосуйте за них!

Цей рік для України вирішальний. На парламентських виборах визначатиметься майбутнє країни. Але переломний момент уже настав. Законопроект «Про засади державної мовної політики» – це тест для всіх громадян України на патріотизм. Цей документ не повинен стати законом!

Захистимо мову – захистимо Україну!

Рада Волинської ОО НСПУ

ЗАЯВА ЗАГАЛЬНИХ ЗБОРІВ ХМЕЛЬНИЦЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ НСПУ

У глибину тисячоліть сягає історія української мови. Наше древнє Слово стало складовою багатьох слов'янських мов, дало поштовх розвитку й мови російської. У мові нашій – сила українського народу, його духу, його стійкості, його єдності. Такою – стійкою, глибокою, нездоланною – вона й вистояла століття проти жорстоких агресій лихих сусідів. Вистояла – і зберегла український народ, дала йому незламну міць.

Саме тому, вбачаючи в Слові нашому силу народу, ненависники України, її самостійного державницького розвитку й ведуть атаки проти української мови. І найприкріше те, що нині війну проти української мови розпалюють люди, які прикриваються званням народних депутатів. Вони ведуть народ України до розбрату, до поділу на непримиренні групи.

Гнів та обурення викликають у нас, письменників Хмельниччини, уперті намагання депутатів-україноненависників знищити українську мову. Прикриваючись недолугими фразами про захист інтересів національних меншин, вони нахабно, нахраписто протягують антиконституційний, антиукраїнський «закон Ківалова-Колесніченка». Проект закону про мови суперечить чинній Конституції України, а також Європейській хартії регіональних мов. Прийняття цього закону призведе до знищення української мови. Адже навіть тепер українську, як єдину державну мову в Україні, фактично відсунуто на задвірки, затиснуто в лещата байдужості й ненависті. Більшість періодичних видань, книжок, теле- і радіопрограм є російськомовними. Російська мова присутня всюди. Росіяни мають змогу вільно спілкуватися своєю рідною мовою в різних сферах життя. Але цього мало для Ківалових і К°. Їм хочеться зовсім знищити українське Слово.

Ні, не слави геростратів вони шукають – вони виконують брудну роботу. Але за цю роботу брудом покривають свої імена для нащадків. Їхні імена – тих хто тиснув кнопку «за», приймаючи закон, – відомі нам. Відомі не для геростратової слави – для суду історії.

***Схаменіться! Будьте люди,
Бо лихо вам буде.
Розкуються незабаром
Заковані люд,
Настане суд, заговорять
І Дніпро, і гори!***

Так пророчо звучав голос Великого Кобзаря у часи минулі, так застерігаємо й ми сьогодні тих, хто піднімає руку «кнопкодава в законі» на українську мову, на український народ.

ЗАЯВА РІВНЕНСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ НСПУ

Письменники Рівненщини висловлюють протест проти ухваленого Верховною Радою України закону про мови. Вважаємо, що законопроект Ківалова-Колесніченка «Про засади державної мовної політики» № 9073 суперечить Конституції України і спрямований на розкол суспільства. Головна мета «законотворців» – посилити роль російської мови, відповідно, витіснити українську, щоб зросійщену Україну знову приєднати до колишньої імперії.

Лише відверті вороги нашого суверенітету могли відважитися на крок, що однозначно розпалить ворожнечу між прибічниками двох державних мов та громадянами України, які відстоюють українську мову як єдину державну, і може призвести до громадянського протистояння та конфліктів.

Протестуючи проти прийняття провокативного закону, водночас вимагаємо посилення захисту та підняття престижу єдиної державної мови – української.

ЗАЯВА РАДИ ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ НСПУ

Письменники Івано-Франківщини з тривогою і болем спостерігають за тим, що тривалий час відбувається у Верховній Раді України.

Поєднання олігархічного, кримінального капіталів із комуністів витворило зажерливого монстра, який проковтнув усі народні багатства України і тепер доривається до душі народу – української мови.

Рада ІФОО НСПУ висловлює рішучий протест проти намагання знищити українську мову злочинним законопроектом Ківалова-Колесніченка «Про засади мовної політики в Україні» Українські письменники не стоятимуть осторонь народного спротиву україножерським провокаціям.

У рік, коли вшановуємо пам'ять жертв Сандармоху, нащадки катів, які розстрілювали цвіт української нації, укотре намагаються знищити її душу.

Закликаємо усіх громадян України рішуче стати на захист української мови – єдиної державної мови.

ЗВЕРНЕННЯ ГРОМАДСЬКО-ПОЛІТИЧНОГО КЛУБУ «ПЕРЕВЕСЛО»

Ми, громадяни України, обурені прийняттям законопроекту «Про засади державної мовної політики». Це свідомо провокація, спрямована на розкол українського суспільства. Внаслідок його прийняття Україну буде кинута у вир громадянського розбрату, що може призвести до втрати незалежності нашої держави.

Ми стверджуємо, що у сучасній Україні немає жодних проблем з розвитком і викладанням мов національних меншин. В Україні більшість газет виходить російською мовою, теле- та радіоканали транслюють передачі російською та іншими мовами меншин.

Ми наголошуємо: жодного разу мова не ставала перешкодою у спілкуванні між Заходом і Сходом України. Але будь-яке зменшення ролі україн-

ської мови у державному будівництві рівнозначне послабленню самої держави, а руйнування мови – узагалі означає нищення національної держави.

Ми закликаємо народних депутатів України припинити нагнітання ситуації навколо питання мови. А Президента України – не підписувати законопроект «Про засади державної мовної політики», як такий, що розколює українське суспільство.

***Олександр Ратушняк, Григорій Клочек, Наталя Кравченко,
Валерій М'ятович, Василь Бондар, Світлана Орел, Ігор Кльофа,
Антоніна Царук, Сергій Запорожан, Антоніна Корінь,
Броніслав Куманський та інші
м. Кіровоград***

МОМЕНТ ІСТИНИ

В українську хату прийшли хами. Їх багато. Вони сіли за наш стіл. Вони почали використовувати наше майно, їсти нашу їжу... Ми толерантно мовчали. Їх було багато. Вони почали погрожувати мамі. Ми мовчали, бо в нас демократія, а їх було багато.

3 липня вони вдарили маму, прийнявши закон проти рідної мови. Якщо ми мовчимо, ми поповнюємо їхні ряди і їх стає ще більше.

3 липня в Україні відбулося серійне політичне вбивство. Помер як політик колишній президент, бо саме він повернув з небуття нинішнього. Помер голова Ради, бо напередодні збрехав мамі. Померли ті політики, які кликали голосувати проти всіх, а також ті, які голосили, що після першої образи ніколи не допустять другої.

Проклятими нацією помруть ті, які продали свій голос. Ти продав не просто голос, ти Україну продав. Вимерла вся провладна партія, але вона тут і не жила, захищаючи інтереси сусідньої держави. Особливістю політичного цвинтаря є сморід. Тут смердить зрадою і продажністю. Що робити в такій ситуації? Написати ще одну заяву, оголосити голодування...

Титульна нація не має часу на розпач і розчарування. Титульна нація має час на протест і боротьбу. Тому розпочинаємо підготовку до Всеукраїнського страйку. Якщо Президент підпише закон, починаємо акцію «Україна без Януковича». Презирством зустрінемо кожного регіонала, якщо він привселюдно не викинув свій партійний квиток...

Злочинний закон буде викинуто на смітник разом з авторами. Титульна нація не має куди їхати. Це наша земля. Це наша мова. Це наша мама. Настане час – і тут буде українська влада.

Слава нації!

***Анатолій ВИХРУЩ
м. Тернопіль***

НЕ ХОЧЕМО БУТИ ЗАРУЧНИКАММИ БЕЗГЛУЗДЯ

Прощтовхування явно русифікаторського мовного законопроекту народних депутатів Колесніченка та Ківалова мої колеги, вінницькі письменники, категорично засуджують. Більше того, ми вважаємо його провокативним і дестабілізуючим для України. Про це йшлося на недавніх загальних зборах Вінницької ОО НСПУ. Збори вирішили закликати всі місцеві громадські фундації рішуче протистояти новому виткові розпалювання міжнаціональної ворожнечі на теренах нашої держави, звернутися персонально до депутатів різного рівня, які презентують Вінниччину у владі, сприяти відхиленню згаданого законопроекту.

У Вінниці та області, де мешкають десятки національностей, мовну ситуацію давно нормалізовано і вона не викликає жодних нарікань у людей. Українською мовою як державною легко спілкуються між собою діти й дорослі, у конкурсах з української мови здобувають нагороди не лише українці, а й євреї, поляки, росіяни, чехи, білоруси за походженням.. І це незважаючи на те, що в часи СРСР саме затишну і сприятливу для здоров'я Вінницю обирали для поселення тисячі армійських здебільшого російськомовних офіцерів-відставників, особливо льотчиків.

Вінничани добре знають і дорожать тим, що саме на Поділлі росіянка Марія Вілінська не лише заговорила українською, але й стала українською письменницею-класиком Марком Вовчком. Що тут народилася полька Галина Домбровська, вона ж – майбутня визначна письменниця української діаспори Галина Журба, палка оборонниця української національної самобутності. Що Вінниччина дала світу і Росії поета Миколу Некрасова, народженого на нашій благодатній землі.

Сьогодні у Вінниці діє одне з найактивніших молодіжних культурологічних громадських об'єднань російськомовних громадян «Русь», але його програма цивілізовано об'єднуюча, не розкольницька, а її спільний проект з українцями – Дім поета – переконливий доказ, як багато можна досягти без політиканства і зазіхання на чийсь уявні пріоритети.

Таких прикладів безліч. Вони і формують свідомість українських громадян, не забамбулених проявами шовінізму. Підривати цю стабільність – велике безглуздя. Ми не хочемо бути заручниками подібних ганебних дій.

Михайло КАМЕНЮК,
секретар НСПУ,
голова Вінницької ОО НСПУ

ПРОВОКАТОРІВ ДО ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Харківські письменники засуджують провокаційну діяльність народних депутатів Ківалова та Колесніченка, котрі своїм «мовним» законопроектом розпалюють міжнаціональну ворожнечу в Україні, сіють розбрат та підривають основи української державності.

Стоячи на позиціях російського шовінізму, ці «діячі» прагнуть упровадити на рівні закону положення, які не відповідають Конституції України, Європейській хартії регіональних мов та висновкам Венеціанської комісії, а головним чином – замість об'єднання всього українського суспільства перед загрозою другої хвилі світової економічної кризи намагаються своєю провокацією занурити нашу країну у вир нестабільності, ворожнечі й державного колапсу.

Звертаємося до всіх небайдужих громадян України, представників правоохоронних органів і прокуратури, які зобов'язані стежити за дотриманням законів, із проханням дати належну оцінку діям Ківалова, Колесніченка та інших, що скеровані проти конституційного ладу й існування України як держави. Закликаємо широкі кола громадськості та передусім літераторів і журналістів до публічного осуду й відсічі антиукраїнській агресії.

**Олексій Аулов, Віктор Бойко, Микола Возіянов,
Валерій Дяченко, Віктор Кириченко, Олександра Ковальова,
Оксана Мардус, Ростислав Мельників, Ірина Мироненко,
Віктор Пінченко, Іван Перепеляк, Анатолій Перерва,
Віктор Полянецький, Володимир Родіонов, Володимир Стальний,
Анатолій Стожук, Віктор Тимченко**
м. Харків

У Львові

РІДНА МОВА БУЛА І ЗАЛИШАЄТЬСЯ ОСНОВОЮ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ КОЖНОЇ ДЕРЖАВИ СВІТУ

Сьогоднішній стан духовності в незалежній, суверенній, соборній, визнаний державами світу Україні та її корінного населення – українців настільки жахливий, що потребує розгляду і визнання спільноти та Уряду України про функціонування в країні державної української мови.

Рідна мова визначає духовність нації, любов українця і до Бога, і до людей. Вона, за визначенням у поезії Т. Шевченка, Г. Сковороди, І. Франка, Л. Українки, зберігає духовну енергію літературних текстів протягом віків, забезпечує розвиток національної духовності, культури, єдність поколінь та їх духовну підтримку.

Нажаль, історично склалося так, що з захопленням царя Московського України, а пізніше – зруйнування Катериною II держави й Козацької Запорізької Січі, пішли напади і заборони української мови. Добру справу зробило Всеукраїнське товариство «Просвіта» ім. Тараса Шевченка, що надрукували основні дати нападів як за царизму, так і за радянської влади, а саме:

1622 – Наказ царя Михайла з поданням московського патріарха Філарета спалити в державі всі примірники надрукованого в Україні «Учительного Євангелія». К. Ставровецького.

1690 – Засудження й анафема Собору РПЦ на «Киевские новые книги!» П. Могили, К. Ставровецького, Л. Барановича, Радзивилівського та інших.

1696 – Ухвала польського сейму про запровадження польської мови в судах і установах Правобережної України.

1720 – Указ Петра I про заборону книгодрукування українською мовою і вилучення українських текстів із церковних книг.

1729 – Наказ Петра II переписати з української на російську мову всі державні постанови й розпорядження.

1753 – Указ Катерини II про заборону викладати українською мовою в Києво-Могилянській академії.

1769 – Заборона Синоду РПЦ друкувати й використовувати український буквар.

1775 – Зруйнування Запорізької Січі та закриття українських шкіл при полкових козацьких канцеляріях.

1788 – Розпорядження Едукаційної комісії польського сейму про закриття всіх українських шкіл.

1808 – Закриття «Студіум рутенум» – українського відділення Львівського університету.

1817 – Запровадження польської мови в усіх народних школах Західної України.

1832 – Реорганізація освіти на Правобережній Україні на загальноімперських засадах із переведенням на російську мову навчання.

1847 – Розгрім Кирило-Мефодіївського товариства й посилення жорстокого переслідування української мови та культури, заборона найкращих творів Шевченка, Куліша, Костомарова та інших.

1859 – Міністерством віросповідань та наук Австро-Угорщини в Східній Галичині та Буковині українську азбуку замінено на латинську мову.

1862 – Закриття безоплатних недільних українських шкіл для дорослих.

1863 – Валуєвський циркуляр про заборону давати цензурний дозвіл на друкування українськомовної духовної та популярної освітньої літератури: «Ніякої окремної малоросійської мови не було і бути не може».

1864 – Прийняття Статуту про початкову школу, за яким навчання має вестися лише російською мовою.

1869 – Запровадження польської мови як офіційної мови освіти й адміністрації Східної Галичини.

1870 – Роз'яснення міністра освіти Росії Д. Толстого про те, що кінцевою метою освіти всіх іногородців «незаперечно повинно бути обрусіння».

1876 – Емський указ Олександра II про заборону друкування та ввозу з-за кордону будь-якої україномовної літератури, а також про заборону українських текстів під нотами, тобто народних пісень.

1881 – Заборона викладання у народних школах й виголошення церковних проповідей українською мовою.

1884 – Заборона Олександром III українських театральних вистав у всіх малоросійських губерніях.

1888 – Указ Олександра III про заборону вживання української мови в офіційних установах і хрещення українськими іменами.

1892 – Заборона перекладати книги з російської мови українською.

1895 – Заборона Головного управління у справах друку видавати українські книжки мови мовою (!) Сенат оголошує українськомовну культуру й освітню діяльність шкідливою для імперії.

1910 – Закриття за наказом уряду Столипіна всіх українських культурних товариств, видавництв, заборона читання лекцій українською мовою, заборона створення будь-яких неросійських клубів.

1911 – Постанова VII дворянського з'їзду в Москві про виключно російськомовну освіту й неприпустимість вживання інших мов у школах Росії.

1914 – Заборона відзначати 100-літній ювілей Тараса Шевченка; указ Миколи II про скасування української преси.

1914-1916 – Компанії русифікації на Західній Україні; заборона українського слова, освіти, Церкви.

1919 – Зруйнування поляками Західно-Української Республіки.

1922 – Проголошення частиною керівництва ЦК РКП(б) і ЦК КП(б)У «теорії» боротьби в Україні двох культур – міської (російської) та селянської (української), у якій перша повинна перемогти.

1924 – Закон Польської республіки про обмеження вживання української мови в адміністративних органах, суді, освіті на підвладних полякам українських землях.

1924 – Закон Румунського королівства про зобов'язання всіх «румун» котрі «загубили матірню мову», давати освіту дітям лише в румунських школах.

1925 – Остаточне закриття українського «таємного» університету у Львові.

1926 – Лист Сталіна «Тов. Кагановичу та іншим членам ПБ ЦК КП(б)У» з санкцією на боротьбу проти «національного ухилу», початок переслідування діячів «українізації».

1933 – Телеграма Сталіна про припинення «українізації».

1933 – Скасування в Румунії міністерського розпорядження від 31 грудня 1929р., яким дозволялися кілька годин української мови на тиждень у школах із більшістю учнів–українців.

1934 – Спеціальне розпорядження міністерства виховання Румунії про звільнення з роботи «за вороже ставлення до держави і румунського народу» всіх українських учителів, які вимагали повернення до школи української мови.

1938 – Постанова РНК СРСР і ЦК ВКП(б) «Про обов'язкове вивчення російської мови в школах національних республік і областей», відповідна постанова РНК УРСР і ЦК КП(б)У.

1947 – Операція «Вісла»: розселення частини українців з етнічних українських земель «уразсип» між поляками у Західній Польщі для прискорення їхньої колонізації.

1958 – Закріплення у ст. 20 основ законодавства СРСР і Союзних республік про народну освіту Положення, про вільний вибір мови навчання; вивчення всіх мов, крім російської, за бажанням батьків учнів.

1960-1980 – Масове закриття українських шкіл у Польщі та Румунії.

1970 – Наказ про захист дисертації лише російською мовою.

1972 – Заборона партійними органами відзначати ювілей музею І. Котляревського в Полтаві.

1973 – Заборона відзначати ювілей твору І. Котляревського «Енеїда».

1974 – Постанова ЦК КПРС «Про підготовку до 50-річчя створення Союзу Радянських Соціалістичних Республік», де вперше проголошується створення «нової історичної спільноти – радянського народу», офіційний курс на денациалізацію.

1978 – Постанова ЦК КПРС і Ради Міністрів СРСР «Про заходи щодо подальшого вдосконалення вивчення і викладання російської мови в союзних республіках» («Брежнєвський циркуляр»).

1983 – Постанова ЦК КПРС і Ради Міністрів СРСР «Про додаткові заходи з поліпшення вивчення російської мови в загальноосвітніх школах та інших навчальних закладах союзних республік» («Андроповський указ»).

1984 – Постанова ЦК КПРС і Ради Міністрів СРСР «Про дальше вдосконалення загальної середньої освіти молоді і поліпшення умов роботи загальноосвітньої школи».

1984 – Початок в УРСР виплат підвищеної на 15 відсотків зарплатні вчителям російської мови порівняно з учителями української мови.

1984 – Наказ Міністерства культури СРСР про переведення діловодства в усіх музеях Радянського Союзу російською мовою.

1989 – Постанова ЦК КПРС «Про законодавче закріплення російської мови як загальнодержавної».

1990 – Прийняття Верховною Радою СРСР Закону про мови народів СРСР, де російській мові надавався статус офіційної.

Кінець вакханалії і верховенству російської мови в колишнього СРСР наступив у 1991 році. Це й не випадково, адже кожна нація як і держава, маленька вона за чисельністю чи велика, має право на свою рідину мову, свою національність, культуру, освіту і достойне життя, дане Богом.

Для мене, як корінного жителя багатонаціональної держави України, визнання рідної мови як державної, наступило через 9 років поспіль за рішенням Конституційного Суду України від 14 грудня 1999 року. Кожний громадянин повинен чітко знати зазначений документ, а саме: ***Рішення Конституційного Суду України.***

На основі викладеного, і керуючись статтею 150 Конституції України, статтями 62,63,65,67,69 Закону України «Про Конституційний Суд України», Конституційний Суд України вирішив:

1. Положення частини першої статті 10 Конституції України, за якими «державною мовою в Україні є українська мова», треба розуміти так, що українська мова як державна є обов'язковим засобом спілкування на всій території України при здійсненні повноважень органів державної влади та органами місцевого самоврядування (мова актів, роботи, діловодства, документації тощо), а також в інших публічних сферах суспільного життя, які визнаються законом (частина п'ята статті 10 Конституції України).

Поряд із державною мовою при здійсненні повноважень місцевими органами виконавчої влади, органами Автономної республіки Крим та органами місцевого самоврядування можуть використовуватися російська та інші мови національних меншин у межах і порядку, що визначаються законами України.

2. Виходячи з положень статті 10 Конституції України та Законів України щодо гарантування застосування мов в Україні, в тому числі в навчальному процесі, мовою навчання в дошкільних і комунальних навчальних закладах України є українська мова.

У державних і комунальних навчальних закладах поряд із державною мовою відповідно до положень Конституції України, зокрема частини п'ятої статті 53, та законів України, в навчальному процесі можуть застосовуватися та вивчатися мови національних меншин.

3. Рішення Конституційного Суду України є обов'язковим до виконання на території України, остаточним і не може бути оскарженим.

*Місто Київ, 14 грудня 1999 року
№ 10-рп\99.*

Тепер кожен мешканець, який проживає в Україні, повинен розуміти, що державною мовою в Україні може бути лише українська. Найбільш об'ємно і справедливо щодо збереження рідної української мови в Україні на сьогодні прозвучало зі слів Ліни Костенко «Нації вмирають не від інфаркту. Спочатку їм відбирає мову».

На жаль, приведені вище фактичні історичні матеріали про знищення Царизмом і заборони української мови московським патріархатом не припиняються і на сьогодні. З часу прийняття Рішення Конституційного Суду України про єдину українську державну мову і мови меншинств пройшло 14 років і жоден з чотирьох Президентів України нічого не зробив про виконання законного рішення Суду України. Це значить, що жоден Президент не зрозумів, що мова для кожної людини – це її духовний розвиток і формування духовності нації, а не те, що ми спостерігали в роботі «депутатів» Верховної Ради України.

Прикладом вирішення державної мови в Російській Федерації, також багатонаціональній державі, як і в інших колишніх Союзних державах, слід використати і в Україні, за виключенням посягань патріарха РПЦ Кирила (Гундєєва) на Українську Православну Церкву і, зокрема, на Патріарха Київського і всієї Руси України святійшого філарета. Вояжерство Кирила (Гундєєва) до суверенної держави України були направлені на захват Божих Храмів України. Прикладом цього є Печерська лавра з соборами в м. Києві та будівництво сотень Церков по всій Україні з захопленням божих храмів в Одесі. І всі вони передані під Московський Патріархат.

Потрібно Кирилу-Гундєєву добре зрозуміти, що його дії на території суверенної держави є не християнськими і не Божими, а направлені проти українців та України! Радимо йому прочитати в Російських засобах інформації як умудритися стати міліардером за рахунок забороненого тютюно-

вого бізнесу, експорту нафти (1996-1997рр. – 2 млрд. доларів). І не випадково названий прихожанами «нафтогютюновим митрополитом»). Відома художниця Ірина Муравйова пише: «Я не бачу благодаті в Церкві, оскільки гендлярський дух вторгся в неї. Якщо Христос виганяв торгашів з храму, то митрополита Кирила треба гнати в шию».

Наступні афери митрополита Кирила як Патріарха РПЦ пов'язані з дорогоцінними металами і діамантами, а по відношенню до України – проведення політики припинення українців як нації, захоплення православних Церков під Московський патріархат із намірами Київ перетворити в столицю «русской церкви», «Великой Руси...». Така ідея й мета приїзду «святого отця» до України – недопустима.

Такі антинародні дії з боку Патріарха Московського призвели в останні роки до сатанинського розквіту сектантства як на території України, так і в Російській Федерації, що не принесе добра, ані росіянам, ані українцям.

Пригадую перший приїзд Кирила-Гундєєва до столиці України – Києва, його високопомпезна зустріч з урядовцями в Бориспільському аеропорту. Зустрічали по-братньому, з короваєм на вишитому рушнику, та не почули жодного слова подяки. Більше того, при відвідуванні «гостем» Божих храмів на території України з його вуст жодного українського слова до прихожан не було сказано. Такого собі не допускали ні Президенти і гості зарубіжних країн, ні Папа Римський, який цілий день виступав на спортивному стадіоні в Києво-Святошинському районі перед мільйонною аудиторією рідною українською мовою.

В Росії братній російський народ повинен знати, що українці розгадали «святу» мету вояжів Кирила до України, і зробили належні висновки. Наших братніх народів повинна об'єднувати: **духовність, освіта і наука, злагоди і взаємодопомога**, а не прояви «Царизму і великоруського шовінізму» з боку вояжера Кирила-Гундєєва.

Рідна мова була і повинна залишатись основою національної безпеки кожної держави світу, а для нас, українців, рідна мова батьків. Щодо вояжів Московського Патріарха Кирила в суверенну державу Україну, захоплення Божих храмів і будівництво російських Церков, то це антинаціональна і антиукраїнська диверсія, яка призвела до сатанинського розквіту сектантства як на території України, так і в Російській Федерації, що не принесе добро ні росіянам, ні українцям.

Литвин В.П.,
академік

ХАМ НА МАРШІ

Відбувся черговий акт усе тієї ж вистави, лейтмотив якої – затягування зашморга на шії українства. Гадючник, що чомусь називається Парламентом, вдавшись до бліцкригу, таки зробив свою чорну справу. Фактор раптовості, збагачений багатющим досвідом фальсифікату, маніпуляцій і торгів, спрацював у вигляді сокири, що вдарила по кореневій системі національного організму – мові.

Режим укотре підтверджує чесно зароблене ним звання окупаційного. Порозумітися з ним чи й можливо з тієї причини, що нахабство його адекватне його непробивній дурості. Розумні носії влади, хай і ворожої, – це все-таки шанс бодай на тимчасовий компроміс чи перемир'я. Тут такого шансу, боюсь, немає. Ці вкрай бездарні, але нахрапісті актори викликають фізіологічну відразу. Вони розуміють тільки мову кулака, що спорадично й демонструють на подіумі Верховної Ради.

Метафора державності в українському варіанті – розперезаний хам. Хамізм без насильства немислимий. Воно для державного хама – найефективніший засіб вирішення проблем. Але насильство – то ще й виплід дрімучої свідомості.

Режим Януковича в сукупності з показушністю гуманітарних рад, дотриманням офіціозу ритуалів послідовно демонструє утилітарний підхід до культури як підстилки політики. Марна річ, посиляючись на духовні авторитети, переконувати здичавілих тимчасовців, які на очах обростають шерстю, що саме в культурі, а не в політиці й економіці, здійснюється те, що виправдовує існування суспільства. Що саме культурою вимірюється його якість і цінність.

Є правовий і моральний аспект мовної проблеми. Про те, що положення Європейської хартії мов нинішніми реформаторами-хамістами безбожно перебріхані, – відомо. Відомо й те, що серед найзатятіших адептів «другої державної» – іногородці. Слухати таких, як фарисей Єфремов, який, демонстративно не послуговуючись українською, зі смиренным виглядом сектанта твердить, що чорне – це біле і навпаки, – справжня мука не лишень для етнічного українця, а й для кожного, хто не втратив здорового глузду в атмосфері абсурдності цієї нещасної країни.

А підкилимні ігри пана президента, який, авжеж, денно й нічно дбає про стабільність в Україні, а буксуючі очі схильного ображатися Литвина, який успішно прогресує в напрямку падіння у болотні низини антиукраїнства і фракція якого одноголосно проголосувала за підлий законопроект, – на кого розраховане це обтяжливе лицедійство?

Слухаючи доблесних будівничих України без українців, починаєш на

утробному рівні розуміти природу повстанських рухів, тероризму народозвольців тощо. З тим шляхетним флером стоїцизму, що явлений у знаменитому романі Войнич, прообразом головного героя якого став, як відомо, народозволець Степняк-Кравчинський.

Та це емоційно-психологічний момент. Боронь Боже накликати тероризм. Але якщо лишень споглядання блюзнірства прийняття розкольніцького закону про мову змушує стискуватися пальці навіть у моєму поважному віці, то це означає, що той, хто сіє вітер, рано чи пізно, але неодмінно пожне бурю.

Володимир БАЗИЛЕВСЬКИЙ,

поет, лауреат Національної премії України ім. Т. Г. Шевченка

НАМ ОГОЛОСИЛИ ВІЙНУ

Важко знайти сьогодні в Україні людину, яка б сказала щось позитивне про Верховну Раду, що її уже давно перейменували на Верховну Зраду. І з усіма на те підставами. Але нинішній склад так званого нашого Парламенту, безперечно, найганебнішого за всі роки його існування, дає всі підстави констатувати: український парламентаризм не тільки деградує, а й агонізує. В ідеалі законодавчий орган держави, в реальності – лакей однієї політичної партії. Партії з окупаційною ідеологією. Партії, яка бореться в Україні з усім українським. І якщо донині це робили під димовою завісою демагогії і хоч позірного юридичного прикриття, то прийняття україножерського закону Ківалова-Колесніченка показало, що в хід уже пушено геббельсівську методу, коли за правду видається не просто брехня, а дуже велика брехня.

Шулерський спосіб прийняття закону ще раз показав, що ця публіка безнадійно далеко від елементарних уявлень про честь, совість і відповідальність. Це рівень наперсточників і маргіналів, які опинилися в кріслах парламентарів і охоче виконують функції маріонеток. Ні на що більше вони не здатні. Вони анітрохи не уявляють, що є на світі інтелект, є патріотизм, є відданість гуманістичним принципам і т. ін. Усі ці чечетови, колесніченки, ківалови – зовсім з іншого тіста. Вони знають тільки «бабло».

Є в тому своя сумна закономірність, що ялова опозиція не змогла зашкодити бульдозерам із мандатами депутатів протягти цей закон. То якісь підводні течії опозицію розмивають, то якісь суб'єктивні фактори керівників утримують її від активного опору (і тільки самотній Парубій безстрашно кидається в боротьбу), то, бачте, їх надурили... – в опозиції щоразу знаходиться виправдання. Але війна є війна – і «горе переможеним». І жоднісіньких сентиментальних виправдань на взір «це – наші» чи «вони стоять за нашу

справу» тут бути не повинно. Недієздатна опозиція може реабілітувати себе, лише рішуче склавши депутатські повноваження. Зробивши рішучий громадянський вчинок, який категорично підтвердить, що для них громадянське переважає над особистим чи корпоративним.

Ми дуже любимо мріяти про те, як на вербі уродять грушки. Ні з сього, ні з того. Як за відомим щучим повелінням – за нашим бажанням. На недавніх виборах такі вербо-грушеві ідеологи, що нарекли «противсіхами», все зробили, для торжества Януковича і К°. От, мовляв, як проголосуємо проти всіх, то покажемо, що ми не хочемо нікого, хоч вони прекрасно знали, на чию руку грають. Тому, якщо ми хочемо сьогодні комусь за всі ці безчинства гірко подякувати, то дякуймо передовсім «противсіхам» – це їхня робота, вони проклали дорогу цим ординцям, які під проводом свого очільника почувуються безкарними окупантами.

Ми повинні все правильно розуміти й називати речі своїми іменами, без дипломатичних евфемізмів. І точно це звучить так: нам, українцям, оголосили війну. Вже забравши в нас багато, хочуть забрати й мову. Хочуть розколоти Україну на два непримиренні табори. Та суспільство на кілька голів вище і зріліше за цих нікчем із депутатськими значками. Суспільство не повірить в «аргументи» авторів так званого закону. Суспільство побачить, що його «розводять». І не захоче бути «розведеним». Рано вихваляється «диригент» Чететов.

Дійшовши до краху у своїй політиці «регіонали», мов за димову зави́су, ховаються за сюжет псевдооборони російської мови. Це для того, щоб суспільство заковтнуло ту «наживку». Щоб усю увагу загалу сфокусувати на мовній колізії. Дрімучі примітиви міряють нас собою. Але ми виразно бачимо всі їхні закулісні кульбіти. А ще бачимо в недалекому майбутньому на лаві підсудних. Бо розпалювання війни – це злочин. А злочинці мають відповідати перед судом.

Михайло СЛАБОШПИЦЬКИЙ,
*секретар правління Національної спілки письменників,
лауреат Національної премії України ім. Т. Г. Шевченка*

ОРДЕН ЗА ЗАМОВЛЕННЯМ

У різні роки і в різні події вмішувались «свої» і так сталося під час «Переяславської Ради» Бутурлін приводив до присяги окремі міста України, а вже до нього вистроїлись ряди зрадників за посадами. Серед них були батьки і брат Виговського, батько майбутнього гетьмана Мазепи, Солуян Мужилівський та його кілька родичів т. ін.. Джерела повідомили: примусив Шереметев підписатися під присягою Київського митрополита Сильвестра Косіва («присягаючи, за слізьми світу білого не бачив»). Так було «прийнято присягу і в Чернігові та Ніжині» і в 172 містах і містечках.

Не присягнули все ж полки Уманський, Брацлавський, Паволоцький, Кальницький, а в полках Полтавському і Кроливецькому московських посланців «побили киями» українці. Московських солдатів, що цинічно і нахабно лізли в чужий дім і чинили скрізь грабунок, несли в Україну не лише свій варварський менталітет, а ще й голод. Це не лишилось без відповіді. Воевода Києва Бярятинський (призначений царем) зруйнував околиці Києва і вирізав 15000 мирного населення.

Нині цього в незалежній Україні зробити не можна було, але у 18 обласних центрах підтримано «російську мову», як мову українців, а **Ківалов і Колісниченко як головні відзвучені призвідці одержали, від Путіна російський орден.**

Українці не забудуть цієї «лафи».

Іван Вербовий

«ЖИВИЙ ЛАНЦЮГ ЄДНОСТІ» УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ

22 січня 1919 року увійшло до української історії як велике державне свято – День Соборності України.

Саме в цей день на Софіївській площі біля собору відбулася урочиста акція святкування з приводу проголошення Акта Злуки. У той день на майдані зібралися тисячі мешканців столиці, військові частини,

духовенство Української православної церкви, члени Директорії, уряду УНР та делегація ЗУНР.

Універсал про об'єднання УНР і ЗУНР урочисто оголосили представники Української Народної Республіки Михайло Грушевський, Симон Петлюра і Володимир Винниченко та Західноукраїнської Народної республіки – генерали Тарнавський, Курманович і Микитка, які у присутності багатотисячного люду підписали Акт злуки.

Прозвучали такі слова: «Віднині зливаються в одно віками відділені одна від одної частини України – Галичина, Буковина, Закарпаття і Придніпрянська Україна – в одну Велику Україну. Сповнилися відвічні мрії, для яких жили й за які вмирали найкращі сини України. Віднині є тільки одна незалежна Українська Народна Республіка. Віднині український народ, звільнений могутнім поривом своїх власних сил, має змогу об'єднати всі зусилля своїх синів для створення нероздільної незалежної Української Держави на добро і щастя українського народу».

22 січня 2013 року по всій Україні – від маленького села до великого міста проводилися урочистості за участю керівників держави, народних депутатів, представників центральних та місцевих органів влади, релігійних організацій, дипломатичного корпусу та громадськості.

Учнівська та студентська молодь взяла участь у заходах, присвячених Дню Соборності України, покладанні квітів до пам'ятників видатним діячам України і борцям за незалежність нашої держави.

У столиці відбулося традиційне об'єднання двох берегів Дніпра. На мості Патона молоді люди з розмальованими жовто-синіми обличчями та національною символікою створили «живий ланцюг», як символ єдності Східної і Західної України.

– Перш за все це свято уособлює ідентичність себе із мільйонами українців, із прийдешніми і наступними поколіннями, які жили на цій землі, живуть і будуть жити ще мільйони і мільйони років. Я вважаю, що тенденція відзначати цей день буде поширюватися з кожним роком.

Вікторія БЕРЛАКІНА

Що спонукало їх взяти участь у святкуванні цієї визначної дати і створити символічний живий ланцюг, можна дізнатися з коротких коментарів безпосередніх учасників заходу. Так, **Смірнова Юля** (Херсонська область) зазначила: «Цей День символізує єднання України, немає ні Сходу, ні Заходу – є лише одна держава, і це прекрасно. Молодь з різних областей прийшла

сьогодні сюди, щоб показати, що наша Україна є одна, ціла і незалежна». Для **Романа Яківця** День Злуки – це символічний день для всієї України, як символ об'єднання Правобережної та Лівобережної України.

– Для мене це свято уособлює надію, соборність вертикальну і горизонтальну, ми об'єднані спільною історією, спільним майбутнім і спільним теперішнім. Мені надзвичайно приємно, що і по цей і по той бік Дніпра все іде до єднання. Це означає, що ми будемо жити як держава. Надзвичайно важливо, щоб Україна як держава відбулася. Я не бачу свого майбутнього без цієї країни. Мені дуже хочеться, щоб це була не тільки історія і не тільки минуле. Я відчуваю свою відповідальність, передати цю традицію наступним поколінням, щоб вони отримали Україну кращою, ніж отримали її ми.

Ольга ВАКАЛО (м. Тернопіль)

Сотні людей зібралися в цей день показати своє ставлення до України, повагу до історії та єдність заради спільного майбутнього. Для багатьох День

– Це надзвичайна традиція, яка об'єднує мільйони українців. Я патріот. Для мене Україна – це велика сім'я. Тому сьогодні це уособлює нашу єдність, незалежно від того, де ти живеш і якою мовою говориш. Сьогодні нас об'єднує національна ідея і віра в майбутнє України.

Дмитро ЧАБАНОВ

Соборності України є уособленням величчя та ширості української душі, патріотизму, незламної віри у завтрашній день. Це свято вкотре нагадало, що український народ реалізував своє багатовікове прагнення жити у соборній державі, сповідувати єдині національні і суспільні цінності та спільними силами розбудовувати незалежність.

Газета Єдність № 1(158) 2013 р.

КАКИЕ СОВЕТЫ УСЛЫШАЛ ПРЕМЬЕР ОТ УЧЕНЫХ?

Премьер-министр Украины Николай Азаров встретился с ведущими отечественными учеными и экспертами-экономистами. Как отмечал правительственный портал, глава правительства ждал от них предложений относительно обеспечения развития внутреннего рынка Украины.

Антон ФИЛИППЕНКО.
*президент Украинской ассоциации
экономистов-международников:*

– Если бы премьер поставил этот вопрос мне, то я ответил бы на него так: у нас слабые институциональные возможности. Что скрывается за этим определением? Речь идет о наших неработающих институтах, а это, в первую очередь, власть, низкое доверие к ней населения, то есть отсутствие критической массы так называемого общественного капитала, заключающегося в доверии к государственным институтам. Например, я читаю сообщение: «Арбузов вызывает на ковер всех глав регионов». А ведь это даже не вчерашний, а позавчерашний стиль руководства. Сегодня должны срабатывать экономические рычаги. А гражданину, к сожалению, не привили ни должного уважения к труду, ни чувства гордости и ответственности за свою страну. Начинать нужно было с этого. Вот и получается, что мы превратились в страну, в которой все течет, но ничего не меняется.

Владимир ДАНЬКО.
*профессор Международного
института менеджмента (МИМ-Киев):*

– Реформы в нашей стране и не могли стать реальностью. Это объективно. Потому что болезни нашего общества и, конечно же, экономики слишком запущены. Нам нужно вообще все менять. Но это ведь мирным путем просто невозможно. Экономика настолько изуродована, что почти не поддается лечению. Мы – не Беларусь, где все можно сделать по приказу сверху. Но мы и не настоящая рыночная экономика западного образца, где необходимо лишь минимальное государственное регулирова-

ние. Да и наши власти все еще живут во времена плановой экономики и мыслят ее категориями. Потому что в правилах рыночной экономики никого из власти придерживающих не воспитывали, они в ней практически еще не жили. Откуда что возьмется? Наше политическое устройство и наш политический класс не заточены не то что на реформы, они не способны создавать какие-то новые стоимости и ценности. Поэтому за двадцать лет ничего практически не изменилось, а верхушка, которая называет себя элитой, тоже ни на что не способна. Нет ни новых идей, ни настоящей воли что-то менять. Думаю, все наши реформы завершатся лишь тем, что будет повышена роль государства в экономике. Да и то, можно предположить, что она будет проявляться в первую очередь в ужесточении фискальной системы.

Газета «День» от 16.01.2013 г.

Виїздне засідання президії

ЗВЕРНЕННЯ ЮВІЛЕЙНОГО МІЖНАРОДНОГО ФОРУМУ «ГРИГОРІЙ СКОВОРОДА ЯК ГАСЛО ЧАСУ»,

***присвяченого 290-й річниці від дня народження
Григорія Сковороди (1722-1794),
видатного українського філософа, поета, музиканта,
педагога і богослова, до громадськості країни та світу***

1 грудня 2012 року в Духовно-просвітницькому центрі м. Києва відбувся ювілейний Міжнародний форум «Григорій Сковорода як гасло часу». В його роботі взяли участь представники науки, освіти, культури, засобів масової інформації, видавничої справи, низки громадських організацій.

У розмислах про життя і діяльність народного навчителя, найвизначнішого у наш час провідника практичної моральної філософії, промовці наголошували на високій актуальності творчої спадщини Григорія Сковороди в державному, суспільному, культурному розвитку незалежної України. Нині все гучніше лунають голоси науковців, громадських діячів, практиків про наростання духовно-моральних кризових явищ у нашому суспільстві, падіння престижу науки, освіти, культури, мистецтва.

Духовне зміління суспільства й особистості можна долати різними шляхами, одним з яких є виховання на засадах вчення Сковороди – християнської моралі. Григорій Сковорода закликав до формування розуму, серця, волі людини на триединій основі. За вченням філософа, основоположною основою формування особистості виступає думка, оскільки без розуму людина сліпа. Думка панує над тілесним утіленням людини, тому зростає відповідальність за чистоту наших помислів, прагнень, вчинків.

Серце людини – центральний об'єкт виховання моральних якостей особистості. Зокрема, чесності, працелюбства, зневаги до житейських спокус, надмірного збагачення, заздощів тощо. Виховання волі людини – третій обов'язковий елемент педагогіки Григорія Сковороди, без якого неможлива єдність думки, слова і діла. Отже, філософська мудрість геніального мислителя підказує нам стратегічний спосіб подолання духовної кризи – це консолідація державних, наукових, освітніх, мистецьких закладів і організацій, широких громадських сил суспільства на засадах християнської моралі, духовних народних цінностей з пріоритетом духовно-морального фактора над перебільшеним сьогодні матеріальним. Такий головний висновок зроблено у підсумку обговорення духовно-моральних проблем на велелюдному сквородинському форумі.

У грудні 2022 року відзначатимемо 300-літній ювілей Григорія Сковороди. До цієї знаменної дати наукова еліта харківських вишів започаткувала детально розроблений, спрямований на перспективу «Великий проект: Григорій Сковорода-300». Ювілейний форум разом із Громадським органі-

заційним комітетом «Великого проекту: Григорій Сковорода-300» пропонує здійснити такі заходи і акції під час підготовки до відзначення 300-річчя від дня народження Григорія Сковороди:

- звернутися до Верховної Ради України, Конституційної асамблеї з пропозицією внести до преамбули Конституції України сквородинівське поняття «щастя» як одну з найвищих цінностей – мету українського народу;
- органічно поєднати сквородинівське вчення про щастя людини із глобальною вимогою сучасності – сталим (збалансованим) розвитком суспільства через практичне втілення «Великого проекту: Григорій Сковорода-300»;
- надати рішенням Кабінету Міністрів України «Великому проекту: Григорій Сковорода-300» статус Національного проекту України XXI століття;
- звернутися на рівні Президента України, Верховної Ради України, уряду України до ООН із пропозицією провести в Києві у 2022 році, на 300-річчя від дня народження Григорія Сковороди, черговий Всесвітній саміт із порядком дня: «Духовність і мораль на XXI століття»;
- відкрити в Києві Державний літературно-меморіальний музей Григорія Сковороди;
- здійснити Повне академічне видання творів Григорія Сковороди;
- установити пам'ятник Григорію Сковороді в селищі Чорнухи – на батьківщині філософа;
- видати низку художніх творів, здійснити постановку документальних і повнометражного художнього фільму про Григорія Сковороду;
- упорядкувати місця перебування діяльності Григорія Сковороди, відкрити меморіальні дошки, встановити пам'ятні знаки на мандрівних шляхах філософа;
- продовжити створення «живих пам'ятників» Тарасові Шевченку і Григорію Сковороді – зелених дібров, «священних гаїв», скверів та алей, проведення творчих «плєнерів» молодих художників і скульпторів;
- у вищих навчальних закладах, художніх та музичних училищах, музеях, школах, бібліотеках проводити тематичні уроки читання, творчі вечори, виставки, «круглі столи», присвячені Григорію Сковороді.

Оргкомітет форуму закликає взяти активну участь в організації, проведенні висвітленні в ЗМІ цих заходів науковців, освітян, письменників, журналістів, працівників закладів культури, видавців і громадських діячів.

Звернення Оргкомітет надсилає: Міністерству культури України; Міністерству освіти і науки, молоді та спорту України; Національній академії образотворчого мистецтва і архітектури; Держкомтелерадіо України; керівникам обласних державних адміністрацій з проханням активно долучити до перспективної підготовки та відзначення 300-річного ювілею нашого Перворозуму – Григорія Савича Сковороди.

Прийнято 1 грудня 2012 р. м. Київ

ЦІКАВО ЗНАТИ

А МУРАВЬОВ БУВ РОЗСТРІЛЯНИЙ...

Кожного року українці вшановують пам'ять юних захисників України, що полягли в бою під станцією Крути. Чимало статей у пресі з'явилося про ті події – і неодмінно закінчувалися тим, що полчища Муравйова після того налетіли на Київ... А що ж було далі із самим Муравйовим, яка його доля за радянських часів?

Під час військової служби в Казахстані я займався історико-пошуковою роботою разом із школярами. У програмі пошукової роботи було у нас і дослідження пори громадянської війни 1918-1920 років, особливо подій, що відбувались у той період в Казахстані, Поволжі.

Вивчаючи документи Самарського державного та партійного архівів, я натрапив на збірник документів «Декретів Ради Народних Комісарів» та вироків Ревтрибуналу 1918-1922 рр. Серед цих документів побачив витяг із протоколу Ревтрибуналу з прізвищем, яке колись я взяв від дідуся та бабусі, – Муравйов. Вони колись мені розповідали про ті страшні криваві розправи, що творили більшовики в Києві.

Ця судова справа пов'язана з жорстокою розправою над селянами-повстанцями на Поволжі.

У кінці 1918-го – на початку 1919 року спалахнуло селянське повстання в селах Самарської, Пензенської, Саратовської губерній, прозване в народі Чапанною війною. Причина повстання – жорстокі побори, відверте пограбування червоними загонами, продрозверстка, що призвела потім до штучного голодомору на Поволжі в 1922 р.

Страшна трагедія сталася в селі Шигони Сизранського повіту. В село прибув загін комсомольців, у складі якого була вихователька Сизранського дитячого будинку Олександра Смирницька. Поки вона на сходці агітувала за радянську владу, комсомольці почали нищпорити по підвір'ях у пошуках хліба. Розлючений натовп жорстоко розправився з Сашею, а потім і з тим невеличким загonom комсомольців-мародерів.

Це і стало однією з причин виникнення повстання, що перекинулось, як пожежа, на сусідні села, а потім набуло загрозливих форм для радянської влади на Поволжі.

Рада Народних Комісарів за наказом Леніна, Троцького переправляє загін під командуванням підполковника М.Муравйова з України на Поволжя, наділивши його повноваженням командувача Східним фронтом.

Для придушення повстання сюди були кинуті значні сили: артилерія, ко-

раблі Волзької флотилії. В придушенні повстання брала участь 5-та армія під командуванням Тухачевського, 25 стрілецька дивізія під командуванням Гая.

Найзапекліші бої розгорнулись під Казанню, де було застосовано авіацію. З особливою жорстокістю розправились муравйовці з мешканцями сіл: Шигони, Кандей, а також чувшами, мордвою. Скрізь булигори трупів, спалені села...

Ватажків та зачинщиків повстання зігнали в Сизрань, а потім посадили на баржу і вивезли на середину Волги і там затопили живими.

Ось яку волю принесла радянська влада селянам, котрих свого часу захищав адвокат-присяжний Самарського губерньського суду Володимир Ульянов.

Своєрідно віддячила Рада Народних Комісарів за придушення селянського повстання на Поволжі.

Постановою УНК Тухачевського та Гая «За придушення контрреволюційного заклоту на Поволжі» нагороджено орденами Червоного Прапора, а Муравйова – за зраду революції Ревтрибунал Східного фронту засудив до розстрілу.

Та він не став чекати своєї долі, а разом із загonom особистої охорони на бронепoїзді дременуv на Урал до Колчака.

Колчак же зберіг Муравйова та його загін навіть із революційним прапором та відзнаками Червоної Армії, що призвело до розгубленості частини Східного фронту при бойових діях проти Колчака.

І тільки коли Муравйов потрапив у полон під Уфою, вирок Ревтрибуналу було виконано. Так безславно закінчилось життя одного із катів українського народу – Муравйова.

М.Старосільський

Виїздне засідання у Львові

КРУГЛИЙ СТІЛ НА ЕКОНОМІЧНОМУ ФАКУЛЬТЕТІ ЗАПОРІЗЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ «ІНТЕГРАЦІЯ ОСВІТИ, НАУКИ І БІЗНЕСУ»

У Запорізькому національному університеті 28 вересня 2012 року науковці, представники бізнесу з України та Польщі обговорювали нагальні питання інтеграції науки, освіти та бізнесу, розвитку інституційно-інноваційних напрямів, співробітництва та інтеграції науки і бізнесу, як основи національного економічного розвитку. До участі в науковому форумі були запрошені науковці ВНЗ та науково-дослідних інститутів Запоріжжя, Києва, Дніпропетровська, Харкова, науковці Університету Сілезії (Польща). Також до участі у засіданні круглого столу були запрошені керівники підприємств, фінансових установ, громадських організацій, міжнародних проектів.

Відкрила засідання круглого столу **доктор економічних наук, професор, декан економічного факультету ЗНУ Алла Череп**. Вона привітала всіх присутніх і зазначила, що питання, запропоновані до розгляду, надзвичайно актуальні, оскільки сьогодні економіка України потребує великих зрушень, впровадження інноваційних технологій у всіх сферах економіки, залучення інвестицій в інноваційні проекти, чого можна досягти при тісній співпраці науковців і представників бізнесу. Економічний факультет Запорізького національного університету має славі традиції: виконує держбюджетні теми з актуальних питань економіки та управління фінансами; має тісні зв'язки з підприємствами, комерційними банками та іншими фінансовими і не фінансовими установами, що дозволяє випускникам економічного факультету мати не лише місце практики, а й перше робоче місце. Стало доброю традицією, що кожний рік у травні місяці економічний факультет проводить зустріч випускників. У 2011 році започатковано підведення підсумків конкурсу «Кращий роботодавець для випускників економічного факультету ЗНУ». За результатами 2011 року економічний факультет Запорізького національного університету визнано «Кращим вищим навчальним закладом по підготовці фахівців для фінансово-кредитної сфери» в номінації «Зв'язки з банками». Кожний рік викладачі економічного факультету апробують результати наукових досліджень у різних сферах економіки, захищають докторські та кандидатські дисертації, публікують сотні статей та беруть участь у Міжнародних та Всеукраїнських конференціях, що дає змогу нам констатувати про можливість і необхідність поєднання зусиль Запорізького національного університету, бізнесу і науки.

Із привітальним словом до учасників круглого столу звернувся **доктор історичних наук, професор, ректор ЗНУ Микола Фролов**. Микола Олек-

сандрович наголосив на важливості подібних зустрічей, під час яких фахівці мають змогу напряму, без посередників, обговорити причини та наслідки наявних проблем та віднайти реальне їх вирішення. У вступному слові ректор ЗНУ особливо зупинився на стратегічних напрямках підготовки фахівців у вищих навчальних закладах, зазначивши, що саме науковці Запорізького національного університету в 2011 році стали Лауреатами Державної премії в галузі науки і техніки. Запорізький національний університет є лідером по впровадженню енергозберігаючих технологій у ВНЗ України. Університет має значні напрацювання і є платформою для апробації інноваційних енергозберігаючих технологій, свідченням чого є проведення на базі ЗНУ семінару МОНМС України в червні 2011 року. Також Микола Фролов наголосив на тому, що Україна сьогодні потребує переходу до стадії безпосереднього розвитку, а для цього потрібні фахівці, новітні методики та технології. Створення всіх цих чинників неможливе без створення наукових шкіл, які створені і функціонують у Запорізькому національному університеті.

Учасники круглого столу протягом дня розглянули питання стратегії інтеграції науки і освіти, науки і бізнесу. Науковці ЗНУ мають пропозиції щодо удосконалення діяльності вже чинних кластерних об'єднань: «Купуй Запорізьке – обирай своє», «Бджола не знає кордонів». Інтеграція науки і бізнесу на сьогодні є нагальною проблемою – економіка України потребує нових зрушень відносно залучення іноземного капіталу. А це станеться за умови, якщо наші суб'єкти господарювання будуть привабливими для інвесторів, і на це може впливати безпосередньо наука.

У засіданні круглого столу взяли участь **доктор Університету Сілезії (Польща) Клаудіо Сальмері та магістр цього університету Мартіна Марковська; директор українсько-іспанського ТОВ «Урожай», член ініціативної групи Проекту «Купуй запорізьке – обирай своє!» Олексій Пучков; начальник Запорізького відділення АТ «Дельта Банк» Пилипенко Максим Валерійович та його заступник Каракастанда Наталія Василівна**, які взяли участь в обговоренні питань щодо плідної співпраці з економічним факультетом Запорізького національного університету.

Академік Академії наук вищої освіти України Володимир Стецюк взяв участь в обговоренні проблемних питань щодо забезпечення взаємозв'язку роботодавців і їх соціальної відповідальності перед суспільством за майбутнє працевлаштування випускників ВНЗ.

Із доповіддю виступив **академік Академії наук вищої освіти України Володимир Литвин** («Реформування агропромислового комплексу України»), який висвітлив проблеми відродження і збереження рідного села. Академік зазначив, що на урядовому рівні потрібно затвердити реальну державну програму розвитку села, створення державних колективних господарств

України. Саме ці проблеми були і залишаються найважливішими державними, соціально-економічними і політичними питаннями.

Голова Всеукраїнської спілки вчених-економістів, професор Олександр Кендюхов («Ключові проблеми та стратегічні пріоритети інтеграції науки й освіти») висвітлив стратегічні питання стратегічного розвитку взаємодії науки і освіти та необхідність їх інтеграції безпосередньо з бізнесом. Професор акцентував увагу на тому, що сьогодні недооцінюється інтелектуальний потенціал молодого покоління. Олександр Володимирович відповів на всі запитання, які виникли у представників бізнесу, щодо подальшого економічного розвитку України.

Президент Асоціації «Дніпровський банківський союз» Володимир Косюга («Формування інноваційної моделі економіки України з використанням банківських інструментів») довів до відома всіх учасників круглого столу інформацію про перспективи впровадження інноваційних банківських інструментів. Володимир Володимирович зазначив, що саме банківська система суттєво впливає на економічний розвиток держави і для цього є всі можливості і бажання змінити економіку держави на краще.

Директор, д.е.н., проф. Тридід О.М., завідувач науково-дослідної лабораторії Харківського інституту банківської справи Університету банківської справи Національного банку України Валерій Дубницький («Досвід співробітництва Харківського інституту банківської справи Університету банківської справи Національного банку України та ДНВП «Об'єднання Комунар» у розробці спеціалізованих програмних продуктів для економічного аналізу» у співавторстві з **доцентом кафедри інформаційних технологій Анатолієм Кобиліним**), донесли інформацію щодо впровадження досвіду Харківського інституту банківської справи Університету банківської справи Національного банку України та ДНВП «Об'єднання Комунар» при розробці спеціалізованих програмних продуктів для економічного аналізу.

Директор з економіки і фінансів ПАТ «Тепловозоремонтний завод» Дмитро Світлий («Кризис системи освіти в Україні») акцентував увагу всіх присутніх на тому, що праця учителя, викладача в Україні низькооплачувана порівняно з оплатою в розвинених країнах світу, що призводить до втрати іміджу педагога і, відповідно, до низької мотивації підготовки еліти держави.

Менеджер Проекту розвитку корпусу Миру США в Україні Марат Крючевський («Соціальне партнерство як інструмент інтеграції освіти, науки і бізнесу») дослідив інструменти інтеграції освіти, науки і бізнесу, за-

пропонував у процесі такої співпраці використовувати моральні, духовні та соціальні інструменти управління науковими, освітянськими і бізнесовими процесами. Марат Анатолійович акцентував увагу на соціальному партнерстві всіх учасників даного процесу.

Цікаву доповідь представив **завідувач кафедри міжнародної економіки та економічної теорії Запорізького національного університету професор Дмитро Бабміндра**- «Диверсифікація інноваційного розвитку АПК в умовах глобалізаційних викликів», у якій обґрунтовується гостра необхідність реформування агропромислового комплексу, а також створення реєстру угідь. Дмитро Іванович акцентував увагу на необхідності реформування агропромислового комплексу України на основі інноваційного розвитку та диверсифікації діяльності сільськогосподарських підприємств.

До ЗНУ завітав також **заступник декана з навчальної роботи Таврійського національного університету ім. В.І. Вернадського Мемет Абибуллась**. Він розповів про роль бізнесу в підвищенні якості професійної підготовки студентів, а також зацікавився тим позитивним досвідом, який вже має наш економічний факультет із підготовки фахівців, а також у роботі з випускниками та роботодавцями.

Пічкур Наталія Василівна, керівник Центру екологічної культури, член правління Благодійного фонду «Олександрівський» у своєму виступі «Концепція Центру екологічної культури» відзначила взаємовплив екологічної культури та розвитку суспільства й економіки держави і регіонів.

Павлюк Ольга Юрійвна, голова обласного товариства польської культури ім. А.Міцкевича у виступі «Взаємодія обласного товариства польської культури з вищими навчальними закладами» зазначила про плідну співпрацю обласного товариства з економічним факультетом ЗНУ.

Коваленко Наталія Миколаївна, к.е.н., доцент Запорізького національного університету довела до всіх учасників круглого столу необхідність реалізації інноваційного проекту зі створення молочнопромислового кластера, який розроблено в стінах ЗНУ разом із д.е.н., професором Череп А.В. Наталія Миколаївна відзначила, що реалізація даного інноваційного проекту дозволить вирішити проблему щодо забезпечення молоком жителів Запорізького регіону.

Учасники круглого столу мали можливість безпосередньо ознайомитись із вже впровадженими в життя проектами науковців економічного факультету ЗНУ та проектами, готовими до реалізації. На економічному факультеті на сьогодні готовий інноваційний проект з енергозбереження на машинобудівних підприємствах, про який доповів **Корінний Сергій Олександрович**, аспірант Запорізького національного університету в доповіді «Реалізація ін-

новаційного проекту управління енерговитратами на промислових підприємствах».

На факультеті готові ініціювати й впроваджувати ці проекти задля того, щоб у подальшому бізнес міг покращити ситуацію із зниженням витрат, а також для отримання позитивного ефекту з енергозаощадження.

Карпенко Андрій Володимирович, к.е.н., доцент кафедри управління персоналом і економіки праці Запорізького національного технічного університету дослідив сутність і структуру інноваційного потенціалу регіону, зазначивши, що Запорізький регіон має значний потенціал, який дозволяє машинобудівним підприємствам бути конкурентоспроможними на внутрішньому і зовнішньому ринках.

Доповідачі наголосили на тому, що інтеграція освіти, науки і бізнесу можлива лише у тому випадку, коли усі учасники цього процесу будуть соціально відповідальними.

Наступного року економічний факультет планує продовжити зустріч представників цих напрямів у форматі круглого столу за участю закордонних колег.

Череп А.В.,
академік

Роздуми

ДНЕВНИКИ АЛЕКСАНДРА ДОВЖЕНКО ИЗДАДУТ В РОССИИ

Руководитель Федерального архивного агентства России, доктор исторических наук Андрей Артизов сообщил, что к концу года планируют издать все известные дневники классика украинского кинематографа Александра Довженко. Украинцы от этого проекта не останутся в стороне – над изданием совместно работают российские и украинские архивисты и, возможно, собрание дневников напечатает одно из харьковских издательств. «Этот проект будет реализован в нынешнем году. Александр Довженко писал дневники всю сознательную жизнь, он прожил много лет в Москве, и после смерти его жена передала их нам в архив, где они и хранились все это время. Мы решили их издать», – сказал Андрей Артизов. Господин

Артизов заявил, что многие части дневников, особенно военных лет, уже были опубликованы, но в разных изданиях. К 120-летию со дня рождения выдающегося украинского режиссера планируют издать полное собрание. Записи Александр Довженко делал двуязычные – на русском и украинском, поэтому некоторые части текстов переведены на русский, а некоторые – на украинский языки. Напомним, что президент Виктор Янукович подписал указ «О праздновании 120-летия со дня рождения Александра Довженко», в рамках которого планируют издание литературных произведений Довженко в комплекте с фильмами в формате БУБ, широкий ретроспективный показ в Украине, а также за рубежом его фильмов, создание игрового многосерийного телефильма о жизненном и творческом пути Довженко, проведение международной научно-практической конференций, литературных чтений, семинаров, лекций, посвященных жизни и творчеству Довженко, продолжение при участии Национальной академии наук работ по подготовке полного научного академического издания кинематографического, литературного и художественного наследия режиссера и персональной энциклопедии «Александр Довженко».

Анна Свентак

Летняя школа журналистики «Дня»

ОСТАННІЙ ПУТЬ КОЗАКА МИКИТИ

На батьківщині Богдана Хмельницького Встановлюють пам'ятник українському Сусаніну

На Черкащині, у центрі Чигирина, неподалік будівлі Національного історико-культурного заповідника «Чигирин», встановили перехідну модель пам'ятника козаку Микиті Галагану – більше трьох метрів заввишки. Цей чоловік служив у війську Богдана Хмельницького і під час Корсунської битви 1648 року, за дорученням гетьмана, завів Поляків у засідку, пожертвувавши своїм життям.

Історики стверджують, що героїчний подвиг Микити Галагана допоміг козацькому війську перемогти в тій визначальній битві, а образ Івана Сусаніна було списано саме з подвигу нашого національного героя.

Як повідомили «УМ» у Чигиринській районній держадміністрації, автором перехідної моделі пам'ятника є скульптор із міста Запоріжжя Олександр Жолудь. Постійний монумент козаку Галагану в Чигирині планують встановити вже цієї осені коштом вихідців із Чигиринщини – родині Левіних-Лютенків. Земляки-меценати живуть і працюють у далекій Москві, але пам'ятають і люблять свої малу батьківщину й пишаться героїчними сторінками історії рідної України.

Людмила Стригун
З газети *Україна молода*

Львівський аграрний університет

ЩЕ ОДИН ВІДГУК НА ЮВІЛЕЙ ДУБИНИ М.І.

ВЗІРЕЦЬ НАУКОВЦЯ І ВЧИТЕЛЯ

Микола Іванович Дубина народився 2 січня 1933 року у селі Дідичі на мальовничій Волині. Багато вітрів історії пронеслося над цим краєм – краєм соснових борів, березових гаїв, ошатних дібров та синьооких озер... Та не замели вони піском забуття сліди далеких часів і славного минулого. Минулого, що надихає на життя та творчість, на славу рідного краю.

Складний, але надзвичайно цікавий творчий шлях у наукове майбутнє Микола Іванович розпочав у рідному селі, де і закінчив перші сім класів школи. Тільки-но відгриміли роки Другої світової війни та воєнне лихоліття продовжувало вносити корективи у повсякденне життя. Тож атестат про повну середню освіту вже довелося отримувати у районному містечку – Олиці, дорога до якого простягалася на декілька кілометрів.

Як і інші діти, Микола Іванович Дубина мріяв про продовження навчання. З вересня 1950 року він студент історико-філологічного факультету Львівського педінституту – вишу, у стінах якого на той час лунали голоси цілої плеяди прекрасних педагогів – Ф. Ткача, І. Крип'якевича, І. Свенціцького, П. Яременка, М. Возняка, Я. Білоштана, В. Півторадні. Студентське життя миттю захоплює молодого та талановитого відмінника: бібліотеки, наукові статті, конференції, робота на факультеті з молоддю...

По закінченню інституту у 1954 році Микола Іванович приймає рішення про практичне втілення отриманих знань у роботі зі школярами: вчителює на рідній Волині, багато та плідно працює над питаннями оптимізації шкільної освіти, обіймає посаду директора Грибовицької та Локачинської середніх шкіл Іваничівського району Волинської області, викладає у Рівненському музичному училищі. Крім того, не забуває і про літературні пошуки, пропонуючи власні роздуми про творчість українських письменників та поетів, що постійно з'являються друком у періодичних виданнях.

Справді переломним у житті Миколи Івановича стає 1959 рік – рік, що остаточно окреслює наукове майбутнє та пов'язує його з славним Київським державним університетом ім. Тараса Шевченка. Попереду важка робота над кандидатською (1963 рік), а згодом, і докторською дисертаціями (1978 рік). Микола Іванович обіймає посаду доцента, а з 1995 року – професора кафедри теорії літератур народів СРСР. У 1968-1972 та 1986-1991 – заступник декана філологічного факультету КДУ ім. Тараса Шевченка. Очолював кафедру теорії літератури та Шевченківський науково-дослідний центр КДУ, у 1985-1994 – спеціалізовану вчену раду. Голова Літньої школи українознавства для слухачів із США, Канади, Австралії (1991-1998), у

1987-1991 – заступник редактора «Вісника філології», відповідальний редактор ряду видань АН ВШ України та окремих наукових праць. Член Національної Спілки письменників (1976) та Національної Спілки журналістів України (1964).

Микола Іванович є автором понад 650 наукових праць, серед яких 35 окремих (самостійних): монографії, підручники, навчальні посібники, програми та рекомендації. Василь Бобинський (1986), Олександр Гаврилюк (1988), Тарас Шевченко (1989, в співавторстві), Літопис шани і любові (1989), Українська література (1993, у співавторстві), Антін Крушельницький (1993), Тарас Шевченко (1999), Теорія літератури (1998, 1999), Українська мова як мова державна в Україні (2000), «Юрій Липа» (2004), «Євген Коновалець» (2005), «Іван Карпенко-Карий і український театр другої половини ХІХ – початку ХХ ст.» (у співавторстві) та багато інших. Особливе місце займає у роботах Миколи Івановича Великий «Кобзар», ролі та впливу якого на розвиток та розбудову українського суспільства Західної України, були присвячені кілька десятків статей та монографічні праці, які вийшли друком протягом 60-90 рр. минулого сторіччя. У 1969 році побачила світ монографія М.Дубини «Шевченко і Західна Україна», а в 1989 році «За правду слова Шевченка», що якоюсь мірою підсумували тривалі пошуки у цьому напрямку. Наразі, ці праці не тільки не втратили своєї актуальності, але й можуть слугувати прекрасним прикладом глибокого, всебічного, оригінального осмислення ролі Кобзаря, що, без сумніву, буде на часі ще недля одного покоління українців.

Значну увагу в 60-ті і наступних роках Микола Іванович приділив вивченню літератури Західної України, внаслідок чого друком з'явилися літпортрети А. Крушельницького, А. Чайковського, Б. Лепкого, В.Бобинського, В. Гжицького, О.Гавриджя, С.Масляка, А.Волощак, Мирослави Сопілки, А. Іванчука, І. Крушельницького, Власа Мизинця, К. Ткача, Антоніни Матулівни, Н. Затірахи, М. Марфієвича, Марії Слободівни. В 2000 році ці та інші статті й нариси ввійшли до книги «Круті дороги повернення» (1995, 2000).

За роки плідної праці у стінах КДУ ім. Тараса Шевченка, Микола Іванович підготував не одне покоління молодих наукових та художніх кадрів: 16 кандидатських та 3 докторські наукові праці було успішно захищено під керівництвом М.І.Дубини. Без перебільшення можна констатувати, що Микола Іванович створив власну наукову школу і не одне покоління філологів і журналістів називає його улюбленим вчителем і наставником.

Літературна студія ім. Максима Рильського, що також тривалий час була очолювана Миколою Івановичем, відпустила у світ мистецтва багатьох літераторів. Серед них: Н.Стешенко, Л.Коломієць, В.Зубович, Л.Рева,

Н.Банковська, Т.Бич, О.Яблонська. Зараз це завідувачі профільних кафедр, доктори та кандидати наук, високоосвічені фахівці.

Микола Іванович Дубина лауреат премії Т.Г.Шевченка КДУ (1994), Нагород Ярослава Мудрого (1995) та Святого Володимира (2002), Срібної премії Богдана Стеціва “За сумлінну працю і значний внесок у справу утвердження в ЗСУ державної мови і виховання молоді на національно-патріотичних традиціях українського народу” (2000). Удостоєний Диплому Всеукраїнського товариства “Просвіта” ім. Т. Шевченка “За великий особистий внесок у справу формування національної свідомості, відродження історичної пам’яті, піднесення духовності українського народу і розбудови та зміцнення Української держави”, а також Почесної грамоти МОН України (2001), медалі “10 років ЗСУ” МО України (2001), церковних орденів Святого Рівноапостольного князя Володимира Великого III ст. (2001), Святого Архистратига Михаїла (2003) та ін. Відмінник народної освіти. Заслужений працівник народної освіти України (1999). “Людина року” та лауреат Золотої медалі Американського Біографічного інституту (2001, 2002).

Велика заслуга Миколи Івановича Дубини і в тому, що він розшукав, підготував тексти, упорядкував та видав окремими книжками твори багатьох українських письменників (двотомник творів А. Крушельницького, роман А. Чайковського “Олексій Корнієнко”, “Поезії” та вибране “Гість з ночі” В. Бобинського, “Будинок здоров’я” С.Масляка, “Пісні про руки” І.Крушельницького, “Червону корсетку” Власа Мизинця, “До сонця” Мирослави Сопілки, “Добрідень, оновлений краю!” М.Марфієвича, “З доріг” Ф.Малицького, “Пісня з Берези” О.Гаврилюк). Світова література вдячна за блискучі перекладами творів І.Науменка (Білорусь), М.Грибачова (Росія), Л.Сахалтуєва (Росія).

Микола Іванович Дубина брав участь у створенні таких капітальних наукових видань, як Українська Радянська енциклопедія, «Шевченківський словник», «Літературна енциклопедія», «Словник літературознавчих термінів», упорядкував десятки збірників, серед них такі, як: “Література і сучасність”, “Мир і труд”, “Письменники Радянської України” та багато інших.

Академік АН ВШ України (з 1992; Відділення філології та мистецтвознавства). Академік-секретар Відділення, Головний учений секретар та Перший віце-президент (у 1999 – 2002), з 2002 – президент АН Вищої освіти України. Doktor Honoris causa, honoris professor ряду університетів України. За сумлінну працю неодноразово відзначався нагородами, подяками керівництва, а в 2000 році йому присвоєно звання “Заслуженого працівника народної освіти України”.

Особливою для наукового життя Миколи Івановича є Академія наук вищої освіти. Очолювана М.І.Дубиною із 2002 року, нині Академія об’єднує

понад 110 державних і недержавних вищих навчальних закладів та відома не лише в нашій державі, а й за кордоном.

Активна творча та наукова діяльність Миколи Івановича продовжується. Микола Іванович не тільки завжди знаходиться в курсі нових наукових подій і тенденцій, він бере активну участь у створенні і розвитку нових наукових напрямів. Широка наукова ерудиція, швидке оволодіння новим матеріалом, безпомилкове визначення головного питання в будь-якій проблемі роблять спілкування з ним корисним і плідним для колег. Високі моральні якості, добре ставлення до людей, принциповість і справедливість завжди створюють навколо Миколи Івановича сприятливу творчу і дружню атмосферу.

Кожну людину хвилює питання: «Як жити?». І, звичайно, простих рішень немає, бо ж як важко свідомо і плідно будувати своє життя! Хто навчить? Хто підкаже? Микола Іванович впевнено відповідає на це питання: «Починати треба з себе». Нам залишається лише вчитися мудрості, завзяттю, працьовитості у світлої та творчої Людини, що своїм щоденним життям стверджує прості та вічні істини науки, творчості, любові до людей та Батьківщини! Дякуємо Вам за це, шановний Миколо Івановичу!

**С.І. Табачников,
Г.М.Кожина, М.В.Маркова, академіки**

На засідання Президії у Харков

Дорогий(а)

Миколо

Вановичу!

Прийміть щирі вітання зі святом,
яке об'єднує представників різних поколінь,
увічнює невмирущий подвиг
ветеранів Великої Вітчизняної,
засвідчує повагу до захисників Вітчизни
й спонукає до вірного служіння Батьківщині!

Колектив Київського національного
університету імені Тараса Шевченка дякує
Вам за виявлені мужність та патріотизм,
що стали запорукою миру і щастя на землі!

Від усього серця бажаємо Вам міцного
здоров'я і благополуччя, успіхів у щоденній
діяльності на благо нашої держави!

З повагою

Ректор

Л.В. Губерський

Голова профкому

В.Ф. Цвих

Голова Ради ветеранів
війни і праці

Б.О. Чудзевич

Голова Студентського
парламенту

М.М. Макарчук

23 лютого 2013 року

«Я З ПІСНІ НАРОДНОЇ ВИРІС»

З метою вшанування пам'яті видатного українського композитора, поета, Героя України, лауреата Національної премії України імені Тараса Шевченка, народного артиста України, народного артиста СРСР Олександра Івановича Білаша розпорядженням Кабінету Міністрів України від 31.08.2005 року №379/р – серед інших заходів упорядкування творчої спадщини митця – Державному комітетові телебачення і радіомовлення було доручено видати зібрання творів О.І.Білаша у п'яти томах упродовж 2006 – 2008 рр.

Видавництво «Музична Україна» за державною програмою «Українська книга» (2009 р.) запропонувало перший том видання: «Я З ПІСНІ НАРОДНОЇ ВИРІС». Спогади, статті, інтерв'ю, матеріали про композитора і поета Олександра Білаша.

О. БІЛАШ

Я так і не застеріг: чи була в Білаша композиторська молодість? Таке враження, гейби він з першокроків став достеменним Маестро. Сто-совно ж поезії, Олександр Іванович раптом став якимсь сором'язливо податливим. І з суворого олімпійця обертався в скромного новобранця.

Ішло це від сакрального поклоніння Слову, котре, як відомо було Началом і в Бога було. І те, однак, не посягало на святість музики, яка стала його життям, але водночас щоденням і... професією. Отже, святами, але й буднями.

Поезія ж – то щось поза щоденністю. І я розумію Маестро, позаяк для мене, скажімо, поезія теж святки, але й будні щодення, професія. А от музика – то щось магічно незбагненне.

Воднораз – навіть перші його вірші, котрі зважився винести на люди, в жодному разі не були школярськими вправами, а таки ж поезією. Кажу це не як зачарований музикою свого великого земляка, а виходячи з реальних віршів, оскільки якоюсь мірою причетний до формування першої збірки Олександра Білаша («Мелодія»).

Кожної наступної книжки («мої молитовнички» – ніжно називав) він дедалі впевненіше володів словом і досяг такого рівня, коли його просто запросили (рідкісний випадок) стати членом Спілки письменників.

Акцентую на цій творчій гілці Івановича передусім з тим, аби курсивом виділити вибагливість, з якою він добирав собі вірші для освячення музикою. Назву лише кілька особистостей, зосібна, – Андрія Малишка, Дмитра Павличка, Михайла Ткача, Василя Юхимовича, Івана Драча, Світлану Йовенко, Володимира Бровченка, Петра Перебийноса, з якими співпрацював Олександр – і чи треба розводитись щодо квалітету цих непересічних поетів! Причому, він не просто «Споживав продукцію», а досить переконливо радив чи й вимагав опускати «затягненості», а то й прополювати збіги приголосних, які не лягали на музику.

Про його професіональну цнотливість свідчить і той факт, що він, по суті, не писав пісень на власні слова. Це, певно, зумовлено не тільки вибагливістю, а й осторогою від своєрідного «використання службового становища». Мовляв, сам п'ю, сам гуляю...

Як не вистачає цієї професіональної честі й совісті у нинішніх продуцентів безпросвітного гра-фоманства, котрі вже по шию засмітили естраду! Ці многоверстатники не тільки пишуть т.зв. пісні на свою неспромогу, а ще й вихриплюють їх на престижних сценах держави! І хоч є винятки, скажімо, в особі чудового митця Анатолія Матвієнка, котрий виступає в трьох іпостасях, і в усіх трьох – на високому творчому рівні, але решту просто не можна випускати на люди!

Ще недавно сама присутність Білаша хоч якось стримувала цей відьомський шабаш загумінкової безграмотності. Відтак, доки топчемо ряс, треба повизбирувати по зернині все, що стосується цього неперевершеного Майстра як в музиці і поезії, так і в його публіцистиці й в роздумах про мистецтво. І головне, в його громадянській позиції: він дозволяв собі говорити про мовні проблеми, заторкувати болючі питання національного буття, що не одважувались навіть письменники.

Хотів би за нагоди застерегти вчорашніх популизаторів режиму, а нині його найзатятіших побивачів: не все було темне й у тому ж таки комсомолі, з якого, зокрема, вийшли, вважай, усі шістдесятники. Згадаймо, як Валентина Шевченко, Євгенія Чмихало, Тамара Главак та й чимало інших комсомольських очільників, через партійні наскоки, все ж зуміли дати перші квартири тим же новобранцям. То був час, коли пісня збирала багатотисячні аудиторії, де панував молодечий дух романтизму, доброї злагоди і подільчivosti. Коли поети ходили гостити в оселі композиторів, а ті – навзаєм. Об'єднувала представників усіх жанрів цехова солідарність, яка допомагала проскрибованим вижити і жити. І котра, на жаль, відходить під натиском нав'язаного нам нині повзучого індивідуалізму та прагматики.

На перший взір, Олександр був вельми успішним: пісні його співалися по всьому Союзові. На всіх велелюдних перехрестях його зустрічали оваціями.

Егей, шановні, не все, і то далеко на все було так, як зовні здавалося. Нуртував той внутрішній світ, в який він пускав суворо вибірково найдовіреніших. І тільки вірники знали, як він до самого завершення земного шляху страждав від незмоги поставити оперу «Гайдамаки». Причому, діялося довкола твору щось схоже на візантійщину: підступно, цинічно, а головне – безособово. Кілька разів усе ніби йшло на лад: уже готуватися оркестрові партії, навіть проектуватись декорації – і щораз щось заважало: то якийсь державний ювілей, то річниця світового класика: «відбудемо – і візьмемось за «Гайдамаків». А потім забувалось, чи ставав на заваді ще якийсь черговий випадок.

Щось схоже відбувалося з намаганнями поставити фільм «Тарас Бульба. Особисто мені Сергій Бондарчук десь уже на схилі з глибокою журою жалівся, що кілька разів намагався «пробити» проект, де сподівався зіграти Тараса, – та так і не сталося. Подейкували: мовляв, польська сторона вбачає в гоголівській повісті ледве чи не образу національної гідності.

Все це, зрозуміло ж, суцільна брехня, котрою прикривається і приховується та сила, яка, незважаючи на зміни режимів, заміряється правити світом. І хай мене вчергове охрестять прихильником «теорії змін», уже вкотре твердо скажу: а таки так, бо істинно так.

За своєї шляхетності і довірливості Олександр Іванович, міряючи навіть опонентів по собі, вельми обережні мої натяки на цей проект відкидав з розмаху. Найбільше ж його мучило те, що він не міг персоніфікувати заборонювача: всі ніби й «за», а справа гасне в попелі безлико́сті.

Про силу безликого режисера свідчить і той факт, що й нині, здавалось би, за беззаперечної свободи, опера так і не реалізована. Всі ті еківоки, поблажливі підморгування і знизування плечима: мовляв, Сашко – геніальний мелодист, майстер пісні, а от щодо форматних жанрів... Все це, повторюю, підступне лукавство, яке відводить від гнізда причини. Поет Білашеві підвладні і опера (згадаймо хоча б «Прапороносці»). До речі, варто б повернутися до неї, бо гряде 65-ліття Перемоги), і кантати, і ораторії – той же «Вишневий вітер» за поемою Івана Драча, яка з успіхом звучала в 90-х. І ще та й іще чимало форматних полотен. Отже, причина не в природі Білашевого таланту, зорієнтованого, мовляв на малі форми, а в підкресленому вище.

І все ж не такий уже й всесильний цей тіньовий світовий урядник, коли вкраїнці гуртуються. Свідченням цього є вихід у світ монументальної книги «Шевченкіана Олександра Білаша», де, нарешті, в повному обсязі поданий клавір опери «Гайдамаки».

У цьому зв'язку хочу доземно вклонитися Іванові Драчу, який ораторією «Вишневий вітер», власне, прикривав амбразуру. Подякуймо йому за чудову передмову до цього видання, просотану негласливою, але такою глибокою залюбленістю в побратима, з таким «прочитанням» бурхливого, козацького

характеру Білаша, з такою доброю усмішкою й іскристою самоіронією, що з того всього постає воістину живий у плоті неперевершений музика і просто – Сашко.

Добрим словом спогадаймо видавців «Музичної України» і, зокрема, Миколу Линника, безкорисливого, відданого своєму великому землякові і за життя, і нині у збереженні і примноженні пам'яті його. Значною мірою саме старанням його і корпусу видавців вийшла «Шевченкіана».

Не менше творчої енергії осмисленню явища Білаша віддавав і віддає ще один його землянин, чудовий журналіст, письменник і народознавець Іван Бокий. Цілком згоден зі сказаним Іваном Сидоровичем: «То велика помилка, ніби ми знаємо Білаша. Білаша ми ще тільки відкриваємо. Так, ми любимо його, співаємо, але справжнє відкриття його величчя, його пісенного генія – попереду».

Отже, ще раз закликаю: покінь топчуть ряс ті, хто знав його особисто, хто чув його виступи та пісні на велелюдях, – нумо всі разом по зернині, по колоскові зберемо золотий сніп пам'яті про нашого незабутнього Творця, – сніп, який вічно стоятиме за предківським звичаєм на покуті в кожній українській хаті.

І в цьому нам допоможуть і допомагають вірна дружина і його сподвижниця, неповторна співачка Лариса Остапенко, доньки Оксана і Леся – вся родина Сашка разом з його земляками.

...Могутньої статури, динамічно поривний, з бетховенською розвихреною чуприною, яка летіла за плечі, гейби він завжди ішов супроти вітру, – таким постає перед внутрішнім зором Олександр Білаш. Ні, не постає, а гряде до нас – супроти вітру!

Борис Олійник

На полях Уманського університету

ОДИН З ОРГАНІЗАТОРІВ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ

Упродовж багатьох років у радянській історіографії Миколу Міхновського зображували як запеклого націоналіста, ворога інтересів українського народу. Його ідеї тлумачилися як консервативні – подібні до ідей Ніцше та інших реакційних західних теоретиків. Тим часом М.Міхновський мріяв про єдину, неподільну, вільну Україну – державу робочих людей від «гір Карпатських аж до Кавказьких».

Народився Микола Іванович Міхновський 1 квітня 1873 р. в с. Турівка Прилуцького повіту Чернігівської губернії в родині православної священниці. З дитячих років світогляд М.Міхновського формувалася під впливом батька, одного з близьких приятелів істориків М.Маркевича.

Після закінчення Прилуцької гімназії у 1890 році М.Міхновський вступив на юридичний факультет Київського університету, бере участь у роботі Київських громад, культурницькій роботі. Та згодом цю роботу він спрямовує в політичне русло. Разом з тогочасними прогресивними людьми – Борисом Грінченком, Іваном Липою та Віталієм Боровиком створив, відвідавши Шевченкову могилу в Каневі, студентську організацію «Братство Тарасівців». Завданням «тарасівців» – була «боротьба за самостійну суверенну Україну, соборну, цілу і неподілену межі вільними без пана і без хама в майбутньому без класової боротьби, федеративну в середині»

Після закінчення університету М.Міхновський переїхав до Харкова, де в 1890 р. відкрив адвокатську контору. 11 лютого 1890 р. тут відбулося засідання групи студентської молоді, яка ініціювала створення Револьюційної української партії (РУП), в складі якої були Д.Антонович, Б.Камінський, О.Коваленко, Л.Мацієвич та ін., які запропонували М.Міхновському розробити програму партії. Так з'явилася брошура «Самостійна Україна». В ній М.Міхновський зазначає, що з кінця XIX ст. починається доба визволення народів. Державна самостійність, є головною умовою існування нації, державна незалежність є національним ідеалом у сфері міжнародних відносин. Визнаючи роль української інтелігенції у державотворчому процесі, М.Міхновський зазначає «бо хіба можливий для нашої нації поступ і освіта доти, доки темрява є спосіб держати нашу націю у неволі? На його думку, час, коли «в історії української нації

інтелігенція її раз у раз грала ганебну й соромницьку роль» і «український народ здобув у собі досить сили, щоби навіть посеред найгірших обставин... витворити собі нову третю інтелігенцію». Перша, за його переконаннями, пішла до Польщі, друга – «прийняла російську національність». «Третя українська інтелігенція стає до боротьби за свій народ, до боротьби кровавої і безпощадної» Відозва РУП закінчується словами: «Усяк, хто на цілій Україні не за нас, той проти нас. Україна для українців, і доки хоч один ворог – чужинець лишиться на нашій території, ми не маємо права покласти оружжя».

Після відходу більшості членів РУП від самостійницьких позицій, М.Міхновський став одним з організаторів у 1902 році Української народної партії (УНП). У 1902-1904 рр він написав низку програмних праць «Робітницька справа в програмі УНП», «Справа української інтелігенції в програмі УНП», «Десять заповідей УНП». Останній документ, в якому М.Міхновський виклав свою націонал-самостійницьку концепцію

У 1903 році за сприяння М. Махновської при УНП була створена напіввійськова організація, яка здійснила низку політичних терористичних акцій. В одному з перших нарисів історії українських політичних партій УНП охарактеризована як «екстравагантна». Влучність цієї характеристики підтверджується гаслами «заповідей» УНП: «Усі люди твої брати, але москалі, ляхи та жиди – це вороги нашого народу, поки вони панують над нами та визискують нас. Отже, вигонь звідусіль з України чужинців-гнобителів!». Проте ці гасла та терористичні акції УНП були насамперед спрямовані на те, щоб привернути увагу громадськості до великодержавної політики царату та пригнобленого становища, в якому перебувала українська нація.

У 1905 році М. Міхновський підготував конституційний проект «Основний закон Самостійної України», надрукований в часописі УНП «Самостійна Україна». В цьому проекті покладено принцип побудови вільної непідлеглої самостійної держави України, як спілки дев'яти самоправний земель. Це – Чорноморська Україна, Слобідська Україна, Степова Україна, Лівобережна Україна або Гетьманщина, Північна Україна, Полісся або Гайова Україна, Підгірська Україна, Горова Україна і Понадморська Україна. Українська держава мала бути президентською республікою з двопалатним парламентом у складі ради представників (депутатів) і сенату; члени обох палат мали представляти увесь український народ, а не тільки ту землю, яка їх обрала. Виконавчу владу обіймав президент, котрий обирався б усім народом через плебісцит; він призначав би міністрів, був головнокомандувачем війська і флоту. Судова влада мала належати судам і суддям. Кожна земля мала дістати свою земельну раду,

а кожна громада – свою громадську раду. Українська мова оголошувалася офіційною, але зазначалося, що всі мови вільно уживаються в Україні. Конституційний проект передбачав націоналізацію землі, за винятком ділянок під будівлями.

У роки Першої світової війни М. Міхновського мобілізували у російську армію, де він служив правником у Київському воєнно-окружному суді. В цей період він стає членом таємної організації «Братство самостійників», ініціює створення українського військового клубу імені гетьмана Павла Полуботка, від якого увійшов до Української Центральної Ради, дав почин до скликання I Всеукраїнського військового з'їзду.

Тоді ж був сформований у Києві перший український полк імені Богдана Хмельницького. Подібно і по інших українських містах формувалися військові відділи, в чому М. Міхновський відігравав значну роль. Поруч Симона Петлюри в цей період діяльності Центральної Ради М. Міхновський був найбільше причетний до створення українського війська. Він став ініціатором формування в Києві Другого українського імені гетьмана Полуботка козачого полку. Тимчасовий уряд заборонив організацію цієї військової частини. Заборону підтримав Генеральний секретаріат Центральної Ради на чолі з В. Винниченком. Останній наказує розформувати полк, а полуботківцям – їхати в свої частини на фронт. Проте солдати відмовилися виконати цей наказ. У відповідь Центральна Рада розпорядилася не постачати полк зброєю, амуніцією та продовольством. Потім формувалися полки імені І. Гонти в Умані, П. Сагайдачного в Житомирі та інших містах

10 квітня 1917 року в Києві пройшло віче українських фронтів. Воно прийняло резолюцію, в якій говорилося: «Поки що – домагатися виділення на фронті всіх українських вояків в окремі національні частини, а в запіллі – формування полків з урядовою українською мовою». Ці вимоги лягли в основу позиції української делегації на переговорах з воєнним міністром Тимчасового уряду О. Керенським, який у той час перебував у Києві. Але міністр відповів дуже ухильно: «М. Міхновський вже в квітні 1917 року ставив перед Українською Центральною Радою програму її політичної дії, не відкладаючи проголосити повну державну самостійність України, – заключити сепаратний мировий договір Української держави з центральними державами, відкликати все українське вояцтво з російських фронтів в Україну і тут сформувати з нього міцну, дисципліновану українську національну армію, що стане зі зброєю в руках на кордонах України на сторожі її суверенності». Та Центральна Рада не схотіла прислухатися до його слушних порад.

З ініціативи М. Міхновського 18 травня 1917 року було скликано I Все-

український військовий з'їзд. На нього прибуло 700 делегатів, які представляли 1,5 мільйона українських військових у діючій армії. Членами президії було обрано: С. Петлюру (від Західного фронту), М. Міхновського (від оргкомітету), В. Винниченка (від Центральної Ради). Було створено Український Генеральний військовий комітет, що стало першим кроком до створення українського національного війська. У своїй промові Петлюра заявив, що «не треба в дану політичну хвилину відокремляти долі Росії від долі України. Якщо Росія, переживаючи тяжку історичну хвилю, потерпить катастрофу, наслідки цієї катастрофи неминуче відіб'ються і на політичній частині її – Україні».

М. Міхновський запропонував резолюцію, в якій на основі доктрини Вільсона про самовизначення націй вимагав оголошення української самостійності. З різкою відповіддю йому виступив В. Винниченко. Соціалістична агітація зробила своє, і в справі ставлення до війни з'їзд виніс резолюцію, співзвучну з позицією Тимчасового уряду. З'їзд затвердив створення полку імені Богдана Хмельницького. Йому було передано вишитий черницями Фролівського монастиря малиновий прапор. Під ним полк склав присягу на вірність Україні.

У червні 1917 року в Києві йшла підготовка до II Всеукраїнського військового з'їзду. Тимчасовий уряд заборонив його скликання, та з'їзд все ж відбувся. 2500 делегатів представляли на ньому 1,7 мільйона українських військових. Роздратовані заборонаю, вони вимагали негайного відокремлення України від Росії «Другий військовий з'їзд постановляє, – говорилося в його резолюції, – пропонувати своєму найвищому представницькому органowi – Українській Центральній Раді в цій справі до Російського уряду більше не звертатися й негайно притягти до твердої організації краю в згоді з національними меншостями...». Але ніякої позитивної роботи в плані будування власної армії так і не було проведено. М. Міхновський знову зазнав поразки у справі, яка за логікою подій, повинна була закінчитися перемогою.

У цей час М. Міхновський розробив план збройного виступу в Києві з метою нейтралізації сил Тимчасового уряду й передачі реальної влади Центральній Раді. Гадав, що в такий спосіб змусить її керівництво стати на шлях державництва. Рушійною силою повстання мали стати полки імені Б. Хмельницького та П. Полуботка. За задумом М. Міхновського, богданівці мали виступити в Каневі і там на могилі Т. Шевченка проголосити українську незалежність. Одночасно полуботківці повинні були захопити всі стратегічні об'єкти в Києві. Однак полк ім. Б. Хмельницького в останній момент не взяв участі у перевороті. Та все ж в ніч з 17 на 18 липня полуботківці повстали. Понад 5 тисяч бійців взяли банк, Печерську фортецю, Арсенал,

майже всі відділи міліції, роззброїли юнкерів, захопили інтендантські склади, розгромили будинок коменданта Київського військового округу генерала Оберучева, який, як звичайно, завчасно втік. В той же час вони виявили абсолютну лояльність до Центральної Ради, вітали її, проходячи повз будинок українського парламенту.

Центральна Рада видала наказ полку ім. Б. Хмельницького роззброїти полуботківців. За допомогою російської кулеметної роти це було зроблено. Заарештованих учасників повстання було передано російським судовим властям, які висунули проти них звинувачення у намаганні відірвати Україну від Росії. Серед заарештованих був і М. Міхновський, якого згодом вислали на Румунський фронт за наказом О. Керенського. Головною причиною руйни соціалістичної моделі української державності було те, що, говорячи словами В. Винниченка, «українська влада..., вся керуюча партійна українська демократія розійшлася зі своїми масами, що вона була соціально непослідовна, нерішуча, невиразна».

За таких умов популярність української державницької ідеї катастрофічно падала в масах, і коли загони Муравйова та Антонова-Овсієнка за наказом Леніна рушили на Київ, спротив їм з боку місцевого населення був мінімальний. Не принесли успіху Центральній Раді і її зовнішні орієнтації. Ані німці, ані Антанта, ані поляки не бачили в Україні повноправного партнера й використовували її прохання про допомогу виключно у своїх власних цілях. Як зазначав 1919 року С. Петлюра, українські режими, що з калейдоскопічною швидкістю змінювали один одного, не мали реальної підтримки серед держав світу.

З приходом в Україну російських М. Міхновський проживав на Полтавщині, одійшовши від політичної діяльності. Відомості про останні роки його життя дуже скупі. Міхновському вдалося виїхати на Кубань, де він вчителював і працював у кооперації. Весною 1924 року переїхав до Києва в надії, що подальших переслідувань не буде, але глибоко помилився. Його було заарештовано агентами ДПУ. Через кілька днів М. Міхновського звільнили. Та в ніч з 2 на 3 травня 1924 року його знайшли повішеним у саду. Обставини смерті досі не з'ясовані. За деякими даними самогубство було інсценоване органами ДПУ...

Іван Вербовий

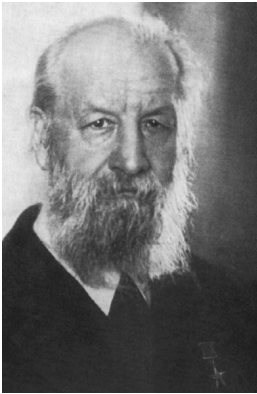

НОЖІВКА ЯК ОСТАННІЙ АРГУМЕНТ КОНСТРУКТОРА

Наша країна протягом багатьох десятиліть цілком заслужено славилася й продовжує славитися численними видатними інженерами й конструкторами, що створили унікальні зразки найрізноманітнішої техніки. Їхні неабиякі здібності стали можливими завдяки поєднанню глибокої фундаментальної підготовки в області фізики, математики, хімії, матеріалознавства, опору матеріалів, конструювання з щоденною практичною роботою та глибоким знанням виробництва. У результаті вони не просто чудово знали й любили свої «дітища», але й «відчували» їх.

Як тут не згадати слова засновника радянської наукової школи фізичної оптики Сергія Івановича Вавилова (1891-1951), який завжди дотримувався правила «роби як я», а не «роби як я сказав» і, який одного разу записав у своїх нотатках: «Перш ніж починати керувати лаборантами, молодий співробітник має навчитися виконувати будь-яку лаборантську роботу самостійно. І не просто щоб сам все робив, але щоб навчився робити все на “відмінно”».

...Улітку 1923 року видатного кораблебудівника академіка Олексія Миколайовича Крилова (1863-1945) за розпорядженням уряду Країни Рад було включено до складу правління Російсько-норвезького товариства для придбання в Англії пароплавів, призначених для перевезення лісу з Архангельська до Лондона.

*Олексій
Миколайович
Крилов*

У числі інших суден англійцями було запропоновано майже новий пароплав. У результаті його огляду все було гаразд, машини й котли були чистими, проте швидкість судна навіть у тиху погоду ледь досягала семи вузлів. Олексій Миколайович, перебуваючи в Лондоні, зайшов до контори пароплавства, що запропонувало це судно, і попросив ознайомитися з його кресленнями. Креслень не виявилось, але власник пароплавства, що прийняв його, запропонував подивитися на виконану в масштабі 1:100 модель пароплава. Уважно оглянувши модель, Крилов порадив обрізати лопати гребного гвинта на 8-9 дюймів (трохи більше за 20 см). На думку радянського інженера, у результаті пароплав зміг би розвивати 9-9,5 вузлів, а після заміни гребного гвинта на новий – і всі 10.

Не знаючи з ким він має справу, власник пароплавства ввічливо промовчав. Однак незабаром він все-таки зайшов до Російсько-норвезького товариства довідатися, що за відвідувач у нього побував. А довідавшись, не

вагаючись, віддав відповідне розпорядження й був цілком винагороджений: його пароплав замість семи став робити дев'ять із половиною вузлів!

Приблизно через півроку англієць особисто зайшов до Олексія Миколайовича, подякував за надану ним пораду й поцікавився, як саме він може віддячити видатного інженера та ученого, після чого відбувся такий діалог.

«— З мене досить і того, що ви самі зайшли мене повідомити про досягнуті результати.

— Я здивований, як ви відразу побачили, що треба робити.

— Я тридцять два роки читаю теорію корабля в Морській академії в Ленінграді.»

Чи варто говорити, що після цього випадку і так незаперечний авторитет Крилова в кораблебудівників виріс ще більше!

...Справжнім лихом майже всіх вертольотів була й залишається вібрація, а нерідко і їх трясіння. З цією проблемою зіштовхнулося й конструкторське бюро Олександра Сергійовича Яковлева (1906–1989), більше відомого як видатного літакобудівника.

На початку 1950-х років перед радянськими авіаконструкторами було поставлено завдання ліквідувати відставання, що намітилося у вітчизняному вертольотобудуванні в області створення великих гвинтокрилих машин. За дещо незвичну для себе справу взявся й О. С. Яковлев (певний досвід проектування вертольотів у його конструкторського бюро вже був), зупинивши свій вибір на досить оригінальній для того часу схемі вертольота — двохгвинтового з поздовжнім розміщенням повітряних гвинтів по осі машини, що давало змогу сконструювати вантажну кабінку підвищеної місткості. Розташовані в носовій і хвостовій частинах фюзеляжу два чотирилопатеві гвинти діаметром 20 м оберталися двома двигунами, з'єднаними один з одним валом. Таке рішення в разі виходу з ладу одного з двигунів дозволяло іншому двигуну забезпечити обертання обох гвинтів і подальший політ машини.

Робота зі створення гвинтокрилої машини просувалася досить швидко й гладко, поки не почалися випробування, що виявили значне трясіння всієї конструкції, на пошук причини й усунення якої пішов не один місяць. От як описує стан розроблювачів сам Олександр Сергійович:

«Кілька місяців, витрачених нами на боротьбу із трясінням вертольота, довели нас до стану якогось отупіння, безвихідності й навіть безнадійності; ми почали зневірятися в тому, що коли-небудь удасться позбутися трясіння, тому що воно зненацька виникало в різних місцях. Дійшло до того, що, зустрічаючись ранком, ми замість вітання кричали один одному:

— Як, трясє?

— Трясе, трясє!

— Коли ж це прокляте трясіння скінчиться?»

До проблеми підключилися найрізноманітніші фахівці. У результаті пропозиції сипалися як з рога достатку: одні пропонували вертоліт подовжити, інші – укоротити, треті – зробити фюзеляж нової конструкції, четверті ж, посилаючись на невдалий досвід американців і англійців, переконували, що однаково нічого не допоможе. Останньої думки дотримувалися й деякі маститі вчені, підкріплюючи свою позицію численними формулами, цифрами й графіками.

Здавалося, що ситуація зайшла в глухий кут. І в якийсь момент раптом прийшло осяяння: а що, якщо джерело трясіння криється в лопатах? Вісім досить масивних лопатей – по чотири на кожному роторі – обертаючись із величезною швидкістю, призводять до виникнення складних механічних та аеродинамічних явищ. І не чи змінити віброхарактеристику лопатей? Керівник науково-дослідного відділу К. С. Кільдишева запропонувала відрізати по півметра від кожної лопаті. Усі розсміялися, але, обговоривши пропозицію, дійшли висновку, що гірше однаково вже нічого бути не може й тому вирішили спробувати.

*Олександр Сергійович
Яковлев*

Вертоліт Як-24 («Літаючий вагон»)

Через два тижні скорочені на 50 см лопаті було встановлено на машину, і льотчики-випробувачі С. Г. Бровцев та Є. П. Мілютичев підняли вертоліт у небо. Після двадцятихвилинного польоту льотчики благополучно приземлилися й по їхніх сяючих обличчях усі зрозуміли – від трясіння не залишилося й сліду!

Запущена незабаром у серійне виробництво під назвою Як-24 гвинтокрила машина стала однією з найбільш стійких у польоті, вантажопідйомних і швидкісних вертольотів свого часу. Величезний, що своїм зовнішнім виглядом нагадував вагон метро, вертоліт не випадково охрестили «літаючим вагоном». Кабіна Як-24 завдовжки 10 м, завширшки й заввишки по 2 м, вміщує 40 пасажирів або до 4 тонн вантажів, наприклад, два легкових автомобілі, які можуть в'їжджати своїм ходом по трапу у хвостовій частині фюзеляжу. При

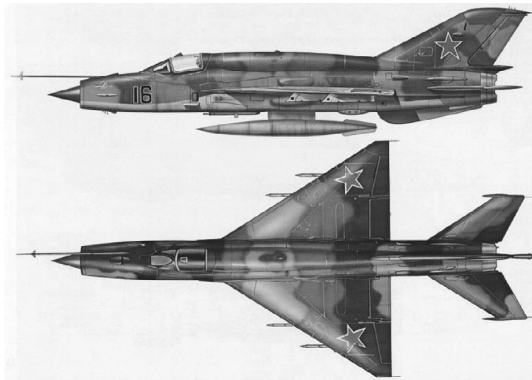

цьому вертоліт виявився надзвичайно надійним: за весь час випробування та експлуатації на Як-24 не відбулося жодної катастрофи з людськими жертвами!

...Найпоширенішим надзвуковим бойовим літаком у світі є розроблений у середині 1950-х років ОКБ Мікояна й Гуревича багатоцільовий (фронтовий) винищувач МиГ-21 – найбільш відомий вітчизняний винищувач другого покоління, що не мав собі рівних у повітряних боях 1960–70-х років. У Радянському Союзі МиГ-21 випускався серійно з 1959 по 1985 рік, виготовлявся він також у Чехословаччині, Індії й Китаї (у Китаї експортна версія літака продовжувала випускатися навіть у 2012 році). Усього зазначеними країнами було випущено майже 14 000 екземплярів близько півсотні серійних і дослідних модифікацій МиГ-21. Завдяки масовості виробництва цей легкий і надзвичайно маневрений винищувач відрізнявся дуже низькою собівартістю: наприклад, МиГ-21МФ коштував дешевше за бойову машину піхоти БМП-1.

Артем Іванович Мікоян

Багатоцільовий винищувач МиГ-21СМТ

Незважаючи на більш ніж піввіковий вік цього літака завдяки його надійності й невибагливості в експлуатації й сьогодні у складі військово-повітряних сил різних країн продовжують залишатися близько трьох з половиною тисяч «двадцятьперших». При цьому колишні льотчики багатьох країн стверджують, що це кращий літак з тих, на яких їм довелося літати.

У п'ятдесяті роки в конструкторські бюро провідних авіаційних країн світу народжувалися потужні, швидкі, схожі один на одного стрімкими формами представники нового, надзвукового, покоління винищувачів. Одним з них був і МиГ-21, який будучи дослідним літаком, мав індекс Е-6 (прототипом же МиГ-21 був дослідний літак Е-4, що має трикутне крило).

Після вступу в 1959 році МиГ-21 у Центр бойового застосування й перенавчання літного складу у Вороніжі його миттєво охрестили «балалайкою» (дуже він був схожий у плані на цей популярний російський народний інструмент).

...Випробування нової машини ніяк «не йшли». Трясло консоль трикутного крила – ще докладно не вивченої новинки, яка в теорії мала масу переваг. Аеродинаміки засіли за розрахунки: виявилось, що загострені кінці крил «заважали» літаку повноцінно літати. Обрізати би сантиметрів тридцять із кожної площини... Але ж кожна зміна конструкції – це неймовірна кількість службових записок, погоджень, креслень та інших документів. А терміни, як завжди, підтискають.

І конструктор Артем Іванович Мікоян (1905–1970) прийняв неординарне й надзвичайно просте рішення: приїхав на випробний аеродром і, відмірявши лінійкою потрібний розмір на консолі, взяв у руки ножівку й відпиляв «зайві» сантиметри (хто-хто, а головний конструктор точно знав, де саме потрібно робити розріз).

Саме за цим заняттям і застав Мікояна начальник літної станції. «Що він робить? Зупините його!» – кричав він, але «модернізація» конструкції була все-таки виконана, і випробні польоти продовжилися. Фахівцями з міцності було отримано несподіваний результат: істотне – до сімнадцяти відсотків, зниження навантаження на крило...

Як бачимо, іноді досить звичайної ножівки для досягнення, здавалося б, неможливого результату*. Але ця уявна простота оманна: за нею стоять роки й роки наполегливої роботи.

Подібні приклади можна наводити й наводити. Однак, на великий жаль, майже всі ці приклади будуть з уже досить далекого минулого. Сьогоднішня підготовка конструкторів та інженерів змушує бажати кращого й у першу чергу «завдяки» відсутності повноцінної виробничої й конструкторської практики студентів. А так хотілося б, щоб видатні традиції вітчизняної інженерної школи не тільки не були загублені, але й усіляко примножувалися!

Література

1. Крылов А. Н. Мои воспоминания. – Л.: Судостроение, 1984. – 480 с.
2. Яковлев А. С. Цель жизни: Записки авиаконструктора. – 5-е изд., перераб. и доп. – М.: Политиздат, 1987. – 511 с.
3. Арлазоров М. С. Артем Микоян. – М.: Мол. гвардия, 1978. – 272 с. – (Жизнь замечат. людей. Сер. биогр.)
4. Дмитрий Назаров. Великая «Балалайка» // Огонёк. – 2004. – № 24. – С. 46–46.
5. Ильин В. Е., Левин М. А. Истребители. – М.: Виктория, АСТ, 1996. – 288 с.

Мікульонік І. О., академік

* У всіх наведених випадках зменшення розміру елемента конструкції сприяло вирішенню досить складної технічної проблеми (підвищенню швидкості або зменшенню вібрації виробу), на відміну, наприклад, від виготовлення банального обріза, коли наслідком зменшення довжини ствола гвинтівки або рушниць є потреба прихованого носіння досить потужної вогнепальної зброї під верхнім одягом (при цьому технічні характеристики виробу – точність, дальність і настільність стрільби – істотно погіршуються).

ЛІТЕРАТУРНІ Й НАУКОВІ ОСЯГИ ОСИПА БОДЯНСЬКОГО

(до 200-ліття від дня народження)

Сім'я священика Максима Бодяньського з містечка Варва тодішнього Лохвицького уїзду Полтавської губернії знаменна тим, що з неї вийшли два помітних діячі української культури доби романтизму: старший, Осип (народився 12 листопада 1808 р. за новим стилем; літературні псевдоніми -Ісько Матиринка, Запорожець, О.Бода-Варвинець і ін.), та молодший, Федір. Вагомішим виявився внесок старшого брата, до того ж не тільки у фольклористику, як Федора. Осип Бодяньський залишив тривкий слід в історичній, філологічній та ін. науках, національному письменстві, літературній критиці та перекладацтві, у взаємному збагаченні двох галузей словесності – літератури і фольклору, нарешті в популяризації імені й творчості Тараса Шевченка. За слушними словами І.Франка, написаними з сумної нагоди 25-ліття смерті Бодяньського, він був «одним з перших піонерів українського письменства 19-го віку і одним з найзаслуженіших діячів на полі слов'яно- і спеціально українознавства у Росії»¹.

При тім ім'я обдарованого поета і вченого, останні кілька десятиліть позірно неначе будучи присутнім в українському культурно-освітньому просторі (оглядово вивчається в університетському курсі історії літератури, стисло представлений у підручниках серед таких же призабутих літераторів перших десятиріч XIX ст.), разом із тим усе ще залишається недовідомим, згадується спорадично – переважно до червоних, надто круглих, дат календаря. Йому не знайшлося місця у репрезентативних виданнях давнішого, як-от в антології «Українська муза», а також новішого часу -наприклад, томі «Українські поети-романтики» серії «Бібліотека української літератури» видавництва «Наукової думки», в той час коли у Москві ще 1956 р. вийшла монографія «Осип Максимович Бодянский» Н.Кондрашова.

Як же складалося життя, які головні творчі осяги плеканця теперішньої Чернігівщини, зокрема у перший період життєтворчості О.Бодяньського (до 1845 р.), коли він був тісно пов'язаний із Україною та її словесністю? Син священнослужителя, як було прийнято у таких родинах, спершу за бажанням батька здобував духовну освіту у Полтавській семінарії, яку завершив 1831 р. «Років з дванадцять попотерши пороги переяславської бурси», «і ми дещо розуміли», згадував він. Це визнанням свідчить про те, що духовні семінарії не були ще тоді такими собі «свинарнями» (А. Свидницький). Юний Осип вивчив тут сербську (семінарія мала «зв'язки з сербством») і польську мови. Він мав і добре знав збірку народних сербських пісень Вука Караджича.

ча, що привернула його інтерес до українського фольклору, вказала шлях «роботи» над ним і напрям власної україномовної творчості – звісно, разом зі збіркою українських пісень 1827 р. М. Максимовича. З ним Бодянський, як і з М. Гоголем, також був знайомий особисто.

У цей період його захоплення космосом українського фольклору перейшло у стадію його збирання, що було в XIX столітті поширеною формою вивчення народу. В передмові до «Наських українських казок запорожця Іська Матиринки» (1835) він зазначав: «А де лишень знайдеш ти такі розмаїтні пісні, що тільки зачуєш, так серце тобі ходором і заходить, затліє, замліє... Де на світі так балакають?... Де стільки казок, приказок і всякої всячини?». В Полтавській губернії Осип разом із Федором розгорнули діяльність збирачів-фольклористів, зібравши за 7 років понад 8000 пісень (увійшли до видання 1978 р., упорядкованого О.Деем). Крім того, в Переяславі, починаючи з 1829 р., він пробував перо як поет, захопився театром і брав участь у аматорських виставах.

Невдовзі, опинившись на життєвому роздоріжжі, у ситуації вибору «кар'єри» Осип відмовився від продовження духовної освіти. Як обдарованого бурсака його взяли на казенний кошт студентом відділу словесних наук філософського факультету Московського університету, де він провчився з 1831 по 1834 р. Бодянський входив тут до філософсько-літературного гуртка Миколи Станкевича, з якого вийшли Белінський, Герцен, Бакунін; не належав, однак, до радикальної частини гуртка. Молодий Бодянський жив наукою і виявленням на той час палким українським патріотизмом. Він був скерований на національне пробудження і відродження, хоч «як наївними можуть видатися нам мотиви того патріотизму (туга за минувищиною, відчуття краси українського пейзажу, української мови, пісні, народної вдачі)»⁴.

В університеті Бодянський опинився також під ідейним впливом скептичної школи Михайла Каченовського, завідувача кафедри й невдовзі ректора університету. Цей харків'янин, за місцем народження, заохотив молодика до славістичних занять і студій неміфологізованої історії. Професор сміливо проголосив, що історія найдавнішого періоду Руси і слов'янщини є у російській науці «баснословной». О.Бодянський успадкував також інтерес Каченовського до посвідок слов'янських мов у питаннях лінгвістики і дослідженні пам'яток давнини.

Він розгорнув студії з поля історії (кандидатська робота 1835 р. «Про думки щодо походження Руси»), філології (розвідка «Про древню мову північних і південних русів», аналітичний відгук на «Малороссийские повести» Г.Квітки-Основ'яненка), фольклористики (рецензії на харківський збірник В.Смирницького «Малороссийские пословицы и поговор-

ки» та збірку словацьких пісень Я.Коллара). Наукові зусилля увінчалися захистом у 1837 р. дисертації на тему «Про народну поезію слов'янських племен». Її автор, викладач латинської мови у московській гімназії Бодяняський, став першим у Росії «магістром слов'янських нарідів». Тож зріс Бодяняський не на архіваріуса, залюбленого в запилюжених фоліантах, не на кабінетного професора, а на живого і новочасного діяльного чоловіка, предмет гордоців якого становили перші здобутки українознавчої науки, чари самої України.

Не випадково у рецензії на повісті Квітки-Основ'яненка він писав про батьківщину так: «її народність – сама Україна в цілості й частях, де нема кроку без пам'ятки, часу без події, місця без малюнка, живої істоти без рідного обрису в обличчі, без характерної відрубності в задумах, бажаннях і поступках; де ви втонете в світі музикальних згуків, національних мелодій, національної поезії, в мові милозвучній, мелодійній, що чарує, захоплює вас, наповнить солодким забуттям ваше серце, розбудить у вашій голові світлі думи, швидко перенесе в заповідну минувшину з її живо-говірками образами і наостанку зупинить вас на теперішності, не менше цікавій, інтересній, хоч і своїми розвалинами, зупинить і змусить вас задуматися»⁵.

Того ж щасливого 1837 р. ще молодий фахівець перший у Росії вчений, який здобув урядову стипендію і був посланий університетом у дворічне, що переросло у п'ятирічне, наукове відрядження до південно-західнослов'янських країв Австро-Угорщини і Прусії (закінчилось у 1842 р.). У цей час Бодяняський встановив особисті наукові контакти з Шафариком, який здійснив вплив на наукове становлення молодого славіста, а також із Караджичем, Колларом, Ганкою, Копітаром, Гаєм і ін., із успіхом вивчав слов'янські мови, завзято працював в архівосховищах Відня, Праги, Пешту, у монастирських книгозбірнях. Привіз багату бібліотеку, передану потім Московському університету.

Про його поїздку, зміцнене почуття слов'янської «одності» (М.Грушевський) свідчать щоденник та епістолярій ученого, а також альбомний вірш В. Ганці – розмисел над славним минулим і складним сучасним двох народів-братів. Задля кращої перспективи на майбутнє їм насамперед «Треба волі й широкого поля, ...Себе знати й поважати». Тоді настане, певен автор, «Наше панство, Господарство, Як слов'яне будуть жити і робити Між собою, Як риба з водою».

Повернувшись до північної столиці, з 1842 р. був екстраординарним, а з 1855 р. ординарним професором кафедри слов'янської історії та словесності в університеті. Його обрали секретарем (іще з 1837 р. був його членом) Московського товариства російської історії й старожитностей, в

яке він удихнув нове життя, редагував його наукові багатотомні збірники «Чтения». В 1844 р. у Москві він познайомився з Т.Шевченком, вони зустрічалися й згодом, листувалися. Бодянський допомагав поетові матеріалами, інформував про чеських і словацьких будителів, надсилав книжки Шевченкові-засланцю.

Про тяжкі умови роботи у Росії не тільки для письменника-борця Шевченка, а й сумлінного вченого Бодянського свідчать події другої половини 40-х рр.: у зв'язку з публікацією в «Чтениях» перекладу англійської книги Дж. Флетчера, де описується його перебування у Москві часів Івана Грозного, Бодянського усунули від редакторства. Розпорядженням же міністра освіти графа Уварова він як «ліберал» утратив працю в університеті й був переведений до Казані.

Зрештою вченому таки повернули втрачені посади й обов'язки, а він домогся нових здобутків: за працю «Про час походження слов'янських письмен» (1855) йому присудили ступінь доктора слов'яно-російської філології. В час польського повстання, на жаль, як особа з непевною репутацією мусив доводити лояльність до уряду, виступити з фальшивою тезою про царську Росію як буцімто захисника самобутності слов'янських народів. Цим солідаризувався з позиціями не київських слов'янофілів на кшталт кирило-мефодіївських братчиків, а московських слов'янофілів-царєфілів. Друга закордонна подорож у 1864 р. розширила його знайомство і контакти зі Слов'янщиною (побував, окрім раніше відвіданих міст, у хорватському Дубровнику, пруському Бауцені). Однак на наступне п'ятиріччя члена багатьох наукових товариств – російських, сербського, хорватського – вже не переобрали, відправивши на пенсію заслуженим професором (1868).

На той час саме життя застало незалежного і по-козацькому впертого Бодянського дещо відійти від українських справ. Не виявляв він довіри українофільському рухові в Росії – можливо, через складні стосунки з його лідером П.Кулішем. Той у своїй поемі «Куліш у пеклі» кривдно змалював Бодянського як грошолоба, але, обурювався Франко, якраз цим ученому докоряти годі, бо, наприклад, за величезну роботу над ста томами «Чтений» Бодянський не отримав ані гроша. Родини він так і не завів – можливо, щоб не жертвувати наукою. Помер рідкісний у Росії «громадський чоловік з козацьким серцем» 7 (18) вересня 1877 р. у Москві, де й похований. За свідченням О.Кониського, після нього залишилося багато цінних українських праць, доля яких невідома.

Характеризуючи літературний доробок Осипа Бодянського, в цілому доволі скромний, до специфічних рис його поезії слід зарахувати релігійно-філософські її обертони (присутні вже у першому творі «На новий

1825 год», написаному за взірцем І.Котляревського), актуалізацію «запізнілого» козакофільства («Козацька пісня», лапідарні «Напис до портрета Богдана Хмельницького», «Епітафія Богданові Хмельницькому», присвята «Кирилові Розуму»). До традиційно-усталених прикмет його творчості віднесемо бурлескний мовостиль передромантичних віршів («Епітафія п'яниці». «Епітафія самому собі»), фольклорно-ліричний їх характер («Пісні»), а до свіжих осягів – культивування жанрів, іще малознаних в українській літературі того часу (вірші особистісного психологізму «Мадригал», «Тріолет»).

До цікавих явищ письменства першої половини ХІХ ст. належить згадана збірка звіршованих автором у прибраній «парсуні» козака Іська Матиринки «Наських українських казок». Фольклорні мотиви й образи тут «привласнено» рідній літературі. Присвячена «Матері моїй рідненькій, неньці старенькій, коханій, любій Україні» й видана власним варіантом фонетичного правопису, вона вмістила «Казку про царів сад да живу сопілочку», «Казку про дурня да його коня...» і «Казку про малесенького Йвася, змію, дочку її Олесю та задніх гусенят».

Назагал відмовляючи Бодянському в поетичному таланті, строгий критик І.Франко відзначив як вартий уваги народно-національний колорит цих творів «мандрівних» тем, відмінний від творчої практики німецьких романтиків-«казкарів» і російського класика О.Пушкіна, проте властивий І.Котляревському і П.Гулаку-Артемовському. Автор не просто переповів популярні казки віршем – до фольклорної основи Бодянський прищепив дещо для неї нове: «віршову форму і обмалювання деталей... у певнім стилі»⁶.

Дотримав при тім відчуття художньої міри, надав «Наським... казкам» живішого інтересу, ввівши багаті спостереження над побутовим життям, звичками і традиціями українців, доречно скористувавшись засобами ліризму й автобіографічності, колоритною народною мовою («мавсь у них один синок», «Так часто й люди нам лепечуть... Хоч пропадай тобі з біди, А помочи од їх не жди!»). Тобто автор вийшов на ту літературну дорогу, якою пішли далі інші майстри жанру літературної казки ХІХ ст. – сам І. Франко, Б.Грінченко, Б.Лепкий.

Спробував сил він і у байкарстві, – такі твори, як «Суша ложка», «Орел і Черепаха» «доповнюють картину розвитку цього жанру в літературі просвітницького реалізму». Бодянський-перекладач інтерпретував українською уривок із поеми «Руслан і Людмила» Пушкіна, а російською мовою, якою віршував і оригінальні твори, потлумачив історичні праці П.Шафарика «Слов'янські древності» й ін.), Ф.Палацького, Д.Зубрицького.

Як науковець Осип Бодянський вирізнявся незвичною тоді широтою

узагальненого матеріалу, скажімо різнонаціонального фольклорного у праці «Про народну поезію слов'янських племен» (перекладена сербською, чеською, німецькою і навіть італійською), аналітичною спостережливістю. Редаговані ним «Чтения» вмістили численні джерельні матеріали і пам'ятки – про діяльність Кирила і Мефодія, «Богословіє» Іоанна Дамаскина, «Ізборник» князя Святослава, «Історію Русів», «Реєстр усього Війська Запорозького», «Літописну розповідь про Малу Росію» О.Рігельмана, драму «Милость Божія», фольклорні збірники Я.Головацького, П.Єфименка тощо. За редакцією О.Бодяньського було видано «Літопис Самовидця».

Бодяньський-педагог першим у Московському університеті створив і почав читати «систематичні лекційні курси мови і літератури, історії й етнографії західних і південних слов'ян». Альфою й омегою його поглядів була засада народності; історію ж народів він розглядав як історію ідеологій, протистояння слов'ян зовнішнім ворогам, як релігійні протистояння. Вчений широко пов'язував свідчення історії і філології; його лекції нерідко мали полемічний (наприклад, у «темному» питанні про межі розселення слов'ян, розглядаючи яке О.Бодяньський часом видавав бажане за дійсне) та слов'янофільський заряд (учений причетний до формування концепції гуситського руху як змагання чехів за повернення до православ'я). У різний час до числа його учнів належали О.Котляревський, О.Гільфердінг, О.Дювернуа, А.Майков, Є.Новиков, К.Гавлічек-Боровський, М.Дринов та ін. Поза всяким сумнівом, письменник і вчений із Лохвиччини заслуговує на пам'ять про нього, повніше видання його літературного і наукового доробку, гідне вшанування в Україні ХХІ століття.

Література:

1. Франко І. Осип Бодяньський // Франко Іван. Зібр. тв.: У 50 т. – К., 1981. Т.34. – С.438. Бодяньський О. Наські українські казки запорожця Іська Матиринки / Видав і пояснив І. Франко. – Львів, 1903. – С.35.
3. Драгоманов М. Україна і центри // Громада. – Женева, 1878. – Т.2. – С.512.
4. Франко І. Осип Бодяньський ... С.440. ⁵Цит. за: ЇШ. – С.441.
6. Франко І. Національний колорит у казках Боденського... Т.34. – С.452.
7. Хропко П. Бодяньський Осип // Українська література у портретах і довідках / Давня література – література ХІХ ст. – К., 2000. – С. 27.
8. Алексашкина Л. Бодяньский Осип Максимович // Славяноведение в дореволюционной России. -М., 1979.-С.79.

Володимир Погребенник, академік

М. В. ГОГОЛЬ ТА ЙОГО ПОВІСТЬ «ТАРАС БУЛЬБА»

«Страшна помста», «Гетьман», «Тарас Бульба» – історичні твори Миколи Гоголя, які донині захоплюють читачів і літературознавців. Чому автор звертається до історичної тематики? Хто ці безсмертні герої, прославлені у творах? Чому саме козацтво привертало увагу письменника?

Відповіді на ці запитання знаходимо не лише у змісті повістей, а й у самій особистості автора. Коли ж заходить мова про загадку Гоголевої душі, то ключем до цієї таємниці може стати повість «Тарас Бульба», над якою він працював майже десять років, і саме тому цей твір є своєрідним ключем до розуміння ідеологічного та національного світогляду письменника, став енциклопедією козацького життя, стосунків між людьми та героїко-патріотичного виховання.

Перша редакція повісті «Тарас Бульба» датується 1833-1834 рр., періодом поглибленого вивчення Гоголем проблем історії України.

О.Пушкін порадив йому звернутися до історичної тематики, бо вимоги часу спонукали до написання історичних творів. Далася взнаки генетична спадковість М.Гоголя, козацький дух, ожили розповіді близьких про минуле України, про Січ, що перепліталися з піснями, повір'ями, думами тощо.

Микола Гоголь у повісті «Тарас Бульба» відображає боротьбу українського народу за своє соціальне і національне визволення. Ця боротьба тривала більше двох століть (XVI-XVII ст.) і представляє справжню героїчну епопею. Запорозька вольниця стала хазяїном середнього й південного Придніпров'я, впродовж десятиліть вона наводила жах на ординців та шляхту, які час від часу нападали на українську землю. Гоголь з цього приводу писав «... бранним пламенем об'явся древле-мирный славянский дух и завелось козачество – широкая, разгульная замашка русской природы...» [1, 310].

Запорізька Січ стала осередком боротьби українського народу проти шляхти, коли у Любліні (1569 р.) було проголошено про приєднання України до Польщі. Історія України кінця XVI і початку XVII століття характеризується найбільшими повстаннями, які очолювали С.Наливайко, Г. Лобода, Т. Трясило, Д. Гуня, Я. Остриця. Серед цих імен дослідники намагалися знайти прототип Тараса Бульби. Але у героїв Гоголя не відтворюється реально-історична особа, бо в повісті немає показу конкретно-історичного епізоду.

Гоголь не прагне хронології: спочатку йдеться про XV ст, далі – про XVI-те, а згадка про гетьмана М.Потоцького та Я. Остряницю, переносять дію в середину XVII ст.

Із захопленням пише М. Гоголь про Остряницю: «Молодий та сильний духом він очолив величезне козацьке військо з дванадцятитисячних полків, під стягом яких повстали козаки від Чигирини й Переяслава, Батурина і Глухова, нижнього і верхнього Придніпров'я. Відібраним полком командував Тарас Бульба» [1, 310]. Саме Остряниця повинен був стати героєм незакінченого історичного роману Гоголя «Гетьман».

З іменем Остряниця зв'язаний період національно-визвольної боротьби України за свою незалежність. Поразка, яку потерпів Микола Потоцький, була одна з найбільших в історії польського війська від козаків до Хмельниччини. Боячись цілковитого розгрому, Польща заговорила про мир, який віроломно порушиться, підступно вбивши гетьмана Остряницю і його оточення.

Та боротьба продовжувалася, бо Січ не склала зброї, залишалася, за словами Гоголя, «своєвольною республікою», звідки розливалася «воля й козацтво на всю Україну».

Під час роботи над «Тарасом Бульбою» Гоголь використовує велику кількість історичних досліджень. Вивчає «Історію Русів» Г.А. Полетики (надрукованої В.Г. Полетикою нелегально й анонімно), автором якої у перевиданні 1846 р. О.Бодяньський назвав білоруського архієпископа Георгія Кониського; «Історію про козаків запорозьких» С. Мишецького, «Опис України» Г. Л. де Боплана; рукописні списки українських літописів – Самовидця, Граб'янки та ін.; «Запорожську старину» І.Срезневського (Ч.І. – Вип. I–II. – Харків, 1833) і «Малороссийские песни, изданные Максимовичем» (М., 1827), «Украинские народные песни, изданные Максимовичем» (Ч.І. – М., 1834), «Малороссийские и червонорусские думы и песни, изданные П. Лукашевичем» (СПБ, 1836). Щоправда, головним джерелом у роботі Гоголя над повістю були все ж таки українські народні історичні пісні, думи, перекази тощо. Саме народна пісня вплинула на мову твору, на художню специфіку зображуваного.

У показі Січі та її героїв Гоголь співставляє історичну конкретність, характерну для письменника реаліста, і високий ліричний пафос, властивий поету-романтику. Органічне поєднання двох стильових ліній надає повісті художньої своєрідності та чарівності.

В.Белінський бачив у «Тарасі Бульбі» прекрасний зв'язок художнього епосу. У 1835 році в статті «О русской повести и повестях Гоголя» він писав: «Если в наше время возможна героическая эпопея, то вот вам её величайший образец, идеал и прототип» [2, 304].

Велика і складна історія повісті «Тарас Бульба», публікація якої відбулася в 1835 році в збірнику «Миргород». У 1842 році автор, після ґрунтовної

переробки, запропонував до друку новий варіант повісті. Істинний художник не знає задоволення своїм творінням, – і Гоголь, написавши, навіть надрукувавши твір, продовжує роботу над ним, удосконалює елементи поетичного стилю. М.Гоголь, згадує Н.В. Берг, розповідав, що до восьми раз переписував свої твори: «Лише після восьмої переписки, неодмінно власною рукою, праця буде художньо закінчена...» [3, 56].

Друга редакція «Тараса Бульби» створювалася одночасно з працею письменника над першим томом «Мертвих душ», тобто у період найбільшої ідейно-художньої зрілості автора. Повість стала глибшою за свою історією, демократичним пафосом та досконалішою у художньому плані. Але, у порівнянні з першим варіантом, втрачаються душевні переживання автора, його світогляд і батьківський зв'язок з Україною, натомість другий варіант твору насичується авторськими симпатіями до «руського» агресивного православ'я, до імперської величі Росії, що послабило оригінальний дух повісті. Твір зазнає певної еволюції: розширюється в обсязі, з'являються нові персонажі, конфлікти, ситуації, стає своєрідною енциклопедією, в якій, за словами В.Белінського, Гоголь показав «всю жизнь исторической Малороссии и в дивном художественном создании навсегда запечатлел ее духовный образ» [4, 661]. У статті М.Гоголя «О преподавании всеобщей истории», написаній в роки роботи над повістю «Тарас Бульба», є декілька рядків, які пояснюють особливості твору: «Все, что не является в истории: народы, события – должны быть непременно живые и как бы находиться перед глазами слушателей или читателей, чтобы каждый народ, каждое государство сохраняли свой мир, свои краски, чтобы народ со всеми своими подвигами и влиянием на мир проносился ярко, в таком же точно виде и костюме, в каком был он в минувшее время. Для того нужно собрать не многие черты, но такие, которые бы высказывали много, черты самые оригинальные, самые резкие, какие только имел изображаемый народ» [5, 27].

Саме такі риси зібрав і показав Гоголь у повісті, новаторство якої полягало в тому, що головною історичною постаттю виступає народ, величезна, часом стихійна сила, яка бореться за свою волю і незалежність. «Тарас Бульба» – це накопичення людського досвіду і знання, енциклопедія козацького життя, в якій відтворена Запорізька Січ – гніздо, «откуда вылетают все те гордые и крепкие, как львы!.. откуда разливается воля и козачество на всю Украину». Створений художником поетичний образ Січі невіддільний від яскравих, мужніх, загартованих характерів її населення. Зі співчуттям і уподобанням малює М.Гоголь картину суспільного ладу Січі, з характерною для неї атмосферою демократії і волевиявлення, суворої дисципліни й анархії, з її нескладною системою управління, в якій козацтво виховувалось досвідом.

«Эта странная республика была именно потребностью того века. Охотники до военной жизни, до золотых кубков, богатых парчей, дукатов и реа-

лов во всякое время могли найти здесь работу. Одни только обожатели женщин не могли найти здесь ничего, потому, что даже в предместье Сечи не смела показаться ни одна женщина» [1, 310].

Суворі закони існували у козацькій державі: злодія забивали киями, боржника прив'язували до гармати і він сидів доти, поки хтось із друзів не погасить борг, а вбивцю чекала найжорстокіша кара – живого, разом з мерцем, закопували в землю.

Побутовий і моральний устрій Січі впливав на виховання людей високих моральних якостей. Відносини між кошовим і козаками засновувались на принципах взаєморозуміння і справедливості. Влада кошового не несла за собою сліпого поклоніння. Він не стільки хазяїн суспільства, як його слуга. Кошовий керує козацтвом на війні, а в мирний час задовольняє всі його вимоги. Кожний із запорожців міг бути обраним у кошові атамани, і кожен атаман у будь-який час міг бути звільнений: «Кошевой хотел бы говорить, но, зная, что разъярившаяся, своевольная топа может за это прибить его насмерть, что всегда почти бывает в подобных случаях, поклонился очень низко, положил палицу и скрылся в толпе» [1, 53].

Дізнавшись від гінця про набіг варварів на Січ, козаки зібрались на раду: «Все до единого стояли они в шапках, потому, что пришли не с тем, чтобы слушать по началству атаманский приказ, но совещаться, как равные между собою» [1, 61].

Запорізька Січ у зображенні Гоголя – це царство волі і рівності, це республіка, де живуть широкого розмаху душі, абсолютно вільні й рівні, де виховуються сильні, мужні характери, для яких немає нічого вищого у світі, ніж інтереси народу, воля і незалежність держави. Січ постає у зображенні М.Гоголя виразником високої демократичної моралі, здорових норм суспільних відносин, позбавлених користі і розрахунків.

Звісно, у такій патріархальній демократії є своя слабкість: «Вся Сечь представляла необыкновенное явление. Это было какое-то беспрерывное пиршество, бал, начавшийся неумно и потерявший конец свой. Некоторые занимались ремеслами, иные держали лавочки и торговали; но большая часть гуляла с утра до вечера, если в карманах звучала возможность и добытое не перешло еще в руки торгашей и шинкарей. Это общее пиршество имело в себе что-то околдовывающее. Оно не было сборищем бражников, напившихся с горя, но было просто бешеное разгулье веселости...» [1, 48].

Гоголь не міг не бачити притаманну козакам відсталість, відносно невисокий рівень їх культури, владу рутини, що проникає у різні сфери їх побуту і суспільного життя. Всього того, що свідчило про певну обмеженість «дивної республіки» і назрівання суперечностей, які історично прискорили її загибель. Будучи вірним правді життя, М.Гоголь нічого не приховує. Він далекий від ідеа-

лізації Січі. Прославляючи безсмертні подвиги запорожців, письменник разом з тим не прикрашує їх, не приховує того, що відвага у них поєднувалася з безпечністю і розумом, подвиги – з жорстокістю. Такий був час, такі були уподобання.

«Дыбом стал бы ныне волос о тех страшных знаков свирепства полу-дикого века, которые пронесли везде запорожцы», – пише М.Гоголь. Але пафос його відображення в іншому. Запорозьке козацтво для письменника – це приклад справедливого і здорового суспільного устрою, заснованого на принципах людяності та братерства. Ідея повісті різко протиставляється нормам суспільної моралі, які нав'язувала письменнику тогочасна Росія, а історична проблематика одержала злободенне звучання.

Доля героїв твору розкривається у взаємодії з народним рухом.

Міжлюдські стосунки та героїко-патріотичне виховання тісно переплетені, зливаються в одне ціле. Лише декілька рядків повісті змальовують життя козаків поза Січчю, гірку долю жінки козачки, яка тільки й зазнала щастя, коли діувала: «Один миг только жила любовь'ю, только в первую горячку страсти, в первую горячку юности...»

Доля ж козака – чисте поле та швидкий кінь! М.Гоголь пише, що кожен хто з'являється у Січі, зразу забуває все, чим раніше займався, з захопленням поринає у світ волі та товариства. Перед нами проходить галерея цільних і сильних духом людських характерів. Все буденне витіснено із серця цих людей. Вони переповнені відчуттям великої справи, якій служать. Яскраво і колоритно змальовує М.Гоголь героїв Січі: Остапа, що з піднятою головою іде на страту, не падає духом, мужньо переносить катування; Бовдюга, закликаючого до товариства; Шила, який проходить через вогонь і воду, щоб повернутися на Січ; Кукубенка з його мріями: «Хай же після нас живуть краще...» Цим людям властива одна загальна риса – любов та самовідданість Січі, рідній землі. Пробитий ворожими списами, Степан Гуска заповідає козакам про свою ненависть та любов: «Хай падуть усі вороги і процвітає навіки Руська земля!»

М.Гоголь бачить в цих героях поєднання найкращих рис національного характеру, кожен із них міг би стати героєм захоплюючої, неперевершеної поеми.

Так, Тарас Бульба – суворий, іноді жорстокий, веде життя, сповнене небезпеками та випробуваннями долі. Зустрівшись з синами, які рік не були вдома, Тарас поспішає на Січ, до козаків, бо там його доля, там він щасливий. Людина сильної волі та світлого розуму, ніжний до товаришів і безжальний до ворога, він карає польських магнатів та орендаторів, захищає пригноблених та обездолених. Це керівник козацького війська, який відрізняється від інших умінням розпоряджатися людьми, ненавистю до ворогів. Він любить життя козаків, нічим не виділяється серед них. Його доля – це Січ. Образ Бульби поєднує у собі духовну і моральну силу народу. Це людина великих почуттів,

поривань, думок. Сила Тараса у могутності тих патріотичних ідей, які він виражає. У ньому немає егоїстичного, підлого, підлабузного. Його душа сповнена почуттям любові до волі, незалежності рідної земля та народу.

Війна забрала життя синів Тараса Бульби, у боротьбі загинули друзі та побратими, але не зникла віра у перемогу. Тарас продовжує боротися, його помста страшна, жорстока й безжальна. Він гуляв по всій Україні своїм військом, спалив вісімнадцять містечок, близько сорока костелів і вже доходив до Кракова. За словами Бульби – це були поминки по Остапу. Трагічно, але оптимістичним акордом закінчується повість. Помирає Тарас Бульба, спалений шляхтою, та як грім з неба лунає його послання: «Хіба найдуться у світі такі вогні, муки і така сила, яка б пересилила нашу силу!» Немає такої сили! – запевняє усім своїм змістом гоголівська повість – безсмертний, величний гімн народної відваги.

Напроти багату батьку та брату змальований молодший син Тараса Бульби – Андрій, якого кохання до красуні-полячки привело до зради: «А що мені батько, товарищі, Вітчизна?» [1, 310].

Суворе та героїчне життя Січі не захоплює Андрія. Його романтична душа потребує тихого, спокійного життя. Бажання особистого щастя переборює інші поривання і він стає зрадником.

Багато протиріч у цьому образі, його внутрішній світ складний і драматичний. Андрій – мужня, хоробра людина. Не думайте, що суворий і войовничий Остап протиставляється мрійливому, ліричному Андрію. Ні, вони обоє люди великого серця і відваги. В.Белінський називає їх – «могутні сини Тараса Бульби».

Незважаючи на ворожі настрої проти автора («Гоголь є ворогом Росії. Його слід би відправити закованим в Сибір» (Л. Толстой), на звинувачення у відступах від норм російської мови, М.Гоголь продовжував працювати. Невдовзі з'являються «Мертві душі», а з ними гоніння, суперечки, безжальна, жорстока критика.

Пройшов час, забулися дискусії навколо «гоголівського питання»... І нині, говорячи про Гоголя, ми можемо сказати – це митець українського духу, культури, життя. А на питання, чому писав російською мовою, відповісти словами з повісті «Тарас Бульба»: *«Таково было время, таковы были нравы!..»*

Література:

1. Гоголь Н. В. Собр. соч. в 6-ти т. – Т. 2. – М.: Гослитиздат, 1952.
2. Белинский В.Г. Полн. собр. соч. в 8-ти т. – Т. 5.
3. Гоголь у загдах сучасників. – М. – 1952.
4. Белинский В.Г. Полн. собр. соч. в 8-ти т. – Т. 6.
5. Гоголь Н.В. Собр. соч. в 8-ти т. – Т. 8.

Дубина М.М., академік

НАУКОМЕТРІЯ ЯК ЗАСІБ ІНТЕГРАЦІЇ У СВІТОВИЙ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ ПРОСТІР

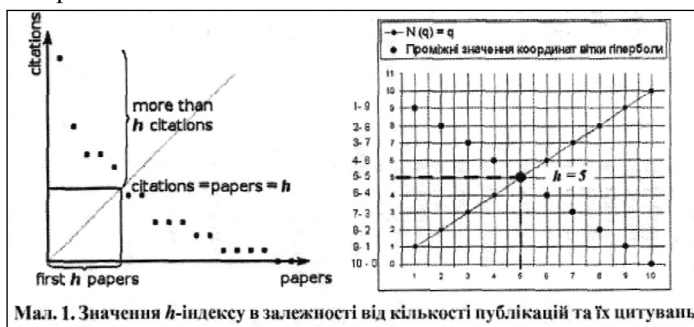
Останнім часом все більше розмов точиться про необхідність використання чисельних показників – індексу цитування та імпаکت-фактора для оцінювання результатів наукових досліджень і наукових періодичних видань. Стверджують, що за цими критеріями краще всього співставляти рівень наукових досліджень різних організацій чи окремих дослідників, визначати пріоритети у їх фінансовій підтримці. Втім, лунають і інші голоси, котрі вказують на неоднозначний вплив на науку як чисельних показників, так і всієї системи наукометрії, надзвичайно розвинутої за кордоном, особливо у США. Науково-популярний щомісячний часопис «Сучасна освіта» про це писав (див. М№ 7-8; 9; 12 за 2010 рік). Редакція отримала сотні відгуків від наукових та освітніх установ, а також від окремих зацікавлених освітян і науковців, котрі виклали свою точку зору на проблему, внесли свої пропозиції і задали безліч цікавих запитань. Ми звернулися до автора вказаних публікацій А.В. Шостака з проханням проаналізувати, узагальнити типові питання і продовжити розмову на цю актуальну тему.

Важливість наукометрії неможливо не визнати: вона дозволяє за публікацією з тієї чи іншої теми зрозуміти, які тенденції і теми особливо популярні, а які, навпаки, вичерпали себе чи втрачають популярність. Тому наукометричні методи сьогодні широко використовуються при оцінці наукових досліджень та інформаційних ресурсів. Наука – це система, яка самоорганізовується, розвиток якої врегульовується її інформаційними потоками, а наукометрія – це сукупність кількісних методів вивчення розвитку науки як інформаційного процесу. Завданнями наукометричних досліджень, – як пише відома дослідниця Ю. Павліченко, – є отримання об'єктивної картини розвитку наукового напрямку, оцінка його актуальності, потенційних можливостей, законів формування інформаційних потоків та поширення наукових ідей. З цієї точки зору посилений інтерес викликають індекси цитування вчених, у тому числі так звані імпакт-фактори, котрі характеризують діяльність наукових журналів та головне мірило наукометрії – індекс Хірша (h-індекс). Традиційно результативність вченого оцінювали за кількістю статей. Цей «валовий» показник до цього часу смакують деякі «видатні» українські вчені: аякже, має 200, 300...700 публікацій! А проте, що ці «праці» маловідомі в Україні і зовсім невідомі за кордоном, проте, що на них ніхто не посилається і ніхто не цитує ні в Україні, ні за кордоном – про це сором'язливо мовчать. Потім з'явилася цитованість. Нарешті, в 2005 р. американський фізик Хорхе Хірш придумав індекс власно-

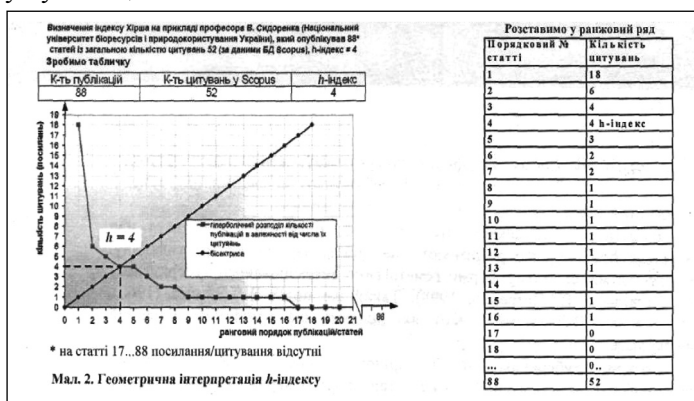

го імені: *h*-індекс. Індекс обчислюється на основі розподілення цитувань робіт даного дослідника. Хірш пише: *Вчений має індекс h, якщо h з його/її Np статей процитовані як мінімум h разів кожна, у той час як інші, що залишилися (Np-h) статті цитуються не більше, ніж h разів кожна.*

Якщо у дослідника є 1 стаття з 9 цитуваннями, 1 стаття з 8 цитуваннями, 1 стаття з 7 цитуваннями, ..., 1 стаття з 1 цитуванням кожної з них, то його *h*-індекс дорівнює 5 (бо на 5 його статей послались як мінімум по 5 разів). Зазвичай розподіл кількості публікацій в залежності від числа їх цитувань *q* в дуже грубому наближенні відповідає гіперболі: $N(q) \propto 1/q$. Координата точки перетину цієї кривої з прямою $N(q)=q$ і буде дорівнювати індексу Хірша (див. мал. 1). Більш розлого це викладено у журналі «Сучасна освіта» №12 за 2010 рік.

Малюнок демонструє зменшення цитованості з збільшенням порядково-го номеру публікації.

Хірш-індекс приваблює тим, що виділяє стабільних вчених – так званих *enduring performers*, – які видають багато хороших (цікавих та потрібних, а

значить і багатоцитованих!) робіт. На наш погляд, він є вдалим доповненням до інтегральних параметрів типу повної цитованості.

Всім очевидно, що продуктивність вченого не можна звести до одного числа. А ось хороший набір параметрів вже може давати (хоча б у середньому) досить адекватну картину. *Фахову експертну оцінку це ніколи не замінить*, але не завжди її можна отримати. Тому діяльність по розробці нових індексів і модернізації існуючих є досить осмислена і затребувана. Існує велика кількість модифікацій індексу Хірша. Різні варіанти прагнуть врахувати самоцитованість, розділити оглядові й оригінальні статті, врахувати фактор часу, дати більшу вагу статтям з високою цитованістю тощо. Відсіяти так звані «братські могили» – численні друковані матеріали локальних конференцій, наукові збірники, вісті, відомості і навіть деякі інститутські та університетські вісники, роль яких у науковій комунікації надто мала: в них “хоронять” і “перезахоронюють” статті аспірантів, дисертантів, докторантів і пошукачів. До речі, цікаве спостереження: щойно журнал стає ВАКІвським, як відразу втрачає своє наукове обличчя. Уявіть собі, в Україні понад 1500(!) таких видань, хоч ніхто точної цифри не знає. Більшість з них не «оцифровані», не мають адреси в інтернеті і не реферовані до відомих баз даних, їх наклад 50-150 примірників: не кожен дописувач в змозі отримати хоч би один екземпляр. Велика кількість наукових збірників завдає значної шкоди українській науці, вважає професор, член-кореспондент НАНУ Анатолій Білоус. На його думку, ці збірники і вісники відволікають вчених від написання статей до міжнародно-реферованих наукових журналів, де їхній доробок був би кориснішим для світової науки. «Розвелося дуже багато ВАКівських збірників. Я вважаю, що ті люди, які провели через ВАК і затвердили ці збірники, завдали надзвичайно великої шкоди науці, – заявив Анатолій Білоус. Це є фактично самовидання, які ніхто не контролює, не рецензує, які нікому не потрібні, які ніхто у світі не читає». На думку професора, об’єктивним показником успішності вченого є не кількість публікацій в українських збірниках, а його *hi*-індекс, який обчислюється на основі кількості посилок у працях інших вчених, які друкуються в міжнародно-реферованих журналах.

У Архіві (arXiv.org) регулярно з’являються статті з цієї тематики. У недавній роботі ([arXiv: 1005.5227](https://arxiv.org/abs/1005.5227)) Міхаель Шрайбер (Michael Schreiber) аналізує різні варіанти індексу Хірша, використовуючи дані 26-и фізиків з одного європейського інституту. Подивимося, що з цього вийшло.

Шрайбер спочатку розглядає шість величин. Це повне число публікацій n , число публікацій з ненульовою цитованістю $n\ll$ індекс Хірша, а також індекси w , $h\ll h_p$. Індекс w визначається так: $10w < c(w)$, але $c(w+1) < 10(w+1)$, де $c(w)$ – цитованість статті з номером w (статті впорядковані за цитованістю, №1 має найбільш цитована). Тобто, $w = 3$ відповідає тому, що у людини *три*

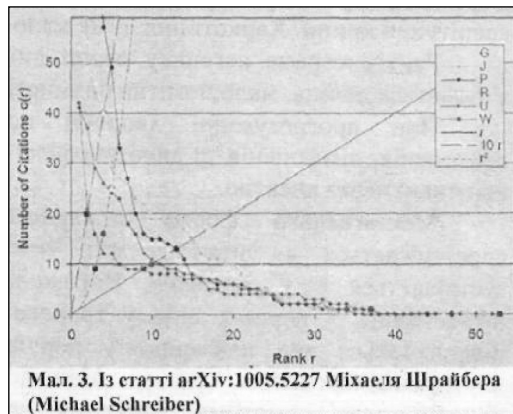

статті з цитованістю вище 30, але четверта вже має менше 40. Далі, індекс h_2 визначається як $I_2^2 < c(h_2)$, але $c(h_2+1) < (h_2+1)^2$. Тобто, якщо в людини $h_2 = 5$, то у нього **п'ять** статей з цитованістю вище **25**, але **шоста** має цитованість менше 36. Щоб рахувати людей з однаковим індексом Хірша, вводять інтерполяційний індекс h_i . Він знаходиться в інтервалі $h < h_i < h+1$ і визначається лінійним інтерполюванням, $c_i(x) = c(h) + (xh)(c(h+1) - c(h))$, $h_i = c(h)$.

Очевидно, w і h_2 надають більшу вагу статтям з високою цитованістю (виділяючи, як кажуть, більш компактне ядро в наборі публікацій), ніж простий або інтерпольований індекс Хірша, а n і n_i – навпаки. При цьому w і h_i виявляються співпадаючими у великої кількості людей, особливо w . Серед розглянутих 26 списків «видало» всього 7 різних значень w , причому значення $w=4$ відповідає відразу десятку вчених.

Варто зазначити, що ранжування за h , h_i , w і h_2 , зрозуміло, співпадає, з єдиною обмовкою про однакові значення w і h_i , а іноді і h , у різних вчених. А ось лідер (серед 26 розглянутих вчених) за кількістю публікацій і кількістю публікацій з ненульовою цитованістю виявився лише четвертим у такому списку.

На мал.3 кольором показані дані по 6 вчених (число 26 було вибрано не випадково, воно просто відповідає числу букв у латинському алфавіті, тобто імена вчених, чий список публікацій використані в дослідженні, у статті не фігурують.) **Три** лінії, що виходять з початку координат, відповідають **трьом** індексам: суцільна – звичайному Хіршу, довгі штрихи – індексу w , короткі штрихи – індексу h_2 .

Мал. 3. Із статті arXiv:1005.5227 Міхаеля Шрайбера (Michael Schreiber)

У всіх розглянутих індексів є важливий недолік: якщо стаття вже увійшла в «ядро цитування», то не важливо, наскільки велике повне число посилань на неї. Це взагалі недолік всіх «хіршеподібних» індексів. Двоє людей

з однаковими індексами можуть мати повну цитованість, що відрізняється в рази або десятки разів. Тому виникає спокуса (і досить резонна) вводити коефіцієнти так чи інакше пов'язані з середнім числом посилань на статтю. Будемо позначати усереднене число посилань c_n . Аргументом цієї величини може стояти номер статті в рейтингу. Крім банального поділу повного числа посилань на повне число статей вводять модифікації. Наприклад, індекс $A=c(h)=s(h)/h$. Тут s – сума числа цитувань від найбільш цитованої статті до статті з номером h . Тобто середня кількість посилань визначається лише за «ядром», яке відповідає індексу Хірша. Інші модифікації так чи інакше пов'язані з виділенням цього «ядра». Наприклад, пропонується брати корінь з повного числа статей, тобто якщо у людини **150** статей, то усереднення піде по **12** найбільш цитованих.

Якщо подивитися на **26** вибраних списків публікацій, то ранжування не сильно відрізняється від описаного вище; лише піднімаються за списком люди з невеликим числом надто високоцитованих статей і «просідають» ті, у кого дуже довгий список публікацій за тієї ж повної цитованості і таких же h .

При цьому, вважає Шрайбер, недоречно базуватися на повному числі публікацій, тому сама по собі це нечітко визначена величина, якщо не вводити жорстких критеріїв селекції. Автоматично бази даних (а всі міркування зазвичай застосовують до тих даних, які легко доступні в базі без додаткової обробки; тому, наприклад, всі індекси рахуються без вилучення самоцитування, що прикро) включають в списки різний «дріб'язок», від якого часто важко позбутися виставлянням прапорів і тегів. Тому так і хочеться якогось самоузгодженого виділення «ядра» публікацій, альтернативного хіршевському.

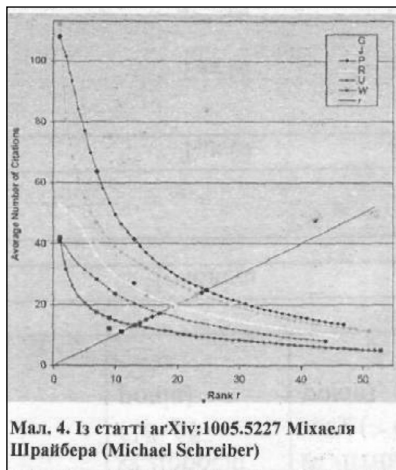
Альтернатива виявляється є, проте дуже схожа на сам індекс Хірша. Це індекс g : $g=c_n(g)$. Тобто, людина має g статей із середньою цитованістю, яка більше або дорівнює g . Це майже те ж саме, що індекс Хірша, але вже не просто для цитованості і статей, розставлених по ній, а для усередненої цитованості і ранжирування за цією величиною. На мал. 4 показаний відповідний графік. Перетин прямої лінії від початку координат з кольоровою відповідає показнику g для цього вченого. Аналогічно h , можна ввести g , що і робиться.

Граничним випадком є цитованість найбільш цитованої статті («ядро» складається з однієї статті). Із аналізу видно, що ранжування за цією величиною сильно відрізняється від інших, більш згладжених і усереднених підходів. Шрайбер робить висновок, що за показником найбільш цитованої статті необ'єктивно судити про інтегральний внесок науковця. Хоча, зауважимо, мова тут йде не про окремі випадки особливої геніальності, а про показники

досить посередніх (у хорошому сенсі) вчених. Для них, зрозуміло, будувати якісь ранжування, виходячи з того, що в одного найбільш цитована стаття має 53 посилання, а в іншого 41, – недоречно.

Мал. 4. Із статті arXiv:1005.5227 Міхаеля Шрайбера (Michael Schreiber)

кореня із $s(g)$. Шрайбер виділяє інтерпольовані g (тобто індекс g) як один з кращих параметрів.

Існують і вельми складні індекси. Наприклад, можна визначати «ентропію» списку цитування (максимальну ентропію має список, де всі статті мають однакове число посилань). Тут знову ж таки аналіз вибірки з 26 списків цитування показує, що збільшення складності розрахунку коефіцієнта не веде до нових позитивних властивостей.

Цікаві (але складні) індекси виникають, якщо після виділення «ядра за Хіршем» намагаються врахувати, наскільки «хвіст» може незабаром увійти в «ядро». У такому випадку чим ближче стаття за рангом до межі ядра, тим більшу вагу отримує її цитованість. Тобто, якщо у двох вчених абсолютно однакові «ядра за Хіршем», але в одного за межами «ядра» майже порожньо, а в іншого є багато статей, які ось-ось увійдуть до «ядра» (тобто зросте індекс Хірша), то другий натомість матиме кращий показник.

Нарешті, є цікавий індекс *maxprod* (розробник – польський математик Марек Космулський). Він визначається як максимум (по r) добутку $g \cdot r$. Тут r – номер (ранг) статті в списку, упорядкованому за цитованістю, а g , як і у вищезгаданому, – цитованість статті з номером r . Зазвичай цей індекс вище h^2 , що пов'язано, як правило, з високою цитованістю статей всередині «ядра за Хіршем» (скажімо, у д-ра П.Решеткіна при $h = 12$, за даними *NASA*, *ADS* *maxprod* дорівнює 240 за рахунок того, що *восьма* стаття в списку має цито-

ваність 30, але могло б бути й інакше, якби тягнувся довгий хвіст і, скажімо, стаття з номером 50 мала б цитованість 5).

Зрозуміло, варто дивитися, як різні індекси корелюють один з одним. Найгірше корелюють з іншими індексами повне число публікацій (n) і число публікацій з ненульовою цитованістю ($n1$). Потім, з числа вищеописаних, йдуть індекси w і A , а після – m .

А ось, скажімо, індекс Хірша, індекс g і *maxprod* непогано корелюють один з одним. Тобто погано корелюють або індекси, засновані на великому числі статей (наприклад, на всіх), або, навпаки, індекси, засновані на дуже маленькому «ядрі». Найбільш прийнятним Шрайбер вважає інтерпольований g -індекс, який варто додати у провідні бази даних для автоматичного визначення. Він переконаний, що важливішим є не якість індексу, а якість бази. Тому краще вже використовувати простенький індекс, але за даними солідної бази, ніж найкращий, але за примітивною базою. Втім, що стосується *вищезгаданого* g -індекса, який запропонував у 2006 році бельгійський доктор математики *Leo C.J. Egghe*, то на ньому варто зупинитися детальніше. Як вже відмічалось, після знаменитої статті Хірша, в якій був введений h -індекс, з'явилося безліч спроб модифікувати цей показник або ввести свій. Нагадаю, що h -індекс показує число статей з цитованістю більше h (тобто індекс, що дорівнює 12, показує, що у вченого є 12 статей з цитованістю вище 12). Індекс Хірша очевидно нівелює наявність у вченого декількох суперцитованих статей (наприклад, якщо вчений написав суперроботу з цитованістю 10000, а потім робив середні добротні роботи, кожна з яких отримувала цитованість 10, то до індексу Хірша 12 він ніколи не добереться, хоч за суперроботу йому може вже нобелівку вручили). Власне, індекс Хірша для цього і не призначений. Він показує продуктивність. Можна використовувати його разом з традиційним повним цитуванням, і тоді все буде непогано (важливо тільки якось враховувати динаміку набору індексів). Тим не менш, *Ette (Egghe)* запропонував свій індекс g , який намагається одним числом описати і h -index, і внесок невеликого числа суперстатей. Цей індекс показує число статей, які дозволяють набрати цитованість g^2 . Якщо є вчений, у якого є одна стаття з цитованістю 10000, і 99 статей з нульовою, його індекс g дорівнюватиме 100, тобто буде дуже високим. Його також можна набрати, наприклад, маючи 100 статей, кожна з яких має цитованість 100. Якщо розподіл статей за цитованістю достатньо гладкий, то два індекси (h і g) будуть досить близькі один до одного (скажімо, за даними *NASA ADS* у д-ра М.Березового $h=11$, $g=15$ при повній цитованості понад 300 і найбільш цитованій роботі з результатом 32; все це з урахуванням самоцитованості). Однозначно, що облік самоцитування впливає на індекс g . Вплив сильніший, ніж на хіршевський індекс (це зрозуміло, тому що у випадку h -індексу самоцитування впливає

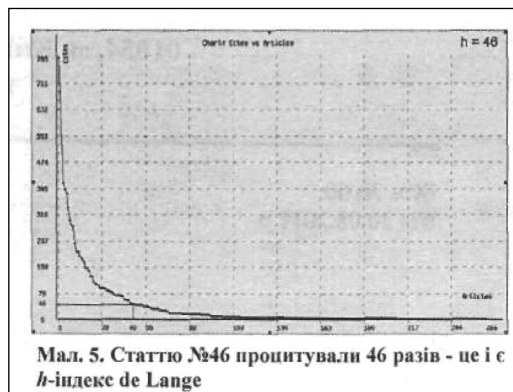

тільки поблизу критичного значення, а для g-індексу вплив важливий «всю дорогу», тому що індекс інтегральний). *Leo C.J. Egghe* вважає, що це показує перевагу g-індексу. Це так, але тільки після «вичищення» самоцититування. Нам здається, що вірно і твердження про те, що невичищений h-індекс краще невичищеного g-індексу. Ми здійснили анатомічний аналіз і детально розглянули фізичну суть деяких інструментів наукометрії, а саме – її індексів. Саме індексу Хірша найбільше «дісталось» у процесі дискусії. Проте ми бачимо, що різні спроби удосконалити його або замінити іншим критерієм теж виглядають не зовсім переконливо, а швидше зовсім не переконливо.

Так як же, все-таки, у польових умовах визначити крутість вченого чола?

Візьмемо, для прикладу, відому американську вчену-біохіміка *Titia cle Lange*, що вивчає теломери ссавців. Якщо відсортувати всі її 148 статей за їх цитованістю, починаючи з найкращої, то можна побудувати таку гістограму (див. мал.5).

Мал. 5. Статтю №46 процитували 46 разів - це і є h-індекс de Lange

Неважко помітити, що статті з номерами вище 46 ніяк не впливають на A-index пані *cle Lange*, як ніби вона їх не писала зовсім. З іншого боку, A-index ніяк не пов'язаний з високим рівнем цитування її статей під першими номерами (785 для *MI*). Можна зробити висновок, що A-index відображає головну чесноту постіндустріальної науки – регулярне виробництво якісної наукової інформації – не більше і не менше.

Як вже зазначалось, індекс Хірша має масу недоліків. До всіх роздумів, сумнівів і пропозицій з цього приводу д-ра Міхаеля Шрайбера додамо ще (як мінімум) чотири. *По-перше*, індекс не розрізняє порядку авторства в статтях (а отже їх нерівний внесок), тому мабуть він є більш релевантним для асистентів і “завлабів”, яким зазвичай належить останнє місце в списку авторів статей. *По-друге*, він не враховує контексту цитування, який може бути за просто негативним. *По-третє*, індекс мало прийнятний для оцінки молодих вчених, для яких він часто просто дорівнює кількості опублікованих статей.

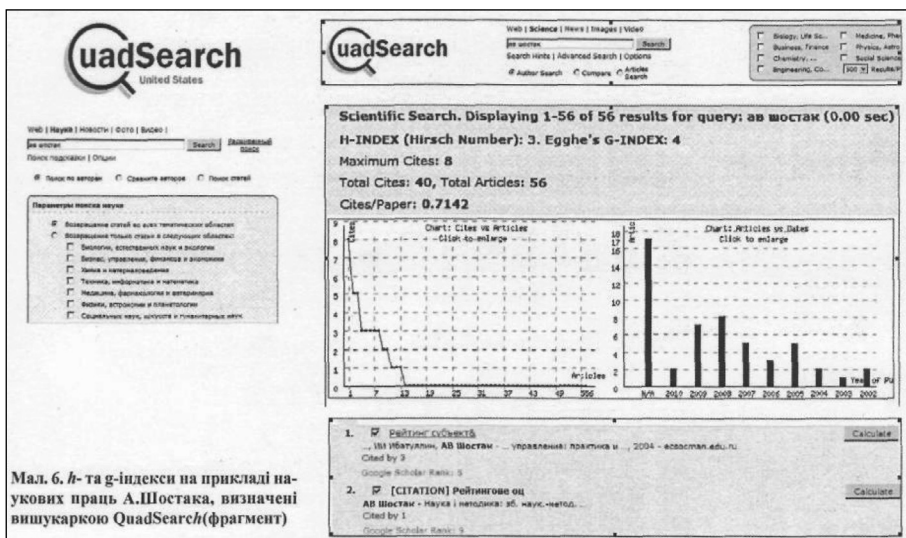

По-четверте, не підраховуються книги (і це дуже серйозний недолік). Крім того, з часом зростає кількість цитувань уже опублікованих раніше робіт, так що *h-index* може збільшуватися навіть після смерті вченого. У формальних показників завжди знайдуться свої слабкі місця. Добротну статтю пишуть значно довше, вона є квінтесенцією реальних наукових досліджень із впровадженням результатом, інколи таку статтю починають цитувати через кілька років... А індекси враховують лише «миттєві» цитування, за 2 попередніх роки. Новаторів цитують із запізненням, а буденний мейнстрім – відразу. Тому «правильні» автори втрачають у показниках, а халтурники зростають – і збивають ціну індексу. І, нарешті, *h-index* сильно залежить від кількості потенційних референтів – не дивно, що серед біологів найвищі індекси належать вченим, що працюють в гарячих областях науки.

Головне достоїнство індексу Хірша, як дослідницького інструменту оцінювання науки, на відміну від міфічного персонального індексу цитування та інших вельми громіздких «удосконалень» – простота обчислення. Можна зайти у пошукову систему *Google Scholar*, “вбити” в рядок пошуку ім’я автора та отримати список його статей з позначками: скільки разів і де цитується кожна стаття. Але вручну обчислювати *h-index* не варто. Ми це показали у даній статті на прохання багатьох дописувачів з метою продемонструвати, роз’яснити фізичну суть такого унікального індикатора науки, як індекс Хірша. Важливо було збагнути, що ранжований ряд цитованих статей при визначенні *h-індексу* складається не хронологічно, їх нумерація йде по спадаючому числу цитувань кожної наступної статті. Якщо у професора В.К.Сидоренка 7 стаття (за хронологією) буде цитуватись не 2 рази, а 19, то у ранжованому ряду вона буде №1 (див. мал. 2). Іншими словами, потрібно знати статистику по кожній статті. Вчені з університету Салоніки, що в Греції, створили цікавий пошуковик *Quad Search*, який сам залазить в бази, знаходить у тенетах наукову літературу, за секунди обчислює *h-index* і менш популярний індекс пана Лео Ейре (*g-index*), будує графіки та дає перелік статей автора і кількість посилок на них (див. мал...6), *Quad Search* (Квадро Пошук) – цілком придатний для складання рейтингів і має незаперечний плюс – безкоштовний доступ.

Проте, існує підозра, що ця “вишукарка” обраховує лише праці, які містяться в *Google Академії* (та це вже проблеми авторів, якщо вони ховають свої праці). І на завершення таке. У світі є 2 загальноновизнані бази даних (БД) Американська приватна корпорація **Thomson Reuters Corporation** має потужну БД *Web of Science*, скорочено *WoS*. Голландська видавнича корпорація **Elsevier** має найбільшу в світі бібліографічну і реферативну БД *SCOPUS*, яка є інструментом для відстеження цитованості статей. Пошуковий апарат *SCOPUS* інтегрований з пошуковою системою *Scirus* для пошуку вебсторінок та патентною базою даних.

Мал. 6. h- та g-індекси на прикладі наукових праць А.Шостака, визначені вишукаркою QuadSearch(фрагмент)

Саме за даними цих двох БД ведеться найбільш авторитетний і достовірний підрахунок імпаکت-факторів журналів та індексів цитування, про що писав д-р М. Шрайбер. Щоб розібратись, які журнали присутні у цих базах, яка система підрахунку, за якими критеріями йде відбір, треба, крім знання англійської, мати доступ до цих БД. А він можливий лише за умови передплати через веб-інтерфейс, а це коштує десятки тисяч доларів. Саме так корпорації відшкодовують свої гігантські вклади у ці проекти. Отож і виходить, що вчений регулярно публікується у якомусь спеціальному журналі, проте знаходиться у «сліпій» зоні, тому що цей журнал не реферований до вказаних БД. Росія значно просунулась у цьому напрямку і створила свою власну систему з визначення індексу цитування – російський індекс наукового цитування (**РИНЦ**). Ця система ще далеко не співставна по охопленню з *Thomson Reuters Corporation*, але динамічно розвивається.

Втім, не сплять і в Україні. На початку **2009** року був запущений серйозний проект **ELibUkr**, який об'єднав Нортвестерн Університет (Чикаго), Агенство з міжнародного розвитку США (**USAID**), Києво-Могилянську Фундацію Америки та Всеукраїнську асоціацію «Інформагіо-Консорціум». Він здійснюється у три етапи і на кожному залучатимуться нові університети – всього їх буде понад **70**. Більшість викладачів знайомі з ситуацією, коли з міжнародних конференцій повертаємося із валізами скопійованих матеріалів. Щоправда, останнім часом возимо флешки, на які

переносимо інформацію. Тепер доступ до найновіших досягнень з усіх галузей забезпечуватиме **ELibUkr**. Також цей проєкт визначає, який повинен бути сучасний університет в Україні, де, до речі, *904 (!)* вищих навчальних закладів. Завдяки йому наша країна отримує ще один канал доступу до зовнішнього світу. За словами президента Києво-Могилянської академії в Америці **Марти Фаріон**, **ELibUkr** в основному фінансується *US AID* та трьома університетами-учасниками. Бюджет першого етапу складає 1,5 млн. дол. (Для порівняння, Йельський університет платить 5 млн. дол. щорічно за доступ до електронних ресурсів.) Для реалізації наступних етапів організатори сподіваються залучитися підтримкою держави, бізнесових структур та приватних осіб.

Висновки. Так, кількісні дослідження в галузі вимірювання ефективності наукових досліджень можливі та необхідні, але це складна глибоко фахова справа. Ми не в змозі наразі з приводу кожної цифри залучати якогось добросовісного наукоміра, котрий зробить систему коефіцієнтів та поправок і скаже: ось це обґрунтовано достатньо, а це – недостатньо. Хоч спеціальність, яку раніше наукова спільнота зневажала – наукометрія, бібліометрія – за нинішніх умов набуває все більшого значення. Отож, індекси цитування, взяті з зарубіжних підрахунків – справа корисна, актуальна, звертати увагу на них потрібно, але з деякими поправками і коефіцієнтами. І тут потрібно поквапитись з їх практичним впровадженням, особливо у нас, де поки що відсутня власна потужна система управління електронними ресурсами, котра б забезпечила формування національної наукової БД. Втім, силові методи тут неприпустимі, інакше, перетворюючи засоби в цілі можна «наламати дров». Колосальну організаційну, методичну і просвітницьку роботу у цьому напрямку проводять фахівці Національної бібліотеки України ім. В.І.Вернадського. Ось чому наукометрія на часі, вона потребує всебічної підтримки на всіх рівнях, без неї неможлива інтеграція у світовий інтелектуальний простір.

Шостак А.В.,

член-кореспондент АН ВОУ

АНГЛОМОВНЕ ВИКЛАДАННЯ У НАЦІОНАЛЬНІЙ ВИЩІЙ ШКОЛІ: СПЕЦИФІКА, ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ

Нині, коли вища освіта Європи переживає знаковий етап свого розвитку, який ознаменований створенням єдиного освітнього і наукового простору, в Україні спостерігається тенденція збільшення кількості іноземних студентів, які навчаються англійською мовою. Відтак, спроба розібратися в питаннях модернізації викладання дисциплін іноземним громадянам у процесі підготовки фахівців є вельми актуальною, зокрема в контексті реформування саме національної вищої школи.

Особливий інтерес і складність водночас становить робота з іноземними громадянами, специфіка якої полягає зокрема в тому, що кожний з них є носієм яскраво вираженого соціуму, а відтак для всіх стрес навчання стає ще більшим завдяки проблемам їх навчання за кордоном.

Процес вищої освіти часто є дискомфортним для студента, особливо на перших курсах при вивченні базових дисциплін, для яких характерна інтенсивна і занадто концентрована програма. Засвоєння знань іноземними студентами ускладнюється й низкою специфічних обставин, серед яких – мовний бар'єр, велика ймовірність виникнення дискомфорту в результаті різкої зміни культурного та соціального середовища, відмінності технології навчання, особливості національного темпераменту, світосприйняття, релігійні обставини, кліматичні відмінності, специфіка навчання у вищому навчальному закладі в цілому.

Саме тому важливим напрямком реформування освіти у вишах, на наш погляд, є забезпечення адаптації студентів-іноземців до умов навчання, яка сприяла б не лише емоційній стабільності студента, адекватній самооцінці, активності, а й міжособистісним взаєминам як в групі, так і поза нею. І саме від особистісних якостей, професійної майстерності, психологічної грамотності і педагогічної компетентності, внутрішньої культури викладача, володіння ним мовою, зокрема англійською, залежить поступове включення студентів із зарубіжних країн до освітнього процесу України.

Особливо гостро довічна проблема педагогіки – як вчити, чому вчити і що робити, якщо навчання не приносить успіху – постає при підготовці саме студентів-іноземців, англومовної форми навчання, в тому числі.

Немає сумніву, що актуальною проблемою у професійній підготовці кадрів на сучасному етапі розвитку освіти є введення нових методів та форм навчання з метою вдосконалення учбового процесу. Їх основними перевагами є орієнтація на співробітництво викладача та студента, активний самостійний пошук, творчий підхід до навчальної діяльності, створення сприятливої емоційної атмосфери, опора на самооцінку і самокритичне ставлення

до рівня особистої підготовки тощо. У зв'язку з цим перед викладачем постає завдання – зробити навчальний процес захоплюючим для студентів, таким, щоб бажання вчитися стало їх потребою.

Тому логічно виникла необхідність перегляду змісту підготовки фахівців, зокрема іноземних громадян, та створення сучасних інноваційних підходів до навчання, що передбачає впровадження новітніх технологій засвоєння матеріалу, використання різноманітних форм подачі інформації та контролю отриманих знань.

Педагогічна практика свідчить, що працездатність студента, а також ефективність його сприймання, пам'яті, уваги, мислення значно зростають в умовах, коли методи навчання є різноманітними, а відтак, чітке планування й розумна організація спільної діяльності викладача і студентів на заняттях створюють реальні умови для підвищення якості навчального процесу. Не є виключенням і робота з англомовною аудиторією.

Проблема стимуляції пізнавальної діяльності студентів, в тому числі іноземних, повинна вирішуватися комплексно, із застосуванням різних форм активізації навчально-пізнавальної діяльності особистості. Щоб молодий фахівець вчився наполегливо і ефективно, в нього повинна бути зацікавленість до навчання, до предмету, який вивчається. Викладач повинен формувати студента як суб'єкта навчання, враховувати специфіку його мотиваційної сфери, виходити з того, наскільки потрібний, цікавий і корисний матеріал, наскільки зрозумілі його пояснення конкретному студенту, а також вміти налагодити і зберегти правильні стосунки зі студентами. Застосовуючи при цьому власні знання іноземної мови.

Відомо, що основою впровадження кредитно-модульної системи є перебудова всього навчального процесу, формування нових підходів до його організації та методичного забезпечення. Це стосується і англомовного викладання. Проект англомовного навчання у ВНЗ зумовив розробку та впровадження у навчальний процес новітніх технологій засвоєння матеріалу, використання різноманітних форм подачі інформації та контролю отриманих знань.

Сучасні тенденції підготовки іноземних студентів у вищих навчальних закладах країни передбачають розвиток двох основних напрямків: індивідуалізацію навчання та збільшення обсягу самостійної роботи, яка, як відомо, є одним з основних засобів оволодіння навчальним матеріалом. Це має спонукати викладачів до пошуку та впровадження у навчально-виховний процес нових педагогічних технологій, що сприяло б не тільки створенню комфортних умов на кожному занятті, а й, в свою чергу, забезпечувало б професійне зростання студентів.

Спираючись на власний багаторічний досвід роботи з іноземними сту-

дентами з Великої Британії, США, Іспанії, Норвегії, ОАЕ, Малайзії, Індії, Ірану, Ізраїлю, Китаю, Польщі та інших країн, особливості методичних підходів до викладання дисциплін англійською мовою полягають, на наш погляд, у необхідності попереднього знайомства викладача з англійськими джерелами та визначення рівня базових знань студентів з певної дисципліни, що, в свою чергу, корегує підбір навчальних методів та прийомів, допомагає правильній організації навчального процесу в цілому.

Результати спільної діяльності викладача і студентів, в тому числі англійських, на заняттях значною мірою залежать від методичного та матеріально-технічного оснащення, а також від ефективності його використання.

Як свідчить наш досвід, в першу чергу слід змінити підхід до викладання матеріалу на лекціях, адже у зв'язку зі скороченням аудиторних годин відсутня можливість висвітлення усіх тем курсу в повному обсязі. З метою забезпечення логічної систематизації і послідовності навчання, виявлення внутрішніх зв'язків предмету, інтеграції його розділів та тем, оптимального розподілу відведеного часу, полегшення сприйняття, а також кращого засвоєння матеріалу, збудження у студентів інтересу, нами активно використовуються графічні схеми, таблиці, мультимедійна подача інформації. Це, на наше глибоке переконання, заохочує студентів звертатися до додаткових джерел інформації, дозволяє студентам-іноземцям краще орієнтуватися в отриманій інформації, глибше запам'ятовувати її. Таким чином, мультимедійні технології дозволяють не лише наповнити зміст лекції сучасними науковими концепціями та гіпотезами, а й формувати у студента сучасну систему знань, стимулювати розвиток творчого мислення тощо.

Враховуючи специфіку проведення семінарських занять англійською мовою, на яких студенту необхідно продемонструвати не лише свої знання, а й вміння аналізувати, аргументувати, творчо мислити, дискутувати, в умовах КМСОНП, ще й іноземною мовою, виникає потреба вдосконалення їх проведення, зокрема з гуманітарних, психолого-педагогічних дисциплін, адже під час проведення тестового контролю поточної успішності на кожному занятті втрачається живий контакт не лише з викладачем, а й з колегами-студентами. Ефективність семінару, таким чином, в значній мірі залежить від правильно організованої форми його проведення.

На нашу думку, проведення дискусійного типу занять надасть студентам-іноземцям навичок спілкуватися, працювати перед широкою аудиторією, уміння відстоювати свої знання та оцінити знання інших. Наприклад, студентам повідомляється проблема, її необхідно сформулювати в чіткій, виразній формі, яка здатна зацікавити всіх присутніх. Наводиться група за-

вдань. Працюючи в групах, студенти жваво їх обговорюють, висувають пропозиції, використовуючи конспект, літературу. Кожна версія розглядається, аналізується та оцінюється всієї аудиторією. Менш підготовленим студентам пропонується об'єднатися в групи і виконати завдання такого характеру: знайти помилку чи похибку в твердженні тощо. Такі завдання можна розцінювати як творчі, адже знайти помилку цікавіше, ніж самому її припуститися, тому студенти працюють із зацікавленістю.

З метою забезпечення логічної систематизації і послідовності навчання, виявлення внутрішніх зв'язків предмету, інтеграції його розділів та тем, оптимального розподілу відведеного часу, полегшення сприйняття, а також кращого засвоєння матеріалу, слід активно використовувати наочність, що дозволяло б студентам краще орієнтуватися в отриманій інформації, глибше запам'ятовувати її.

Також слід забезпечити студентів необхідним навчально-методичним матеріалом: до кожної теми заняття мати методичні розробки, де вказані мета, коло питань для дискусій, перелік запитань (ситуацій), завдання до самостійної роботи, основні джерела літератури.

Впровадження у навчальний процес кредитно-модульної системи вимагає від студентів умінь самостійної навчальної роботи. Отже, наступний крок – урізноманітнити види самостійної роботи. Це подолає монотонність виконання одноманітних завдань і поживає інтерес студентів до самостійної роботи. Зважаючи на важливість СРС, опитування студентів на заняттях слід починати саме з теми, що була опанована самостійно, виставляти студенту окрему оцінку, нараховувати додаткові бали, які потрібно враховувати у його загальному рейтингу. Крім того, в умовах зростання наукової інформації самостійна робота студентів сприяє адаптації майбутнього фахівця до практичної діяльності, здатна забезпечити його якісну підготовку.

Вдалими, на наш погляд, є такі форми, як: робота з першоджерелами, творчі завдання, реферати і виступи, самостійна побудова таблиць, діаграм, виконання індивідуальних контрольних домашніх завдань тощо. З метою ефективного засвоєння або поглиблення знань з певних питань курсу пропонується не лише підготувати реферативні доповіді, а й розглянути деякі з них на засіданнях студентського наукового гуртка, обговорити під час індивідуальних бесід при проведенні консультацій та ін.

Певна річ, для отримання ґрунтовніших знань студенту необхідно запропонувати таку систему орієнтирів (ключові поняття, таблиці, схеми), які б спонукали до свідомого засвоєння матеріалу, адже це розвиває як аналітичні здібності, так і відповідний рівень узагальнення, що формує в нього механізм самостійної дії.

В процесі організації нами самостійної аудиторної роботи під час занять

студенти отримують і виконують чітко сформульовані й регламентовані завдання з удосконалення практичних навичок, беруть участь у проведенні певних досліджень, самостійно аналізують ситуації тощо. Роль викладача при цьому полягає у контролі за роботою студентів. Зауважимо, що у проведенні самостійної роботи особливого значення набуває врахування індивідуального рівня підготовки студентів.

Отже, організація самостійної роботи студентів повинна обов'язково враховувати те, що вона лише тоді матиме результат, коли буде систематичною, систематизованою та контрольованою.

Окремо розглянемо ситуацію з перевіркою знань англомовних студентів. У країнах постійного проживання іноземних студентів рівень вивчення базових предметів визначався переважно тестуванням, тому часто спостерігалися певні труднощі в усному та письмовому викладенні ними відповіді. Звичайно, виникла необхідність акцентувати увагу як на предметному діалозі студента і викладача, так і на письмовому обґрунтуванні відповіді.

Серед різноманітних засобів і форм контролю знань студентів-іноземців перевага віддається комп'ютерному тестуванню, яке не лише дозволяє об'єктивувати та прискорити контроль рівня фахової підготовки, а й спонукає до підвищення середнього бала студента. Це дає всі підстави вважати необхідним і надалі використовувати ці методи в роботі з англомовними студентами-іноземцями. Тестування студентів, не лише іноземців, взагалі, дозволяє об'єктивувати та прискорити контроль рівня їх підготовки, що особливо важливо у сучасних умовах реформування вищої школи.

Наш досвід свідчить про високу ефективність та корисність такого методу програмованого контролю знань, особливо, якщо він проводиться систематично – контролюються вихідні, проміжні, рубіжні та підсумкові знання. Ситуаційні завдання, що включені до методичного матеріалу, подаються разом з еталонами їх вирішення. Це розвиває вміння критично оцінювати правильність відповіді, виявляти допущені помилки, обґрунтовано їх аналізувати та ліквідовувати.

Аналіз результатів тестового контролю та результатів розв'язання ситуаційних задач дозволяє об'єктивно оцінити якість знань студентів. Не слід забувати і про так званий метод дискусійного опитування, що розвиває у студентів самостійну пізнавальну діяльність, дає можливість поєднати індивідуальне і групове навчання, виховує творчість у вирішенні завдань, сприяє вмінню вести аргументовану дискусію, робить заняття більш цікавим, менш стомлюючим.

Умови, які знижують тривогу і підвищують результати контролю, пов'язані, на нашу думку, не стільки з організаційними формами проведення

різних етапів контролю знань, скільки з особливим психологічним підходом та толерантністю викладачів при підготовці іноземних студентів.

Результатом нашої багаторічної копіткої праці з англійськими студентами стали підготовані та видані оригінальні навчально-методичні матеріали, підручники та посібники, які вже тривалий час активно впроваджуються у навчальний процес. Зокрема, *“Essentials of Psychology and Pedagogics. Study guide of the lecture course”* (in 3 parts, 2004); *“Essentials of Psychology and Pedagogics. Educational and methodical guideline for the seminars of the course”* (in 3 parts, 2005); *“Psychology and Pedagogics”* (in 2 parts, 2010); *“Essentials of Psychology. Essentials of Pedagogics”* (in 2 parts, 2011) *“General Psychology & Pedagogics”* (2012); *“Psychology”* (in 2 parts, 2013), etc. Крім того розроблений величезний масив мультимедійних лекцій, програмованих тестових завдань, підготований електронний підручник тощо.

Отже, проблема оптимізації викладання англійською мовою постійно знаходиться в центрі нашої уваги.

Окремо слід зазначити труднощі, що виникли у процесі проведення занять. На наш погляд, складність і специфіка викладання для студентів-іноземців полягає, у першу чергу, в тому, що частина з них недостатньо володіє англійською мовою, яка для багатьох студентів не є рідною, а деякі з них на підготовчому факультеті не засвоїли добре навіть і російську.

Крім того, слід підкреслити, що внаслідок недостатнього знання англійської студенти-іноземці зустрічаються з труднощами при роботі з навчальною літературою, зокрема, засвоєнням специфічної термінології. Тому викладач мусить активізувати навчальний процес, працюючи одночасно над роз'ясненням матеріалу, або виконуючи функції перекладача, а це значно скорочує час і сповільнює навчальний процес.

Логічно постає питання. А чи варто взагалі здійснювати викладання іноземним студентам англійською чи російською мовами? Адже, обравши для навчання країну, державною мовою якої є українська, на наше глибоке переконання, опанувати знання треба саме нею! Чи у Франції, США, Великій Британії, Німеччині, Чехії, Польщі, Росії наші діти навчаються українською? Ні! Вони опановують вищу освіту мовою тієї держави, яку обрали. Навіть спеціально вчать її! І це престижно! Чому наші висококваліфіковані, досвідчені фахівці мають викладати свій предмет іноземною мовою, адже англійська (чи будь-яка інша) для нас не є рідною?!

В цілому, не зважаючи на численні проблеми підготовки і проведення занять для англійськомовної аудиторії, хочеться підкреслити моральне задоволення в кінці кожного заняття. Англійськомовні студенти вирізняються зацікавленістю, дисциплінованістю, старанністю, акуратністю, готовністю до засвоєння як основного, так і додаткового матеріалу, почуттям вдячності і ввічливості

по відношенню до викладача. Не можна не відзначити і значний потенціал англomовних студентів до пізнання нового. Вони з великим інтересом слухають лекції, задають питання, беруть активну участь в обговоренні на семінарських заняттях, творчо працюють самостійно. Вони бажають навчатися і прагнуть отримати більше знань! Більшості з них це вдається! Значну роль у цьому відіграє і особистість викладача, його високий професіоналізм, досвід, знання аудиторії, вільне володіння іноземною мовою. Останнє є дуже важливим, тому що, згідно з опитуванням студентів, значна їх кількість задоволені своїм рішенням навчатися за обраними спеціальностями саме англійською мовою.

А проблема оптимізації викладання іноземним студентам постійно повинна знаходитися в центрі уваги кваліфікованих педагогів.

Таким чином, можна стверджувати, що англomовне викладання як суттєва складова сучасної вищої школи передбачає систематизовану підготовку студентів, орієнтовану на індивідуалізацію та гнучку профілізацію навчання, забезпечує доступність освіти незалежно від географічного положення, створює умови для успішного і ефективного навчання іноземних громадян у сучасній Україні.

Лазуренко О.О.

Гордість Академії

МІСЦЕ УКРАЇНИ НА НАУКОВІЙ КАРТІ СВІТУ

Історії світової науки відомі численні фактори як бурхливого розквіту, так і занепаду не лише окремих наукових дисциплін, але й наукових систем окремих країн і навіть більш значних наукових співтовариств.

Періоди зростання, застою й спаду обумовлені як закономірностями розвитку науки, особливо окремих її дисциплін, так і політичним впливом на наукову сферу – насамперед, з боку держави. Однак масштаби й глибина інституціональних, соціальних, когнітивних та інших змін, які відбулися в наукових системах у силу останніх перетворень у країнах Центральної й Східної Європи, не мають історичних аналогів.

За дуже короткий період часу так звана світова наукова система, основну частину якої становив науковий потенціал країн – членів РЕВ, за кількістю працівників скоротилась майже на мільйон чоловік. Близько 100 тисяч вчених перекочували в інші, більш привабливі для наукової діяльності країни. Головним напрямом наукової міграції став Захід, хоча значний інтерес до вчених, готових до міграції, проявляють нині не тільки країни Заходу. Тому про наш час можна говорити як про період «великого переселення вчених». Тільки з України на нове постійне місце проживання виїхало після 1991 року близько 6 тис. наукових співробітників. Багато українських учених, зокрема за результатами великомасштабного соціологічного опитування, – приблизно третина загальної їх чисельності, – через відсутність елементарних умов у власній країні прагнуть за будь-яку ціну потрапити на роботу в зарубіжні наукові центри. І слід сказати, що, виїжджаючи навіть на тимчасову роботу, вони, як правило, вивозять із собою не лише власний інтелектуальний потенціал, а й колективно нагромаджену інтелектуальну власність.

У цілому нинішній етап в розумінні процесів трансформації науки в країнах з перехідною економікою характеризується, насамперед, накопиченням висхідного емпіричного матеріалу й висуненням окремих концепцій. До числа найбільш серйозних наукових результатів останніх років слід віднести, зокрема, підсумки міжнародного проекту по вивченню трансформації наукових систем у країнах Центральної й Східної Європи, виконаного вченими з 12 країн при прямій підтримці німецьких учених. Водночас реалізований ряд проектів за сприяння ЄС, НАТО та інших міжнародних організацій. В цілому вони дозволили організувати великомасштабну роботу по всебічному вивченню трансформації як на рівні країни, так і на рівні відповідних секторів науки, зокрема академічного й індустріального (галузевого). Ці дослідження були доповнені вивченням проблем трансформації на інститутському рівні й на рівні тематичних підрозділів.

Наукова й практична цінність цих досліджень полягає в тому, що проблема трансформації вивчалася в різних країнах на основі єдиної методології при комплексному використанні різних методів, зокрема статистичних, документально-фактологічних, соціологічних. Це дало можливість одержати унікальний матеріал, в якому відображені як загальні, так і окремі риси наукових систем, що трансформуються в різних країнах.

При певних відмінностях у шляхах переходу колишніх соцкраїн Європи до ринкової економіки та в ступенях успішності розв'язання цієї надзвичайно складної й важкої для їх громадян задачі все ж можна відзначити однакові для них явища. На початку перехідного періоду національні науки небезпідставно або за інерцією, як у соціалістичні часи, розглядалися як провідний фактор і необхідна передумова майбутнього економічного й суспільного розвитку. Цю роль науки держави намагались закріпити законодавчо й забезпечити необхідну політичну і фінансову підтримку. Зокрема, в ряді країн були прийняті закони про науку й науково-технічну політику, розроблені відповідні державні програми та плани науково-дослідних робіт, встановлені прийнятні нормативи фінансування, податкові, кредитні та інші пільги, які повинні були стимулювати наукові дослідження й інноваційну активність. Наприклад, в українському Законі "Про основи наукової й науково-технічної діяльності" (до речі, прийнятому раніше, ніж в інших країнах з перехідною економікою) закріплювалось положення, згідно з яким вводилася навіть заборона на зменшення обсягів державного фінансування науки.

Такий ейфорійний підхід був характерним особливо для нових країн, що утворилися на просторі колишнього СРСР. Однак за короткий час ставлення держав до своєї ж науки змінилось. Наслідком цього було витіснення національних наук зі списку найважливіших державних пріоритетів, що потягло за собою різке зниження інноваційної активності економіки, що в поєднанні з наростанням їхнього несприйняття науково-технічних результатів визначило принципову неможливість забезпечити необхідну для вільного ринку конкурентноспроможність вітчизняних товарів. Є певні обнадійливі позитивні тенденції зміни цієї ситуації в деяких країнах Східної Європи, зокрема в Польщі. Однак у більшості країн з перехідною економікою, особливо в колишніх республіках СРСР, процес поки що продовжує розвиватися в негативному плані. Не справджуються також надії на те, що роздержавлення підприємств сприятиме підвищенню їх інноваційної активності. В Україні, наприклад, із усіх підприємств, які змінили форму власності, лише незначна частина – менше одного відсотка – займалася цього року підвищенням технічного рівня виробництва, що менше, ніж на державних підприємствах, причому в цілому спостерігається тенденція

зниження інноваційної активності як на державних, так і на приватизованих підприємствах. Україна, якій багато доморощених і зарубіжних експертів передрікали на початковій стадії одержання незалежності блискучі перспективи економічного розвитку за рахунок виходу з-під «гніту» супердержави та раціональнішого, ніж дотепер, використання наявного в неї національного багатства, включаючи інтелектуальні ресурси й, насамперед, високо розвинутий науковий потенціал, насправді продемонструвала чи не найгірші показники свого розвитку. Так, якщо взяти до уваги відомі регулярні оцінки ООН індексів соціального розвитку країн, то Україна за сім років перемістилася з 44 місця на 102. За цим показником Україна істотно поступається, зокрема, перед Білорусією й Росією. Наш центр імені Доброва протягом більше десяти останніх років робить порівняння рівнів науково-технічного розвитку України з рядом країн, зокрема, з Польщею, Німеччиною, Францією, Великою Британією, Росією й Угорщиною. Так от: ми, на жаль, спостерігаємо неухильний спад як за абсолютним значенням, так і відносно окремих країн. Так, відносно Німеччини, яка є лідером серед порівнюваних нами країн, доля України становить усього 4%. Порівняно з Польщею й Угорщиною його значення удвічі менше, хоча масштаби науково-технічного й освітнього потенціалів України – чисто формально більші, ніж у цих країнах. За всієї умовності такого роду міжнародних порівнянь вони примушують, принаймні, більш серйозно замислитися над реальним станом економіки країни, її науки й системи освіти. Адже, маючи формально високий рівень освіти, співставлений, скажімо, з Англією або Францією, Україна використовує його вкрай неефективно. За наявними оцінками, зібраними за останні 7-8 років зі сфери реальної продуктивної економіки, з України, вибуло близько 1 млн. спеціалістів і здобувають собі засоби для прожиття торгівлею (точніше – перекупівлею) та випадковими заробітками. В такій ситуації багато підприємств, позбавившись найбільш творчих висококваліфікованих працівників, втратили й практичну можливість здійснювати інноваційну діяльність. Так що причина технологічного застою не лише і не стільки у відсутності коштів, а у втраті підприємствами рівня кваліфікації своїх кадрів. Тому навіть тоді, коли знаходяться гроші, істотних проривів до конкурентноздатності вітчизняних товарів досягти, як правило, не вдається.

Щодо використання наукових кадрів, то ситуація й тут не менш драматична. Наші дослідження в цій сфері свідчать, що в цілому по країні в перерахунку на еквівалент повної зайнятості лише четверта частина наукових працівників, які залишилися у сфері науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт, регулярно проводять наукові дослідження. Зменшуються також обсяги фінансування НДДКР. Якщо говорити про наукоємкість

валового внутрішнього продукту, то цей показник за сім років скоротився приблизно в 6 разів і продовжує падати.

Фінансування ж науки в таких мізерних обсягах не дає можливості здійснювати науковий процес взагалі, бо ж руйнується не лише кадровий потенціал науки, але і його технологічні та матеріальні компоненти.

І, нарешті, про показники, які характеризують результати матеріального виробництва. Із економічної теорії давно відомо, що при рівних стартових позиціях на зовнішньому ринку за обсягом продаж більшого економічного ефекту досягає та країна, яка має перевагу перед іншою в реалізації високотехнологічних наукоємних товарів. А в найбільшому програші опиняються країни, які виходять на ринок з сировиною або з продукцією з низьким рівнем доданої вартості. Україна якраз і є країною з найпрограшнішими можливостями, які, до речі, постійно погіршуються. Якщо, наприклад, основу українського експорту становить метал, то він продається за кордон за низькими, а то й за демпінговими цінами. А це перекладає економічні втрати металургії на інші галузі, і, зрештою, призводить до зниження життєвого рівня громадян.

Протягом останніх років з легкої руки високих державних політичних діячів бідолашне становище науки намагаються виправдати безперервною економічною, а сьогодні вже й фінансовою кризою. Хоча відомо, що в основі прийняття рішень про скорочення фінансування науки як в Україні, так і в Росії та в інших країнах лежать відповідні рекомендації міжнародних валютних органів. Наші дослідження показують, що об'єктивних передумов до безпрецедентного витіснення науки з пріоритетів державної фінансової підтримки немає – принаймні, у нас, в Україні. За рахунок елементарного перерозподілу бюджетних коштів, зокрема за рахунок незначного зниження обсягів фінансування органів державного управління можна було б забезпечити фінансову підтримку української науки хоча б на рівні 1,7% бюджетних затрат, встановленого відповідними рішеннями Президента країни й Верховної Ради, але невиправдано ігнорованого ними ж. Заради справедливості треба сказати, що в останній час спостерігається певний перелом у ставленні владних структур до науки, про що можна судити по ряду ініціатив Президента країни й уряду. Тому вченим слід подвоїти зусилля, спрямовані на більш глибоке вивчення процесів, що відбуваються в нашому суспільстві, та можливостей адаптації науки до нових умов. Я особисто переконаний, що, по-перше, нам не слід сліпо копіювати порядок облаштування західних країн при здійсненні переходу до ринку, зокрема здійснювати непродумані заходи по приватизації. По-друге, оскільки переорієнтувати суспільні цінності народу на інші неможливо просто так, шляхом декретування зверху, то головним завданням гуманітарної науки сьогодні має стати розробка теоре-

тичних основ і практичних рекомендацій по соціальному захисту населення в умовах швидких і жорстких перехідних процесів, а також обґрунтування таких шляхів до нових політичних і економічних укладів, які були б не лише прийнятними для суспільства в цілому, а й гармонізували б стосунки різних його шарів.

І, нарешті, слід враховувати наслідки глобальних процесів, які відбуваються усюди. Країни з перехідною економікою, різко відкривши свої кордони, виявилися миттєво втягнутими в усі світові процеси – як позитивні, так і негативні. Зокрема, глобалізація світової торгівлі легко руйнує захисні бар'єри національних економік. Тому в нових умовах таким країнам дуже складно створювати дійовий механізм захисту свого виробника. Зокрема, в Україні саме ця проблема опиняється або ж поза увагою владних структур, або ж вони намагаються розв'язати її не досить професійно. Достатньо зауважити, що, вводячи монополію держави на виробництво спиртних напоїв, наша держава змушена для здійснення контролю в цій сфері створити черговий «силовий» орган, який за чисельністю істотно перевищує кількість працівників Міністерства у справах науки й технологій. На жаль, в Україні майже не залишилося такої вітчизняної продукції, яка мала б сучасне наукове забезпечення. І саме в цьому криється постійне витіснення наших товарів не лише з зовнішнього, але й із внутрішнього ринку. І тут не допоможе жодна, навіть найдорожча за ціною силова захисна система. Науку в країні не можна замінити нічим іншим, крім вітчизняної ж науки, тільки вищого ступеня.

Борис Малицький, д.е.н.

Святейший Філарет вручає президенту орден Христа

ПЕРЕДЧУТТЯ АПОКАЛІПСИСУ: АРИФМЕТИКА, ПСИХОЛОГІЯ, ГЕОПОЛІТИКА

Президентські вибори 2010 в Україні, в сенсі геостратегічної аналітики, вже нині дають велику поживу для концептуальних роздумів про зовсім недалеке майбутнє нашої країни і не лише її. Почнемо з арифметики. Маємо 100% електорату, тобто тих громадян України, які за законом мають право голосувати.

Відкинемо для зручності кілька десятків відсотків. Отже, 31% виборців на вибори так і не з'явилися. І їх туди не змогли заманити ні знаменита гречка в «целофанових пакетах», ні купюри в гривнях, ні фальшована горілка в пляшках.

Ще 5% голосували проти всіх, хоча того знаменитого персонажа pana «Противсіха» вже і не було. До 20% «піпла» на виборчі дільниці привезли, давши, як кажуть, всім по 100 гривень або ж наливши 100 грамів. Незалежно від того, чийого кандидата це були автобуси і інші засоби пересування, аж до пожежних машин і машин швидкої допомоги.

Таким чином і ці 20% електорату самостійно приходили на виборчі дільниці не збиралися. Шляхом нескладних арифметичних підрахунків можна зробити висновок, що 56% українських виборців жодного з кандидатів осмислено підтримувати не хотіли.

Таким чином, реально у виборах 7 лютого у нас взяли участь 44% виборців. Враховуючи те, що голоси між двома кандидатами поділилися майже порівну, можна зробити висновок, що через недосконалість виборчого законодавства 20-22% електорату обирають для країни президента і так званих народних обранців всіх рівнів.

А тепер до психології. Вона, голубонька, тобто психологія, в один голос волає до нас, що 30% населення будь-якої країни, хай навіть найцивілізованішої, самостійно мислити не може. Індійські філософи цих «трудящих» називають «шудрами», а зеки – «лохами».

Такі люди не тільки не можуть самостійно мислити, але й не здатні прийняти виважені оптимальні й ефективні рішення у власному житті. Якщо ж вони врешті-решт зважуються на прояв ініціативи, вона завжди є неправильною або злочинною.

Тому індійська традиція вимагає від таких людей працювати і взагалі жити під опікою вищих каст, переважно брахманів і кшатріїв.

А тепер звернемося вже до психіатрії. Навіть у багатій і цивілізованій Німеччині, де біла гарячка є явищем унікальним, 2% божевільних, 5% психопатів і 10% соціопатів. Отже, у Західній Європі таких людей до 20%.

У нас, хоча надійної статистики і немає, але непристойно великий відсоток «хворих на всю голову» правителів на всіх рівнях влади вказує на те, що таких діячів точно не менше і в народі.

Таким чином, робимо абсолютно коректний, з наукової точки зору, висновок, безвідносно до особи кандидатів, що як за пана Януковича, так і за пані Тимошенко цілком могли проголосувати навіть не 30% шудр, а 20% відсотків людей з більш або менш вираженими психічними відхиленнями. І обрати їх керівником найбільшої за площею країни Європи. Фантастика та й годі. І ніхто про це ні слова.

Я розумію і цілком усвідомлюю те, що такими людьми завжди легко маніпулювати на свою користь і використовувати їх для задоволення власних інтересів, що нині і робиться на рівні політтехнології.

Однак, мені не зрозуміло, чому ці розумники не бачать далі свого носа і діють так тактично, коли істина не лише у вині, але й у стратегії. Життя ж закінчується не завтра. Зрозумійте ж нарешті ті і інші. Вашою базою реально є абсолютно темні, відсталі, не прогнозовані люди, яких в будь-який час можна перезомбувати на протилежне.

Ну не може бути легітимною влада, яку підтримує лише 20-30 відсотків електорату. Хіба не зрозуміло! Це ж уже не психологія, не політологія, це вже геополітика і геостратегія. Справа в тому, що навіть найжахливіша у світі диктатура завжди опирається на якусь арифметичну більшість людей.

А якщо її немає?

Історія не знає винятків, все це закінчується для такої влади дуже плачевно. Майже миттєвий розпад Радянського Союзу з найбільшою у світі армією, міліцією, нібито всесильним КДБ, ядерним потенціалом, тощо, насправді, відбувся після того, як реальна підтримка населенням правлячої партії впала до знаменитих 30%.

Але вони цим закінчували. А ми починаємо! Ну хіба не так? Жоден президент України до нинішніх виборів ніколи не набирив менше за 50% голосів тих, що прийшли на вибори і менше 30% відсотків від загальної чисельності виборців.

Всі вони: і Леонід Кравчук, і Леонід Кучма, і Віктор Ющенко завжди мали понад 50%. Тому й були легітимними.

Звичайно, що нам треба змінювати виборче законодавство. Якщо у виборах взяли участь менше 50% загального списку виборців, то вибори необхідно вважати такими, що не відбулися.

Якщо людей влада «дістане», вони дружно прийдуть на виборчі діль-

ниці і проголосують. Не повинен бути обраний ніхто особисто на будь-яку посаду, якщо за нього не проголосувало більше 50% виборців. Тільки тоді ми вбережемо суспільство від недолугого волевиявлення соціопатів і шудр.

А тепер «нострадамічні» передбачення від геополітика-теоретика, такої надзвичайно рідкісної в Україні професії. В чому геостратегічна небезпека нелегітимної влади?

В спокійні, некризові роки вона, така-сяка, може цілком комфортно існувати.

Зовсім інша ситуація складається в періоди циклічного загострення і поглиблення криз.

Криза сама по собі неодмінно породжує масові психози, фобії і манії. Через це зникає реальне опертя, підґрунтя влади, вона ніби провалюється в тартарари. Саме тому така влада нерідко шукає порятунку за межами країни. У нас і цей варіант відпадає.

Європейський Союз однозначно все більше буде грузнути в трясовину кризи, яка почалася духовною, а нині все більше переростає на соціально-економічну і навіть політичну. Але найнебезпечнішою для нас є ситуація в Росії.

Ця країна, а я знаю, що про це лежать відповідним чином вмотивовані доповідні записки на столах у її керівників, однозначно і неминуче приречена на ізоляцію, розпад і страшні катаклізми. Через це шукати в Росії підтримки може лише хіба що останній «шудряк».

Найстрашніше тут те, що через постійні чвари у нелегітимній владі, якій реально ні на кого спертися, ми втрачаємо час на зміцнення держави. Геній Тараса Шевченка, найбільшого українського геостратега, як на мене, полягає в тому, що він сказав: «Польща впала, та й вас задавила».

Нині можна перефразувати його – найбільшою небезпекою для нас є те, що неминучий розпад Росії, який є закономірним, об'єктивним і неминучим, буде каталізатором швидких апокаліптичних змін і в Україні. Які страшні наслідки для нелегітимної влади в Україні він матиме, не хочеться і говорити.

Як аналітик я знаю, за реальними справами і словами, що найвпливовішою людиною нині в Україні, найрозумнішим і найдієвішим політиком і бізнесменом є Ренат Ахметов. Пане Ренате, рятуючи Україну від того, що на нас всіх насувається, ви рятуєте і себе, свою родину, свій бізнес.

Швидше створюйте широку коаліцію разом з Ющенком і Тимошенко і негайно проводьте очевидно необхідні реформи. Починайте масове освоєння нафти і газу на шельфі Чорного моря, алмазів на Українському кристалічному читі і «Золотоносного валу» біля чорноморського узбережжя.

Підіть самі до своїх опонентів з пропозицією про мир і співробітництво заради загального порятунку. Ще раз покажіть всім, що ви найрозумніша людина в Україні. Так склалося, що крім вас, нині це більше ніхто зробити не може.

Повірте геополітику-теоретику!

Часу вже практично не залишилося. Коли обрушиться Росія, нас неминуче чекатиме нова Хмельниччина, Коліївщина чи Гайдамаччина.

Петро Масляк, академік

ТРАГІЧНА ПОДІЯ В ІСТОРІЇ УКРАЇНИ

Богдан Хмельницький

Іван Виговський

«ПРОПАЩА СИЛА»

Се – визначення Михайла Драгоманова. Ось так, у двох словах один із перших теоретиків української державності визначив становище українства по Переяславських домовинах (символічно й справедливо зазвучить останнє слово, якщо наголос поставити у ньому й на третьому складі).

А в статті «Пропащий час, українці під Московським царством (1654-1878) Драгоманов писав: «...За ті часи, як Україна пристала до Московського царства, з його самовольним царем, з кріпатством, жившого без науки, то царська самоваля (тобто свавілля, – С.П.) заїла вольності українські; московське боярство помогло зрости на Україні зернам кріпачства...» А ще, підкреслював Драгоманов, занепаля освіта в Україні; вільній європейській думці, що переходила і в Україну», царська сатрапія поставила заслін тощо. Та найбільша цінність статті Драгоманова – він публікує в ній копію Переяславської угоди з її 23-ма статтями та резолюціями царя до них. Але автор не аналізує ні статей договору, ні подій, що відбулися в січні 1654 року. Тож раніше, ніж розповісти про пункти договору, проаналізувати їх, слід з'ясувати за історичними джерелами, а не за брехливими романами та лжедослідженнями радянських письменників і псевдовчених.

Йдеться про історичну й водночас трагічну подію (можливо, найтрагічнішу за всю історію України, бо вона утворила ланцюгову реакцію трагедій на всі подальші 350 років). Мовиться також про злам українського менталітету, бо...

...Ось вони заходять до Успенського собору в Переяславі – Богдан Хмельницький зі старшинами своїми та Василь Бутурлін з московською делегацією – заходять присягнути одне одному, тобто – на вірність Україні й Московії. Гетьман чомусь (можливо, відчуваючи щось недобре) повторює те, про що мовив напередодні під час домовлянь з Бутурліним, тобто нагадує, що присяга має бути взаємною й московський високий гість мусить заприсягти іменем царя про те, що «цар оборонятиме Україну від польського короля й не порушуватиме вольностей і прав української шляхти, козаків, міщан...» (Д. Дорошенко, «Нарис історії України, т. II. стор. 34).

Що відповів Бутурлін? Він... промовчав. Гетьман сю мовчанку сприйняв за знак згоди. Бо наступної миті він щиро й гучно присягає на вірність «білому» цареві й Московії, відтак повертається до Бутурліна й чує од нього погордливе: «А я не буду»... Отже, великодержавний гість відмовився присягати на вірність гетьманові й Україні. Пояснив се так: «...Цар московський є самодержець, править по своїй волі і **не присягає своїм підданам**» (М. Грушевський «Ілюстрована історія України, стор. 314. Виокремлення – С.П.).

Отак зненацька **вільне** українське козацтво та міщанство було назване «підданими» царя. Здавалося присутні полковники і сотники та й сам гетьман мусили б обуритися, схопитися за зброю. Та всі вони мовчки проковтнули першу московську пілюлю й почали... довго й принижено умовляти Бутурліна заприсягтися перед Україною, але «...ніякі умовляння з боку гетьмана й старшини не допомогли...» (Д. Дорошенко, стор. 34).

І що? Може, вчорашні славетні переможці в лютих битвах під Жовтими Водами, Корсунем, Пилявою, Зборовим, Батогом, Жванцем повихоплювали шаблі та, як се годилося б, вигнали з храму, з Переяслава лукавих і зрадливих «союзників», котрі з першої хвилини грубо порушили попередні домовленості про спільну боротьбу проти спільних ворогів... Де там! Здається, всі були заворожені «спільною вірою» (насправді чужинською не рідною!). Так настали трагічні хвилини – незбагненні для всіх наступних поколінь і для нас, українських патріотів ХХІ століття – се **коли ламався хребет нації**.

Бо гетьман і старшина пішли радитися (хоча – що ж тут радитися, коли вас, вільних козаків, що вибороли ціною великої крові незалежність, – названо «підданими» царя!). Проте... «радилися». А послі стояли в соборі, чекаючи у великому напруженні, як відзначають історики. Тобто стояли і тремтіли, чи вийдуть звідси живими... А гетьман і старшина зробили ще одну спробу: спорядили до собору наймудріших і найвелемовніших полковників Тетерю й Григорія Лісницького, аби вони спонукали Бутурліна до присяги

на вірність Україні (див. О. Оглоблин, «Українсько-московська угода 1654» в кн. «Переяславська рада 1654 року», стор. 171).

Аргумент полковників: «...Польские короли своим всегда присягают». (Отже, визнали себе «підданими»?). Відповідь послів – казуїстична: «Тово в образец ставить не пристойно, потому что те короли неверные (!)»...

Полеміка тривала. Спливали напружені, вирішальні й справді доленосні години в житті всього українського народу: що вирішить генеральна старшина? Куди поверне? Та круто повернули тільки козацькі полковники Сірко й Богун: вони з гнівом полишили «чорну раду». А генеральна старшина повернулася до собору і ...одноставно присягнула на тім, аби бути українцям «із землями й городами під царською рукою навіки й невідступно...» (Д. Дорошенко, стор. 34). Ось так **Україна втратила свою гідність**.

Що подіяло на безстрашних героїв Пиляви й Батога (присягало 16 полковників, 97 сотників та 37 – з полкової старшини)? Християнська віра, що кликала до покори?.. Чорна магія грубої московської мови? Прокляття духовних поводитирів давніх українців – волхвів, пов'язаних із космосом, яких фізично винищив князь Володимир? І як се могло статися, що героїчні українці за лічені години перейшли трагічний рубікон, перетворившись із гордих лицарів у покірливих рабів?

На се мають відповісти сучасні фахівці – психологи, філософи, історики, етнографи, письменники... Чому Богдан Хмельницький, який виграв близько 10 великих битв за сім років боротьби і створив незалежну Україну, – без бою віддав її на поталу Московії. Адже від 8 (18) січня 1654 року почалися 350-річні біди українського народу. Справді, погляньмо – **що було далі**.

Тобто, що відбувалося після 8 (18) січня?

...Наступного дня помер вїт Переяслава. Подія ніби й не історична, але переяславці вбачали в сьому грізне передвістя. Адже напередодні, як вже говорилося в попередній нашій статті (№46 за 2003 р.) переяславські міщани не захотіли присягати на вірність Москві. Тож гетьман повелів їх пригнати до храму силоміць. Приклад мав показати вїт. Але він тяжко хворів. Гетьман наказав принести його до храму в ліжку. Так і вчинили. Серце його не витримало такої наруги. Тоді за ним присягнуло 132 переяславці (з 7 тисяч дорослого населення). Вєсь Переяслав мовчки проводжав вїта в останню путь.

Та Бутурліну було байдуже до сього. Він зажадав од Богдана список українських міст і містечок, що перебували під владою гетьмана. Се означало, що він, Бутурлін, з допомогою своїх бояр має намір привести до присяги на вірність Москві всі полки та міщан України. І Богдан догідливо дав «спис» 177 українських міст і містечок, хоча сього й не було обумовлено під час двосторонніх домовлень.

Разом з тим гетьман і старшина домагалися від Бутурліна хоча б писаної декларації про те, що «права і вольності України залишаться незмінними, але Бутурлін відмовився і від сього, як і від присяги». (Д. Дорошенко, стор. 34).

«Перша щілина в єдиному українському фронті»

Так український історик Олександр Оглоблин (заборонений у радянські часи) назвав ганебну подію, що сталася в ті дні... До Бутурліна таємно «прибули делегати від української старшини, які просили затвердити їх... на різних посадах, не повідомляючи про це гетьмана» (Н. Полонська-Василенко, «Історія України», т. II, стор. 25). Бутурлін подумав і сказав, що він зараз не може цього зробити, але прозоро натякнув, що «все ще попереду». Назвімо імена тих перших зрадників, які ступили на шлях розколу українства – того найтрагічнішого явища, що стане згубою для української нації на всі 350 років наперед: батько і брат Виговського, батько майбутнього гетьмана Мазепи, Силуян Мужаловський – видатний український дипломат, посол до Москви в 1649 та 1653 рр. та кілька його свояків (Н. Полонська-Василенко). Гетьман тоді не звернув на це уваги, але «Москва занотувала цей факт і раніше чи пізніше використала... ці розбіжності серед керівних кіп України». (М. Грушевський).

Київ присягав зі слізьми на очах.

14 (24) січня 1654 року Бутурлін попрощався з гетьманом і виїхав з Переяслава, так і не уклавши «писаного договору» (Д. Дорошенко). Зате цареві Бутурлін брехливо доповідав, що в Переяславі присягнув «увесь народ». Насправді присягнуло 289 осіб (О. Оглоблин, стор. 175). Се і був «увесь народ». Спочатку Бутурлін поїхав до Києва, де зажадав від киян присягнути «білому цареві». Тоді митрополит Сильвестр Косів «заборонив усім підлеглим йому людям присягати» (Н. Полонська-Василенко). Але Бутурлін загрозив привести військо і «зітерти Київ з лиця землі». Зрештою митрополит і духовенство склали присягу, хоча, «присягаючи, за слізьми світу білого не бачили». (Д. Дорошенко, стор. 35). Далі Бутурлін «привів до присяги Ніжин і Чернігів» (звісно, без будь-якої згоди гетьмана). І лише по тому поїхав до Москви, залишивши московських урядовців з наказом прийняти присягу в усіх 177 українських містах і містечках... Не скрізь гостинно

приймали непроханих московитів: Чорнобиль (Київщина) навідріз відмовився присягати, не хотіли складати присягу полки Уманський, Брацлавський, Паволоцький, Кальницький, а «в полках Полтавському та Кропивенському московських урядовців побили киями». (Д. Дорошенко... стор 35).

А в цей час, коли московські урядовці їздили Україною, глумлячись над її державністю, Богдан Хмельницький і генеральна старшина виробляли (заднім числом) пункти писаного договору. Було складено 23 параграфи, що їх назвуть «статтями Богдана Хмельницького».

Тільки-но українська делегація у складі полковників Тетері й Зарудного виїхала до Москви з проектом договору (він, до речі, принизливо був названий «прошенням»!), як московський генерал Шереметьєв увів свій корпус до Києва.

Згідно з домовленістю, цар мав надіслати військо для війни з Польщею. Але Шереметьєв і не думав воювати з поляками. Він зухвало став розселяти своїх солдатів у будинках киян, споруджувати... фортецю, притому, на землях митрополита. І тоді постала **шибениця як перша «віха дружби»**.

Бо на ті часи кияни були волелюбним народом, мали свою гідність, а тому почали бити окупантів, що нахабно лізли в дім та ще й чинили грабунок (армію Шереметьєва гнав на українські землі не лише (агресивний менталітет, а ще й голод). Так зчинився бунт киян. Полилася кров. За наказом Шереметьєва всі бунтівники були схоплені й повішані. Всього загинуло у двобої та на шибеницях 3000 киян. Сих жертв окупантам здалося замало. Тим більше, на поміч киянам прийшли мешканці довколишніх сіл, озброєні шаблями, вилами, косами. Тож перший воєвода Києва Барятинський (спішно призначений царем, а не гетьманом), який прийшов із військом на підтримку Шереметьєву, «...засів у Києві й звідти пустошив і руйнував околиці на десятки верств довкола». Воєвода одразу доповів цареві, що «вирізав 15000 мирного населення» (Д. Дорошенко, стор. 66).

Се приголомшило Богдана Хмельницького. Здається, він почав усвідомлювати, яку біду закликав в Україну. Але о сій порі полковники Тетеря і Зарудний доїздили до Москви, везучи «прошеніє»...

Сергій Плачинда

Ректор Луцького технічного університету В.В.Божидарник

ЗАПОВІТ ПЕТРА І РОСІЙСЬКОМУ НАРОДУ

Перемога Петра під Полтавою вирішила долю не тільки трьох учасників битви, але й усієї Європи. Значення цієї перемоги і перспективу, яка відкриється для його імперських планів будівництва Росії, він зрозумів відразу, що й відобразив у своєму «заповіті», написанім після битви.

У кінці трилогії «Мазепа» Богдан Лепкий вперше опублікував цей матеріал, що ясно, поглиблював його твір. Редколегія вісника вважає, що ці «великодержавні напуття» повинні знати люди в Україні, щоб не бавитися ілюзіями про братерські почуття великого сусіда.

У 1754 р. серед французьких дипломатичних архівів він справив велике враження на французький і англійський уряди. Тоді з ним ознайомилися уряди всієї Європи.

«Заповіт» цей знайдено, після подій в СРСР 1937 року. Цей «Заповіт» надрукував 11 липня 1938 р. паризький часопис «Promethes». Згодом він був передрукований львівським ілюстрованим журналом. У перекладі українською мовою текст «Заповіту» такий:

«1. Держати російський народ у стані безперервної війни, аби не дати погаснути войовничому запалові російського жовнярства. Відпочинок давати тільки для того, щоб поліпшити державні фінанси, зміцнити армію, вибрати вигідну хвилю для нападу. В такий спосіб робити, аби мир служив війні, а війна мирові і то завжди, в інтересах поширення меж добробуту.

2. При кожній нагоді встрявати у справи європейських держав, особливо ж Німеччини, котра тим більшу і безпосередню має вагу, чим до неї більше наближатися.

3. Розділити Польщу, підтримуючи в ній внутрішні заколоти і постійні сварки. Вельмож здобувати собі золотом, впливати на сейми, деморалізуючи їх, щоби мати вплив на вибори королів. Ввести в Польщу російське військо і держати доти, поки трапиться нагода залишити його там назавжди.

4. В торгівлі шукати зв'язків у першу чергу з Англією, бо та держава найбільше нас потребує для свого флоту і може бути найбільш корисною для побудови нашої.

5. Безупинно розширяти державні межі вздовж Балтики на північ, а вздовж Чорного моря на південь.

6. Наблизитися де тільки можна, до Царгороду й до Індії. Хто там запанує, той стане чинним володарем світу. В тій цілі підбурювати до війни то на Турцію, то на Персію. Побудувати кораблі на Чорному морі, поволі заволодіти тим морем, рівно ж Балтійським, бо вони необхідні для досягнення того проекту. Коли ж буде можливим – відновити через Сірію колишню торгівлю з Ліваном і доступити аж до Індії, котра є коморою світу. А як там будемо, тоді обійдемося без англійської.

7. Вдержувати дбайливо союз із Австрією. Удавати, що підтримуємо її наміри, аби перебрати владу над Німеччиною, а другою рукою підбурювати проти неї амбітність німецьких князів. Подбати, щоб вони обидві звернулися до Росії за допомогою і встановити над її землями рід протекції, яка буде підготовкою до майбутнього панування над ними.

8. Підготувати австрійського короля, аби він прогнав турків з Європи, а коли він завоює Царгород, то нейтралізувати його, або втягнути у війну зі старими європейськими державами, або відступити йому частину, ним завойовану, аби пізніше та забрати.

9. Коли Швеція буде розібрана, Персія переможена, Польща підкуплена, Турція завойована, наше військо об'єднане, Чорне і Балтійське моря будуть під охороною наших кораблів, от тоді треба дуже потаємно запропонувати кожному зокрема, наперед урядові версальському, потім урядові віденському, поділити з ним владу над світом. Як один з них прийме пропозицію, що станеться з певністю, коли підлестити їх амбіції й самолюбство, тоді використати його на те, щоби знищити іншого. Потім знищити і того, що лишиться у боротьбі, якої наслідок не підлягатиме жодним сумнівам, бо Росія тоді безроздільно володітиме цілим Сходом і великою частиною Європи.

10. У тім разі, що, зрештою, не є правдоподібним, коли б вони обоє відмовились від російської пропозиції, то треба зробити так, аби між ними виникли сварки й вони вичерпали себе взаємно у боротьбі. Тоді в рішучій хвилі Росія обрушиться на Німеччину зі своїм військом, яке приготує заздалегідь. В той же час два сильні флоти будуть нагружені азійськими ордами, охороняти їх будуть військові флоти Чорного і Балтійського морів. Посуваючись Середземним морем і океаном, ті орди заллють Францію з одного боку, а Німеччину з другого.. А як ті дві країни будуть переможені, то решта Європи піде під ярмо легко і без супротиву.

В той спосіб можна і належить підбити Європу»

Так, букварів російською мовою надруковано на 65 тисяч примірників більше від потреби.
Натомість українською мовою букварів випущено на 83,4% менше.

ГЕНЕРАЛЬНА ПРОКУРАТУРА УКРАЇНИ

01011, м. Київ, вул. Різницька, 13/15

11.05.11 № 07/3-22198-11
На № 03/4-95(65847) вих № 12.04.11

Заступнику Голови Верховної
Ради України
Томенку М.В.

Шановний Миколо Володимировичу !

Ваше звернення щодо забезпечення школярів підручниками, зокрема учнів 10 класів Черкаської області, Генеральною прокуратурою України розглянуто.

Установлено, що Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України не забезпечено належне виконання повноважень відповідно до вимог Закону України «Про освіту» щодо випуску підручників та посібників для школярів. Зокрема, упродовж 2010-2011 навчального року не отримали підручників з хімії, фізики, іноземних мов учні 10 класів загальноосвітніх навчальних закладів. Загалом у 2010 році не виконано державне замовлення з видання підручників та навчальних посібників у загальній кількості 171 тис. примірників. Випуск окремих підручників розпочато лише після 1 вересня 2010 року. Як наслідок, навчальну літературу для учнів 2, 5 та 10 класів доставлено із запізненням.

Під час формування державного замовлення на видання навчальної літератури не враховані пропозиції закладів освіти щодо реальної потреби регіонів у кількості та переліку необхідних підручників. Так, букварів російською мовою навчання надруковано на 65 тис. примірників більше від потреби. Натомість таких підручників українською мовою випущено на 83,4% менше. Аналогічно навчальна література для 2, 5, 10 класів у 2010 році замовлена та надрукована без урахування контингенту учнів та потреби регіонів. Зокрема, на 86,4 тис. екземплярів більше від замовлень регіонів надруковано підручників «Вступ до історії України» для учнів 5 класів. Проте підручників для учнів 2 класів замовлено та надруковано тільки 40,5% від фактичної потреби.

За відсутності коштів на доставку навчальної літератури понад 1 млн. примірників підручників для учнів 10 класів знаходяться на відповідальному збереженні в ДАК «Укрвидавполіграфія».

12.05.11 87326

ПРО ДУШУ, ЇЇ ЧЕСНОТИ ТА ПРИЗНАЧЕННЯ

Первісні знання про душу породжені тогочасними уявленнями про походження, психіку, внутрішній світ людини, сенс та засади її життя. Історично у кожного народу уявлення про душу дещо різнились. На теренах України волхви вважали, що бувають душі світлі й темні. Після смерті людини світла *душа* – по сорока днів прощання з світом та фізичною плоттю своєю – лине у Вирій, де має постійне місце вічного райського проживання. Темна *душа*, яка за життя творила Кривду направляється в Навь і стає її мешканцем. Давні українці всіляко намагалися не допустити відродження темних душ (наприклад, обкладали місце, де могла народитися дитина, рушниками та ряднами з вишитими та витканими стрілами Перуна, зображеннями Берегині і Мокоші тощо).

З приходом християнства під «душею» стали розуміти нематеріальну або духовну частину людської істоти, яка переживає смерть фізичного тіла, або ж як її життєве начало. В радянські часи суспільствознавці, коли мова йшла про дух, духовність особи, використовували термін «свідомість». Термін «психіка» підміняв термін «душа», виражаючи внутрішній духовний світ людини. Водночас в культурі, в народній творчості, на побутовому рівні поняття душі, духовності часто використовувались (говорили, співали, писали про душу людини, душевні якості жінки, чоловіка, конкретної людини тощо).

Завжди актуальним було питання щодо якісного та мотиваційного наповнення душі. Так Аристотель розвиває вчення про моральнісність як про «похвально здобуту якість душі». Душа етично добродесна в тій мірі, в якій практичний розум оволодіває афектами. На його думку, добродесність – це «порив до прекрасного, поєднаний із міркуванням». Чесноти розумної частини душі здобуваються шляхом навчання, а етичні – шляхом виховання. До добродесності слід віднести, по-перше, вибір правильних засобів і, по-друге, слідування добродесній меті – правильному предмету бажання. Григорій Сковорода наповнення душі, її злет та радість вбачав у служінні Богу. Памфіл Юркевич переконливо обґрунтовує визначальну роль серця людини в її душевних пориваннях, конкретних діях. Сердечна людина, як той Прометей, робить людям добро не з особистих інтересів чи задоволення, а з моральної потреби.

Ніщє вустами Заратустри звільняє душу від будь-яких оков, відваджує її від «порохів, павуків і сутінок». Але душа його плаче, сумує. Вона чекає, надіється на кращі часи, коли прийде «великий спаситель» – Надлюдина, що звільнить людство, світ від всілякої скверни, брехні. А чи сьогодні в ХХІ столітті людство не перебуває в тенетах духовної кризи, конфліктності, во-

рожнечі? Очевидно так, але не слід розраховувати на прихід якоїсь Надлюдини. Кожна свідома людина має підняти духовно, збагатити свою душу та серце любов'ю до ближнього, бажанням жити в мирі та злагоді як в своїй країні так і за її межами. Тільки за таких умов людство буде мати краще майбутнє.

Баранівський В.Ф., академік

Харківська університетська спартакіада

НА ЦЮ КНИГУ ЧЕКАЛИ ... 157 РОКІВ

Тепер уже знаємо поскрібовані колись історичні праці Михайла Грушевського, Дмитра Дорошенка, Дмитра Яворницького, Дмитра Бантиша-Каменського... Але обмежене коло вчених користується «Історією карпатських русинів», шість томів якої опубліковано у наукових записках Музею української культури у Свиднику. Вчителі, студенти, краєзнавці давно чекали на книжкове видання цієї шеститомної історіографії Закарпаття, підготовленої до друку Михайлом Лучкаєм у 1843 році.

І дочекалися. У видавництві «Закарпаття» під грифом Ужгородського університету видано «Історію карпатських русинів», над якою тривалий час працював доцент Юрій Сак: розшифрував рукопис, переклав з

латинської українською мовою, зробив покажчики (історичний і географічний). Смерть обірвала його працю. Але група науковців, перш за все завідувач кафедри класичної і румунської філології Михайло Орос і професор кафедри історії України Дмитро Данилюк, продовжили його працю.

Книгу видали при фінансовій підтримці ректорату. Зважаючи на труднощі бібліотек області, за ініціативою ректора Миколи Вегеша половину тиражу (майже 500 примірників) передано безкоштовно для комплектування шкільних бібліотек. Інші примірники – обмінний фонд наукової бібліотеки Ужгородського національного університету, у якій зберігається і цілий рукопис праці Лучкая, у свій час викуплений із приватних рук Юлієм Саком і подарований їй.

Тепер читачі України знатимуть більше про нашого славетного земляка Михайла Лучкая і про наукові та творчі можливості вчених Ужгородського університету

Іван Сенько,

завідувач кафедри Ужгородського національного університету

РЕЦЕНЗІЯ

на підручник для 9 класу «Історія України»

Авторів В.О. Дрібниці, О.П. Реєнта

Заслуговує на увагу підготовлений членом-кореспондентом НАН України, доктором історичних наук, професором, завідувачем відділу історії України XIX – початку XX ст. Інституту історії України НАН України О.П. Реєнтом та досвідченим учителем-методистом, завідувачем кафедри НВК № 1 Київської області В.О.Дрібницею навчальний посібник для 9 класу «Історія України». Характерною рисою посібника є вдале поєднання останніх досягнень академічної науки і практичного досвіду викладання історії у школі.

Про високу наукову кваліфікацію авторів, а відповідно, й рівень навчального посібника свідчить вільне володіння матеріалом, аналітичний характер викладу, об'єктивна позиція, яку вони займають у висвітленні більшості складних і суперечливих питань.

Наскрізною ідеєю посібника є відтворення процесу українського національного відродження, яке органічно привело до першої у новітній історії спроби творення незалежної української держави. Дійсно, для того щоб досягнути причини вибуху революції 1917 р., треба врахувати величезну підготовку, здійснену українським громадянством. Виклад історії визвольних змагань традиційно починався з 1917 р., в кращому разі з початку XX ст. Радянською ж історіографією український рух XIX ст. розглядався виключно в контексті т. зв. «визвольного руху в Росії». У посібнику показано його розвиток як самостійного суспільного явища, яке з кінця XIX ст. почало набувати політичних форм, що і привело згодом до національної революції.

Заслуговує схвалення обраний авторами спосіб побудови навчального посібника. Вона є чіткою, логічною, науково обгрунтованою і сприяє оптимізованому та системному викладу матеріалу. Відчувається, що посібник писали фахівці, які добре знають, як донести до школяра усі складності історичного процесу.

Ще одним позитивним моментом посібника є «запрошення учнів до діалогу», тобто залучення до активних форм пізнання. Кожний параграф закінчується блоком запитань і практичних завдань, покликаних активізувати самостійний підхід до оцінки й узагальнення історичних явищ і процесів. Безперечно, сприятимуть поглибленню історичних знань термінологічний словник та короткі біографічні дані про відомих діячів, подані авторами в кожному параграфі. За умов системного реформування змісту освіти саме така різноманітність методичних засобів активізує власний самостійний науковий пошук школярів, сприяє формуванню творчого підходу до процесу засвоєння знань.

Водночас, у разі перевидання навчального посібника (а необхідність у цьому, безперечно, виникне) авторам слід звернути увагу на такі недоліки. Не завжди формулювання назв параграфів і окремих питань збігаються зі змістом. Так, § 2 має назву «Наддніпрянська Україна в системі міжнародних відносин у XVIII – першій половині XIX століття», але у ньому висвітлено події тільки першої половини XIX століття. Невдалою можна визнати назву § 6 «Кирило-Мефодіївське братство». У ньому йдеться про національне відродження у першій половині XIX століття, а діяльність самого братства розглядається лише як один із його етапів. У назві другого питання § 22 йдеться про Столипінський циркуляр 1910 р. Проте в тексті про цей документ не згадується зовсім. До того ж, відсутній матеріал третього питання цього параграфа – «Національно-визвольний рух в Україні на початку Першої світової війни».

Не можна погодитися з твердженнями авторів, що «Чорноморське козацьке військо було утворене в середині 80-х рр. XVIII ст. у долині річки Кубань» (с. 18), що було ліквідовано «Литовські статuti» (с. 50), що члени «Південно-російського союзу робітників... розповсюджували твори засновників марксизму К.Маркса та Ф.Енгельса» (с. 150). Потребує уніфікації написання прізвищ історичних діячів: деякі з них згадуються із зазначенням імені, деякі – без (напр., с. 14-15). Невірно зазначений обсяг рецензованого посібника (с. 2) і т. ін.

Не наполягаючи на обов'язковості врахування висловлених зауважень та побажань, зазначимо загальний високий науковий і теоретичний рівень рецензованого видання. Зміст, структура, форма подачі матеріалу, термінологія, висновки свідчать про якісно новий рівень цього навчального посібника. Саме такого змісту та ідеологічної спрямованості книги сприяють вихованню у молодих громадян національної гідності, усвідомленню ними свого місця у розбудові незалежної України.

А.БУРАВЧЕНКОВ,

*доктор історичних наук, професор кафедри
новітньої історії України Київського
національного університету ім. Тараса Шевченка*

НАШІ ЮВІЛЯРИ

**ПРЕЗИДІЯ АКАДЕМІЇ НАУК ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ ЩИРО
ВІТАЄ ВАС, ДОРОГІ ЮВІЛЯРИ, ЗИЧИТЬ ПЛІДНОЇ ТВОРЧОЇ
ПРАЦІ В ІМ'Я ПРОЦВІТАННЯ НАШОЇ ДЕРЖАВИ !**

БЕРЕЗЕНЬ

ГАМАЛІЯ Віра Миколаївна, 17.03.1963	50
ГРАЧОВ Ріфат Ахметович, 20.03.1943	70
ГРИЦЕНКО Микола Іванович, 08.03.1943	70
ГУРЕВИЧ Роман Семенович, 18.03.1948	65
КРЕДЕНЦЕР Борис Петрович 07.03.1938	75
КРИВЧИК Геннадій Георгійович, 07.03.1948	65
СИРОМЯТНИКОВ Володимир Георгійович, 26.03.1938	75
ТИМОШЕНКО Олексій Валерійович, 17.03.1968	45
ТУГАЙ Анатолій Михайлович, 24.03.1938	75

129

КВІТЕНЬ

ГУЛЯЄВ Валерій Іванович, 04.04.1938	75
ДЕМИДАСЬ Григорій Ілліч, 17. 04. 1953	60
ДУМАНСЬКИЙ Юрій Васильович, 01.04.1953	60
ЄФІМОВ Олександр В'ячеславович, 22.04.1953	60
ЗАХАРЕНКО Микола Олександрович, 18.04.1953	60
ЗЕЛЕНСЬКА Любов Іванівна, 17.04.1953	60
ЛОБОЙКО Олексій Якович, 28.04.1938	75
ТАБАЧНИКОВ Олександр Юхимович, 16.04.1963	50
ТОВАЖНЯНСЬКИЙ Леонід Леонідович, 26.04.1933	80
ТРЕТЯК Корнилій Романович, 13.04.1958	55
УДАЛОВ Віктор Лазарович, 03.04.1938	75

На науковій конференції

ІГОРЮ МІКУЛЬОНКУ – 50

29 січня цього року виповнилося 50 років з дня народження доктора технічних наук, професора Мікульонка Ігоря Олеговича. Народився Мікульонко І.О. у 1963 р. в селищі Цементний Брянської області (Росія). Після закінчення з відзнакою в 1986 році Київського політехнічного інституту був залишений на посаді інженера на кафедрі машин та апаратів хімічних виробництв (зараз кафедра машин та апаратів хімічних і нафтопереробних виробництв). Працювати

став ще під час навчання в інституті – лаборантом кафедри, виконуючи госпдоговірну тематику за замовленням Київського ВО «Більшовик». Працював на посадах інженера (з 1986 р.), молодшого наукового співробітника (з 1988 р.), асистента (з 1991 р.), а з 1995 р. доцента. З 1991 р. – кандидат технічних наук, а з 2010 р. – доктор технічних наук. В 1996 році присвоєно вчене звання доцента по кафедрі машин та апаратів хімічних виробництв, а в 2011 – вчене звання професора по кафедрі машин та апаратів хімічних і нафтопереробних виробництв. З 1999 р. по 2003 р. працював заступником декана інженерно-хімічного факультету з навчально-виховної роботи, з 2003 р. по 2007 р. – заступником проректора з науково-педагогічної роботи (навчально-виховна робота), а з 2007 р. по цей час – заступником першого проректора НТУУ «КПІ» – начальником навчально-методичного управління університету.

В 1995 році Мікульонко І.О. отримав в Харківському державному політехнічному університеті другу вищу освіту патентознавця.

Наукові інтереси Мікульонка І.О. – перероблення полімерів у виробі, утилізація полімерних і гумових відходів, процеси та обладнання хімічної технології. Керівник і виконавець важливих фундаментальних і прикладних наукових досліджень, результатом яких стало впровадження в промисловість багатьох зразків новітньої техніки та сучасних наукоємних технологій (зокрема обладнання для переробки полімерів, пластмас і гумових сумішей, у тому числі для утилізації полімерних та інших відходів і спрацьованих автомобільних шин). Член Науково-методичної комісії МОН України за галуззю знань «Машинобудування та матеріалообробка», а також двох спеціалізованих учених рад із захисту докторських дисертацій.

Автор і співавтор ряду наукових праць, з них двох монографій, понад 200 наукових і науково-популярних статей, 60 навчально-методичних роз-

робок (серед яких підручник, 20 навчальних посібників і 4 термінологічні словники, понад 500 винаходів і корисних моделей. Підготував одного кандидата технічних наук.

Активно впроваджує сучасні методи навчання і виховання студентської молоді, органічно поєднуючи навчальний процес із сучасними досягненнями науки, техніки і технології: майже з 90 студентами є співавтором понад 180 наукових праць. Член редколегії наукового фахового видання України «Вісник НТУУ «КПІ». Серія «Хімічна інженерія, екологія та ресурсозбереження» і науково-популярних журналів для юнацтва «Країна знань» і «Страна Знаний». Під керівництвом Мікульонка І.О. студенти-дипломники тричі отримували призові місця на університетських конкурсах дипломних проєктів і робіт (2006 р. – двічі, 2008 р.), а також на міжнародних конкурсах студентських наукових робіт (2008, 2009, 2010 рр.).

Серед нагород, заохочень і відзнак має: почесне звання «Заслужений винахідник України», нагрудний знак «Изобретатель СССР» (1990 р.), Відзнака Голови Жовтневої районної ради м. Києва (2000 р.), Почесні грамоти Вченої ради НТУУ «КПІ» (2005, 2007 рр.), Подяка Голови Солом'янської районної в місті Києві державної адміністрації (2007 р.), Подяка Київського міського Голови (2005 р.), Почесна грамота Київського міського Голови (2008 р.), Подяка Всеукраїнського товариства «Просвіта» ім.Тараса Шевченка (2008 р.), Грамота Міністерства освіти і науки України (2008, 2009 і 2010 рр.); Грамота Державного департаменту інтелектуальної власності Міністерства освіти і науки України та нагрудний знак «Творець» (2009 р.), Почесна грамота Міністерства освіти і науки України (2011 р.), Нагрудний знак «Знак пошани» Київського міського Голови (2011 р.).

За високі науково-педагогічні досягнення – неодноразовий переможець щорічного конкурсу «Викладач-дослідник».

В день ювілею щиро бажаємо невгамовному Ігорю Олеговичу всього найкращого в досягненні своїх мрій. Так тримати і бути зразком для інших!

***Відділення загальнотехнічне
Президія АН ВО України***

НАМ ПИШУТЬ

ST. VLADIMIR INSTITUTE

620 Spadina Avenue, Toronto, Ontario M5S 2H4

Tel: 416-923-3318 Fax: 416-923-8266

www.stvladimir.ca e-mail: svi@stvladimir.ca

Др. Рудик Станіслав Костянтинович

Шановний Станіславе Костянтиновичу,

Від імені Інституту Св. Володимира в м. Торонто (Канада) сердечно дякую Вам за дарунок для нашої бібліотеки чудових книжок : *Історія ветеринарної медицини України, Гордість «Харьковского ветеринарного института императора Николая I» (1805-1905), Моя Алма Матер та Біблія (Зібрання законів з гуманної та ветеринарної медицини).*

Ваші книжки стануть важливим поповненням нашої чималої бібліотечної збірки, яка налічує понад 25,000 книжок та періодичних видань і на сьогодні є, напевно, одною з найбільших українських публічних бібліотек у Північній Америці. Наша бібліотека знаходиться при Інституті Св. Володимира, який є українським культурним центром, де відбуваються різноманітні лекції, освітні класи з української мови, культури, науки, мистецтва тощо. Сам Інститут знаходиться у самому центрі студентського Торонта. Тому нашими читачами є багато молоді українського походження з числа студентів університетів, науковців та численна українська громада Торонта і околиць.

Від імені нашого Інституту, та від імені усіх Ваших майбутніх читачів висловлюю Вам щиро подяку за Вашу працю і бажаємо Вам козацького здоров'я і наснаги.

З повагою,

ST VLADIMIR INSTITUTE LIBRARY

620 SPADINA AVENUE

TORONTO, ONT. M5S 2H4

Галина

Остапчук,

Завідуюча бібліотекою

ЗА ЄДНІСТЬ УЧЕНИХ ВУЗІВ УКРАЇНИ

З 2002 року вузівська наука роз'єдналася на дві частини – Академію наук вищої освіти і Академію наук вищої школи. То був нещасливий рік. Та не час говорити про це. Цікаві добре знають про згадану дивну подію. Поговоримо про те, як виправити становище і те, ясно на користь справи. При цьому думати не про себе, а про авторитет вузівської наукової громади, яка стане обов'язково основою науки в Україні. А наука, так як це зробили б недовзі за рубежом – то вузівські аудиторії і лабораторії.

І за рубежом є академії, але наукова продукція передусім пов'язана з вузами. Є академії у Франції, США, Англії, але наукові відкриття здійснюють Кембрідзький чи Гарвардський університети. Очевидно і в нас те буде згодом, бо нинішній керівник НАН вважає: будуть гроші, буде наука. А те, що, наприклад, АН ВО України вже 20 років не одержує жодних коштів від держави, а 60% нагород одержує, то це до рахунку не береться, а дарма. І якби держава допомогла цій установі, то можна передбачити – скільки б корисного принесла вона їй.

АН ВО України якось підтримує свій зріст. У 24 фахових відділеннях, 5 наукових центрах проводяться збори, конференції, круглі столи, викладачі працюють над державними і недержавними замовленнями, одне слово, виростають її можливості, набирають сили її потенції в світі. Наукові установи запрошують зарубіжних дослідників, обирають їх своїми зарубіжними членами. Друга академія, в яку входять нібито вузівські працівники впродовж року проводять лише «Стріхінські читання», моделюють з вмерлих чи вибулих членів першої академії своїх членів, і далі сичять жовчу навкруги. Час від часу керівники цієї академії вдаються до публікацій, частіше, щоправда, нашіптувань редакторам про своїх опонентів. Та бог з ними.

Жаль, що громада вчених вузів роз'єднана і не працює дружно. Приклад цьому показали дніпропетровчани В.Данченко та С.Чубенко, яким тісно було в рамках тієї старої Академії. Нині ця частина бездіяльна. І це значна частина з наукової вузівської громади. Не подає прикладу і Київський регіональний відділ. Тут досі академіки не об'єдналися у групи і не надають ректорам допомоги в організації науки.

Прошло вже чимало років з трагічного часу вузівської Академії. Чи не пора б осмислити цей ганебний факт і зробити відповідні практичні висновки.

Будуймо українську науку спільними силами. Тільки так вона розвиватиметься на землі наших предків, приносячи сучасним людям повагу і шану, а Україні світове визнання.

**ФІНАНСОВИЙ ЗВІТ АКАДЕМІЇ НАУК ВИЩОЇ
ОСВІТИ УКРАЇНИ
НА 15 БЕРЕЗНЯ 2013 РОКУ**

[illegible]

Науково-інформаційне видання

Науково-інформаційний вісник АН ВО України
№ 2 (85)
березень-квітень

Відповідальний за випуск – акад. Зозуля І.С.
Редактор – Шевчук С.В.

Набір – Тарнавська З.М.
Коректори – Березня Г.С., Хитрук С.Р.
Верстка – Швець Р.М.

Технічний редактор – Ковтун М.

Матеріали надсилати в електронному вигляді
на адресу Президії АН ВО України:
01054, м. Київ-54, вул. Тургенєвська, 11
тел./факс: (044) 486-89-16

Формат 60x84/16. Ум. др. арк. 7.91
Наклад 450 прим. Зам. № 13-0092

Виготовлювач ТОВ “ВПК “Експрес-Поліграф”
вул. Фрунзе, 47, корп. 2, Київ-80, 04080
Свідцтво суб’єкта видавничої справи
ДК № 2264 від 17.08.2005 р.

